

Πάτμος

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

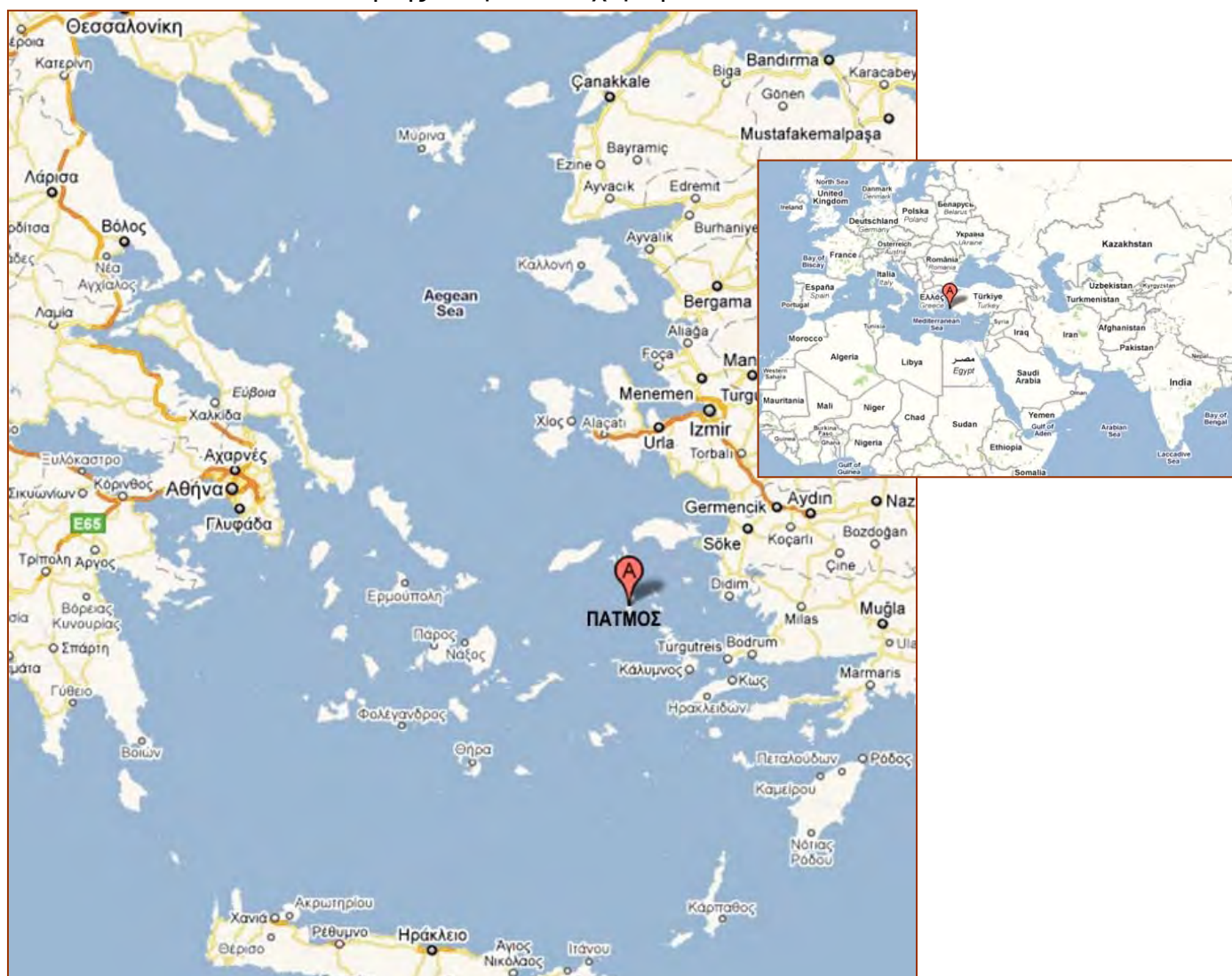

*«οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται».* (Ματθ. Ι-26)

Α. Εισαγωγή και Επιστολές στις επτά Εκκλησίες
Δεκέμβριος 2011
Λεόντιος Μοναχός Διονυσιάτης

www.imdleio.gr

Η θέση της Πάτμου στο χάρτη

01.1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΓΕΝΙΚΗ:

Ένας μύθος του Αισώπου αναφέρεται στην λογομαχία που είχε κάποτε ένα αρνί με ένα λύκο.¹ **Το αρνί που στεκόταν σε ψηλό πύργο επάνω, κοροϊδευε τον λύκο που περνούσε από κάτω στο δρόμο. Τον αποκαλούσε κακό θηρίο και αιμοβόρο. Ο λύκος τότε στράφηκε και του είπε: «Δεν με περιπαίζεις εσύ, αλλά ο πύργος πάνω στον οποίο στέκεσαι»!** Αν δεν υπήρχε ο πύργος, ο λύκος θα έτρωγε το πρόβατο. Αυτό αναλογιζόμαστε και εμείς, τολμώντας τώρα να γράψουμε ερμηνεία στην Αποκάλυψη. Δεν θεωρούμε δική μας τη δύναμη να το κάνουμε, αποκαλύπτοντας μάλιστα την κακία των πονηρών πνευμάτων, αλλά τη δύναμη μας τη δίνει η Εκκλησία, και η μετά Θεόν προστάτης μας, η Παναγία, που είναι **«της Εκκλησίας ο ασάλευτος Πύργος»** (χαιρετισμοί).

Το προφητικό βιβλίο της Καινής Διαθήκης, η **«Αποκάλυψις του Ιωάννου»**, έδωσε την ευκαιρία σε πολλούς Χριστιανούς να προσπαθήσουν μια ερμηνεία του, και μια επαφή γενικότερα με το προφητικό πνεύμα της Βίβλου. Σε άλλους για ωφέλεια πνευματική, σε άλλους για ακαδημαϊκού τύπου έρευνα, και άλλους για να προβάλλουν τον εαυτό τους. Αυτοί οι

¹ **Αρνός και λύκος:** αρνός ἐφ' ὑψηλοῦ πύργου ἰστάμενος λύκον κάτωθεν παριόντα τὴν ὁδὸν ἔσκωπτε καὶ θηρίον κακὸν ἀπεκάλει καὶ αἰμοβόρον. ὁ δὲ λύκος στραφείς εἶπε πρὸς αὐτόν· **«οὐ σύ με λοιδορεῖς, ἀλλ' ὁ πύργος, ἐν ᾧ ἵστασαι»...**

τελευταίοι ως **μη αναζητητές της Αληθείας** δημιούργησαν πολλές πλάνες. Οι Πατέρες της Εκκλησίας ερμήνευσαν την Αποκάλυψη με τρόπο θεόπνευστο και την παρέδωσαν σε όλες τις επόμενες από αυτούς γενιές.

Στις μέρες μας υπάρχουν όλα όσα βοηθούν στην κατανόηση του προφητικού αυτού βιβλίου: και τα κείμενα των Πατέρων, και οι γνώσεις για μια ιστορικού τύπου προσέγγιση των γεγονότων που αναφέρονται στην Αποκάλυψη, και οι εμπειρίες από την διάδοση που είχαν οι διάφορες κατά καιρούς πλάνες. Παρουσιάζεται εδώ μια σύντομη ερμηνεία του βιβλίου της Αποκαλύψεως που προσθέτει ερμηνευτικά σχόλια και στα γεγονότα που δεν είχαν λάβει ιστορική υπόσταση όταν οι Πατέρες της Ορθοδοξίας έγραφαν τη δική τους Θεοφώτιστη ερμηνεία. Επειδή ένα είναι το Πνεύμα που φώτισε και φωτίζει Προφήτες, Αποστόλους και Διδασκάλους της Εκκλησίας, πρέπει και η ερμηνευτική απόδοση του κειμένου της Αποκάλυψης να γίνεται, και εδώ αυτό προσπαθείται συν Θεώ, σε συμφωνία με το πνεύμα των άλλων Ιερών Γραφών και παραδόσεων. Εξ άλλου ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος χρησιμοποιεί στην Αποκάλυψη νοήματα του αυτού πνεύματος με τα υπόλοιπα ιερά βιβλία της Γραφής, ακόμη και εκφράσεις παρεμφερείς προς αυτές των προφητών, κυρίως των Ιεζεκιήλ και Δανιήλ.

Στα σημεία που υπάρχουν αναφορές στην Αποκάλυψη σχετικά με εξωτερικά φαινόμενα, όπως πείνες, σεισμούς κλπ, καλό είναι να ακούμε τη γνώμη και τα στοιχεία των επιστημονικών ερευνητών, ακόμη και των μη Ορθοδόξων, αλλά να μην νομίσουμε σε καμμία περίπτωση, ότι η Αποκάλυψη εστιάζεται σε αυτά. Το κέντρο της Αποκάλυψης είναι πνευματικό, αφορά τις άυλες ψυχές, αλλά κατά ένα τρόπο που διαφεύγει της γνώσης των εξωτερικών ερευνητών τα αόρατα και άυλα **«τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοράται»**, δηλ. τα πνευματικά γίνονται αντιληπτά μέσω των δημιουργημάτων, από την αρχή της Δημιουργίας, από κτίσεως κόσμου.² **«Λοιπὸν υπάρχουν ἔργα τοῦ Θεοῦ αόρατα, τα οποία συμβαίνει να είναι κρυμμένα ἀπὸ ἐμᾶς, για τα οποία και ο θεσπέσιος Ἀπόστολος συμμαρτυρεῖ και λέγει διότι τα αόρατα (ἔργα Του) ἀπὸ τότε που κτίσθηκε ο κόσμος δια των (ορατῶν) δημιουργημάτων ἐννοούμενα βλέπονται»**,³ εξηγεί και ο Άγιος Αθανάσιος ο Μέγας.⁴ Στην Αποκάλυψη φανερώνονται πολλά Ουράνια Μυστήρια μέσω παραστάσεων αντιληπτῶν κατά το δυνατόν ἀπὸ τους ζῶντες ἀνθρώπους.

Ο προφήτης και βασιλιάς Δαβίδ μελετούσε κατ' αυτόν τον τρόπο, διδασκόμενος και ἀπὸ το παρελθόν: «Θυμήθηκα τις ἀρχαῖες ἡμέρες και μελέτησα σ' ὅλα τα ἔργα Σου, στα δημιουργήματα των χειρῶν Σου μελετούσα»⁵. Δηλ. ομολογεί ότι θυμόταν τι συνέβαινε τον παλιότερο καιρό μελετώντας τα βιβλία της Γραφής, γιατί η Δημιουργία και ὅλη η πορεία του ἀρχαίου θεοκρατικού Ἰσραὴλ ἦταν καταγραμμένη ἀπὸ την εποχή του Μωϋσῆ σ' αυτήν, διδασκόμενος και ἀπὸ ὅλα τα δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ.

Επειδὴ **«αι ἡμέραι πονηραὶ εἰσὶ»** (Εφ. Ε-16) συνηθίζεται να μελετάμε με θαυμασμό τα ἀνθρώπινα «ἐπιτεύγματα». Ὅμως κατὰ τον Εκκλησιαστή **«ἰδοὺ τὰ πάντα ματαιότης»** και ἀνάπαυση στις αἰώνιες ψυχές δεν υπάρχει ἀπὸ αυτά τα πρόσκαιρα. Τα αφιερωμένα στον (ἀληθινὸ) Θεό, ὅμως, κτίσματα μας βοηθᾶνε να ατενίζομε σ' Αὐτόν, διότι αποτελοῦν υλοποιημένες ἐκφράσεις⁶ ὧν ἀφοροῦν τη σωτηρία μας και του συνδεδεμένου με μας πνευματικὸ κόσμου. Ἀκόμα και ο παλιὸς ναὸς των Ἰουδαίων συμβόλιζε το σῶμα τοῦ Σωτῆρος

² «...τὰ γὰρ αόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοράται, ἢ τε ἄϊδιος Αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους» (Ρωμ. Α-20).

³ Ὡς ἄνω: **«...τὰ γὰρ αόρατα αὐτοῦ... καθοράται»**.

⁴ Αθανασίου, ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, εἰς τό· «πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ». Γι' αὐτό, λέει ο ἅγιος, ζητάμε **«θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην,»** «ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν,» φησὶν, «οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν».

⁵ **«...ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων καὶ ἐμελέτησα ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ἐν ποιήμασιν τῶν χειρῶν σου ἐμελέτων»**. (Ψαλμ. 142)

⁶ Ἐπίσης θα μπορούσαμε να τις πούμε και (ιερές) προβολές ή απεικονίσεις ή εικόνες.

Χριστού όπως ο ίδιος ανέφερε στους Ιουδαίους: «Καταλύστε αυτόν τον ναό και Εγώ σε τρεις ημέρες θα τον ανεγείρω... **εκείνος δε έλεγε περί του ναού του σώματος Αυτού**» (Ιω. Ιβ 19-21). Η αντιστοίχιση αυτή, βέβαια, έπαψε να ισχύει από τότε που σχίστηκε⁷ το καταπέτασμα του ναού. Τότε η χάρη του Θεού έφυγε από τα ιερά των Ιουδαίων, επειδή σταύρωσαν τον Μεσσία.

Δεν είναι όλα τα αφιερώματα προς τον Θεό δεκτά αν δεν είναι της αποδοχής Του. Είτε μέσω κάποιων γενικότερων κανόνων, για το πως πχ πρέπει να χτίζεται και να καθαγιάζεται κάθε εκκλησία, είτε μέσω πιο συγκεκριμένων υποδείξεων, όπως πχ στους Ιουδαίους είχε υποδειχθεί σαν τόπος λατρείας ο τότε ναός της Ιερουσαλήμ και μόνον αυτός, διότι ένας ήταν ο αναμενόμενος Μεσσίας που το σώμα του συμβόλιζε ο ναός. Ο χάλκινος όφης, προτύπωση του Σταυρού, υψώθηκε από τον Μωϋσή στην έρημο, όχι από απλή δική του πρωτοβουλία, αλλά κατ' εντολή του Θεού, για να γιατρεύει όλους όσους ατένιζαν σ' αυτόν.

Οι Πατέρες δίνουν σημασία και στα **ονόματα των δημιουργημάτων**, ιδιαίτερα τα αναφερόμενα στη Βίβλο. Πώς, ρωτάει ο Άγιος Γρηγόριος ο Νύσσης, κάποιος να παραδράμει την σπουδαία εκείνη και φροντισμένη φιλοσοφία, όπου λέγεται ότι, **«όχι μόνο στα δημιουργήματα γίνεται φανερή η μεγαλοπρέπεια του Δημιουργού, αλλά και δια των ονομάτων τους δείχνεται η σοφία του Θεού, επειδή με τρόπο οικείο (συγγενικό) και προσφυώς, σε καθένα από τα γενόμενα ταίριαξε τις προσηγορίες (δηλ. τα ονόματά τους)»;** (Κατά Ευνομίου).

Στη Χριστιανική γραμματεία, από την εποχή των πρωτοπλάστων, υπάρχει συμμετοχή στα γεγονότα, τόσο των ανθρώπων, όσο και του Θεού. Το περιβάλλον υφίσταται τα αποτελέσματα από την επίδραση πάνω του των δύο αυτών θελήσεων, Θεού και ανθρώπων⁸. Δεν υπάρχει πεπρωμένο (κισμέτ) στο οποίο πρέπει οι Χριστιανοί να υποταχτούν. Οι προφητείες είναι διαφόρων επιπέδων εξαρτώμενες από την θέληση του Θεού και την οξύτητα της πνευματικής αντίληψης του προφητεύοντος. Και δεν πρέπει το θεολογικά πνευματικό να συγχέεται με το κοσμικά πνευματικό που είναι η διάνοηση χωρίς διάκριση καλού και κακού.⁹

Στο βιβλίο της Αποκάλυψης προφήτης είναι ο πιο ικανός στην φανέρωση Μυστηρίων, ο απόστολος και Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, ο αγαπημένος μαθητής του Κυρίου, που άκουγε από Αυτόν τα απόρρητα προσπίπτοντας στο στήθος Του. Για τον λόγο αυτό δεν είναι παράδοξο που ο Ιωάννης ανεβαίνει μέχρι τον θρόνο του Θεού καταγράφοντας το πως παίρνονται εκεί οι αποφάσεις που αφορούν τα πράγματα της Γης. Ο Υιός του Θεού από την αρχή φανερώνει στον Ιωάννη ότι είναι θέλημά του να πληροφορηθούν οι Χριστιανοί τα μέλλοντα να συμβούν στην Οικουμένη, δοσμένα με πνευματικό τρόπο στην Αποκάλυψη, ώστε να γνωρίζουν ότι όλα ελέγχονται από Αυτόν και να μην φοβούνται, αλλά για όλα να ευχαριστούν τον Θεό.¹⁰ Οι άνθρωποι αποφασίζουν ελεύθερα αλλά βοηθούνται ανάλογα με το πνευματικό τους ενδιαφέρον.

Τα μη Χριστιανικά φιλοσοφικά - θρησκευτικά συστήματα αναφέρονται εν μέρει σε παρόμοια θέματα με την Αποκάλυψη, μιλάνε για το τέλος του κόσμου ή την αλλαγή καταστάσεων στο πέρασμα του χρόνου, αλλά οι αναλύσεις τους δείχνουν την έλλειψη γνώσεων περί πνευματικού κόσμου, κινούνται σε ερμηνείες και αξιολογήσεις στο υλικό πεδίο. Από αυτή την άποψη ο σύγχρονος άνθρωπος με τους υπολογιστές και τα ηλεκτρονικά συστήματα παρατήρησης που σαρώνουν τα πάντα από το διάστημα μέχρι τους βυθούς των ωκεανών, είναι πιο εύκολο να κάνει σωστότερες προβλέψεις.

⁷ Κατά τη Σταύρωση: «Ἦν δὲ ὥσεί ὥρα ἕκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης, τοῦ ἡλίου ἐκλείποντος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον» (Λουκ. Κγ 44-45).

⁸ Με τους ανθρώπους καλής ή κακής προαίρεσης συντάσσονται ή αντιπαράσσονται οι αγγελικές οντότητες. Οι αγαθοί άγγελοι βοηθούν να επιτελεστεί κάθε καλό, ενώ οι πονηροί (δαίμονες) το μάχονται επιδιώκοντας το κακό.

⁹ Με την λέξη πνευματικό θα εννοούμε εφεξής τη χάρη του Θεού που λαμβάνεται από τους ανθρώπους, ιδιαίτερα σε ζητήματα κατανόησης του θελήματος και των ενεργειών του Θεού, και όχι την διανοητική επεξεργασία που είναι χρήσιμη μόνο αν έχει δοθεί η χάρη.

¹⁰ **«Εν παντί ευχαριστείτε»** λέει ο Απόστολος, και αν και θλιβόμεθα δεν πρέπει (υπερβολικά) να στενοχωρούμαστε: «Εν παντί θλιβόμενοι αλλ' ου στενοχωρούμενοι» (Β Κορ. Δ-8).

Γενικά οι εξω-Χριστιανικές κοσμοθεωρίες ή θρησκείες δεν ανυψώνουν το νου όσων τις μελετούν στο να αντιληφθεί ότι **υπάρχει, και συμμετέχει στα δρώμενα στη Γη, ο ουράνιος - άφθαρτος πνευματικός κόσμος, και ότι μετέχομε και εμείς σ' αυτόν με την ψυχή μας που είναι αθάνατη**. Είναι παρασυρμένες από τη ματαιότητα του υλικού κόσμου, και η "θεολογία" τους είναι κοσμική, δεν ξεφεύγει δηλαδή από τα όρια και τις έννοιες του κόσμου αυτού γι' αυτό και η ανακύκλωση των φυσικών διεργασιών, όπως των νερών (από τους ωκεανούς στα σύννεφα, και μέσω των ποταμών πάλι στη θάλασσα) και της κυκλικής κίνησης των άστρων γύρω μας, έχει μπει στη θεολογία των θνητών ή μετενσαρκωμένων ψυχών καθώς και στην εσχατολογία τους.

Οι Χριστιανοί που δεν προσήλθαν στη Μυστηριακά μεταδιδόμενη χάρη, αλλά αρκούνται μόνο στο να ονομάζονται Χριστιανοί έχοντας σαν βάση ο καθένας τις ιδέες του μυαλού του, μπερδεύουν ακόμη περισσότερο τα πράγματα. Παίρνουν τις κοσμοθεωρίες και τις ανακατεύουν με Χριστιανικές εσχατολογικές αναφορές. Στην περίπτωση των ινδιάνων Μάγιας, όπως είχαμε γράψει στο «**τι θα γίνει το 2012**»¹¹, αναγραφόταν σε εφημερίδες και περιοδικά και προβαλλόταν από τα δυτικά μέσα ενημέρωσης και τα κινηματογραφικά στούντιο ότι το 2012, στις 21 Δεκεμβρίου έρχεται η συντέλεια. Και αυτό γιατί; Διότι ένας μεγάλος κύκλος μέτρησης του χρόνου από τους Μάγιας συμπληρώνεται τότε ...για να αρχίσει ένας άλλος!

Ο σοφός Άγγλος επιστήμων **Ισαάκ Νεύτων** (Isaac Newton 1643-1727), που θεωρείται θεμελιωτής της σύγχρονης Φυσικής, μελέτησε επίσης την Αποκάλυψη. Ο βαθειά θρησκευόμενος Νεύτων αποδεικνύεται ότι ήταν καλός γνώστης της Βίβλου. Σε ένα χειρόγραφο του, από το 1704, που παρουσιάστηκε σε έκθεση το 2007 στο Εβραϊκό Πανεπιστήμιο της Ιερουσαλήμ, ο Νεύτων χρησιμοποιεί το βιβλίο του Δανιήλ από την Αγία Γραφή σε συνδυασμό με την Αποκάλυψη, για τον περίπου υπολογισμό της ημερομηνίας για την Συντέλεια. Το κάνει όπως λέει για να μην διασύρεται η Εκκλησία από διαφόρους που κάθε τόσο λένε ότι έρχεται το τέλος. Με όλο το επιστημονικό (αλλά όχι και θεολογικό) κύρος του, δήλωσε ότι **η Συντέλεια δεν πρόκειται να έρθει πριν το 2060**.¹² Αν και ο τρόπος που ερμηνεύει το θέμα είναι πρόχειρος και μάλλον αυθαίρετος, η καλή του προαίρεση φαίνεται ότι έπαιξε ρόλο στο να προσεγγίσει την πραγματικότητα καλύτερα από πολλούς άλλους.

Ένας άλλος ερευνητής της Αποκάλυψης αλλά και πολέμιος του παπισμού¹³, ήταν ο Σκωτσέζος **Τζον Νάπιερ** (John Napier 1550-1617). Παρά το ότι η ερμηνεία του στην Αποκάλυψη είχε σημαντική κυκλοφορία σε πολλές γλώσσες, δεν είναι αυτή για την οποία έγινε κυρίως γνωστός. Εκείνο στο οποίο διακρίθηκε ήταν **η επινόηση των λογαρίθμων**, και η διευκόλυνση των πράξεων με μεγάλους αριθμούς. Αυτό έχει σημασία και στην Αποκάλυψη, κατά την έρευνα των αριθμητικών αναφορών της με βάση το σκεπτικό¹⁴ του Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού.

Στους αρχαίους Έλληνες και τους Ιουδαίους είχε γίνει, με τη χάρη του Θεού, ανάλογα και με την δεκτικότητά τους, μία προετοιμασία για την έλευση του Μεσσία. Ο μεν Ιουδαϊκός λαός

¹¹ <http://www.imdleio.gr/diaf/files/2012/2012.pdf>

Για τους Μάγιας αποθηκευμένο αρχείο: <http://www.imdleio.gr/apocalypse/01/ Maya2012.pdf>

¹² Υπολογίζει τις 1260 ημέρες της Αποκάλυψης σαν χρόνια από την επικράτηση του παπισμού, που θεωρεί ότι έχει πραγματοποιηθεί όχι ενωρίτερα από το 800 μ.Χ. σύμφωνα με ερμηνεία του στον προφήτη Δανιήλ. Έτσι φτάνει στο 800+1260=2060 μ.Χ. www.imdleio.gr/apocalypse/01/IsaacNewton.pdf (αγγλικά). Notes: [Newton_1](#) [Newton_2](#)

¹³ Φαίνεται καθαρά στο έργο του: «A Plaine Discovery of the Whole Revelation of St. John», του 1593, που μεταφράστηκε σε πολλές γλώσσες.

¹⁴ Όπως πχ τα **200.000.000** του στρατού που θα περάσει τον Ευφράτη, που αναλύσαμε ήδη στο **3 ΟΥΑΙ**. Ξέραμε πόσο πλατιά και σημαντική είναι η έννοια του «λόγου» θεολογικά. Τα γήινα είναι σκιές των επουρανίων, αλλά όταν αναφέρονται στη Βίβλο βοηθούν κι αυτά στην πνευματική ερμηνεία των γεγονότων. Ο λογάριθμος είναι πράγματι ένας αριθμός που μετράει λόγους. Λογάριθμος πχ του 16 ως προς βάση 2 είναι ο 4. Δηλ. **log₂16=4** Ο 4 είναι και το πλήθος των λόγων μέχρι το 16, αν παρατηρήσουμε τον παρακάτω πίνακα. Λογάριθμος του 729 ως προς βάση 3 είναι ο 6. Δηλ. **log₃729=6**, διότι **3⁶=729**. Και 6 είναι το πλήθος των λόγων μέχρι το 729.

γεωμετ. πρόοδος:	2	4	8	16	...2 ^v	γεωμ. πρόοδος:	3	9	27	81	243	729	...3 ^v
αριθμητ. πρόοδος:	1	2	3	4	...v	αριθ. πρ. (σειρά):	1	2	3	4	5	6	...v

επελέγη για να φέρει τον Μεσσία στον κόσμο, και ο Νόμος με τους Προφήτες όπως και όλη η Παλαιά Διαθήκη ήταν ένα εργαλείο που άνοιγε το δρόμο γι' αυτό, ο δε Ελληνικός βοηθήθηκε να αναπτύξει την φιλοσοφία η οποία ανθρώπινα εξηγούσε¹⁵ γιατί έπρεπε να γίνει αυτή η έλευση, και επίσης να βοηθήσει στη μετάδοση του Ευαγγελίου. Δηλαδή ο παλιός Ισραήλ έφερε τον Μεσσία σωματικά και έγινε φορέας αληθινών αποκαλύψεων του Θεού στον κόσμο, ενώ ο αρχαίος Ελληνισμός μετέδιδε την εύηχη Ελληνική γλώσσα και τα γράμματα, για να μπορεί να γίνει από τις διάνοιες των ανθρώπων εύκολα κατανοητός, ερευνητός και ευμετάδοτος ο σωτηριώδης λόγος του Μεσσία Χριστού.

Η μετά Χριστόν χάρη που δόθηκε δια των Μυστηρίων από το Άγιο Πνεύμα στους Χριστιανούς, επειδή με αυτή ανοίγεται η Βασιλεία των Ουρανών, είναι ασύλληπτα μεγαλύτερη από αυτή που είχαν οι προφύτες της Παλαιάς Διαθήκης, ακόμη και ο Μέγας μεταξύ αυτών Τίμιος Πρόδρομος: **«αληθινά σας λέγω, δεν υπήρξε μεταξύ αυτών που γεννήθηκαν από γυναίκες μεγαλύτερος του Ιωάννου του Βαπτιστού. Ο μικρότερος όμως στη βασιλεία των ουρανών είναι μεγαλύτερός του»**.¹⁶ Βέβαια η ανταμοιβή μετά θάνατον είναι ανάλογη με τον κόπο και την αξιοποίηση που κάνει κάθε άνθρωπος στα δοσμένα σ' αυτόν τάλαντα¹⁷ του Θεού. Γι' αυτό η θέση του Βαπτιστού και Προδρόμου της πρώτης παρουσίας του Χριστού, ο οποίος έζησε με υπερκόσμια άσκηση¹⁸ και μαρτύρησε υπερασπιζόμενος τον νόμο του Θεού, είναι πάντα κορυφαία μέσα στην Εκκλησία.

01.1.2. Εισαγωγή στην Αποκάλυψη:

Ο άγιος στάρετς Βαρσανούφιος της Όπτινα (1845-1913), έγραψε¹⁹: **«Στην Αποκάλυψη λέγεται: Μακάριος είναι αυτός που διαβάξει τα λόγια αυτού του βιβλίου. Εάν αυτό είναι γραμμένο, αυτό σημαίνει ότι έτσι είναι πραγματικά, γιατί τα λόγια της Αγίας Γραφής είναι λόγια του Αγίου Πνεύματος. ...Ως εκ τούτου, είναι σαφές ότι αυτός που θα διαβάξει την Αποκάλυψη πριν από το τέλος του κόσμου θα είναι πραγματικά μακάριος, γιατί θα καταλαβαίνει τι συμβαίνει. Και καταλαβαίνοντας θα προετοιμάζει τον εαυτό του. Διαβάζοντας θα αναγνωρίσει στα γεγονότα που περιγράφονται στην Αποκάλυψη, το ένα ή το άλλο από τα σύγχρονα με αυτόν συμβάντα»**.

Το βιβλίο της Αποκάλυψης, που είναι το τελευταίο της Καινής Διαθήκης, γίνεται όλο και πιο χρήσιμο, όσο πλησιάζουμε προς το τέλος του κόσμου. Είναι θεμελιώδες αξίωμα στη Χριστιανική διδασκαλία ότι υπάρχει τέλος του φθαρτού αυτού κόσμου, παγκόσμια Κρίση που γίνεται από τον Κύριο Ιησού Χριστό κατά τη 2α Παρουσία Του στη Γη, και ανακαίνιση του Σύμπαντος σε άφθαρτη μορφή μαζί με την ανάσταση και αφθαρτοποίηση των ανθρωπίνων σωμάτων.

Αλλιώς, αν μόνο γι' αυτή τη ζωή φροντίζουμε να είμαστε "καλοί Χριστιανοί", τότε είμαστε ελεεινότεροι όλων των ανθρώπων, κατά τον απόστολο Παύλο: **«Διότι αν ο Χριστός κηρύσσεται ότι αναστήθηκε εκ νεκρών, πως λένε μερικοί από εσάς ότι ανάσταση εκ νεκρών δεν υπάρχει; ...Εάν για τη ζωή αυτή μόνο ελπίζουμε στον Χριστό, είμαστε ελεεινότεροι όλων των ανθρώπων»**²⁰. Εξ άλλου διακηρύσσουμε: «Προσδοκώ ανάστασιν

¹⁵ Ο Σωκράτης πριν το θάνατό του είπε στους Αθηναίους, κατά την απολογία του, το προφητικό: «καθεύδοντες διατελείτε αν, ει μή τινα άλλον υμίν ο Θεός επιπέμψει, κηδόμενος υμών». Δηλ. **«Θα συνεχίζατε να κοιμάστε αν ο Θεός δεν σας έπεμπε κάποιον άλλον, φροντίζοντας για σας»**. Δείτε στον **«Επίτομο»** τι λέει ο Άγιος Νεκτάριος.

¹⁶ «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστίν» (Ματθ ια-11).

¹⁷ Βλ. στην παραβολή των ταλάντων (Ματθ. Κε 14).

¹⁸ Η ισάγγελη πολιτεία του Προδρόμου παριστάνεται, σ' αυτόν αποκλειστικά, με φτερούγες στις αγιογραφίες.

¹⁹ Από τον Sergius Fomin, «Russia before the Second Coming», 1η έκδοση.

²⁰ «Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται... εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἡλπιότες ἐσμέν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν». (Α Κορ. Ιε-12, Ιε-19)

νεκρών και ζωήν του μέλλοντος αιώνος» όταν απαγγέλλομε το Σύμβολο της Πίστεως. Ο θάνατος καταργείται ως έσχατος εχθρός. (Α Κορ. Ιε-22)

Ο Χριστός κατά το λόγο²¹ του αποκαλύπτει στους μαθητές του απόρρητα έως τότε μυστήρια. Η αποκάλυψη από την ημέρα της Πεντηκοστής τελειώνεται, και εξαπλώνεται σε όλους τους πιστούς Χριστιανούς, που με ζωή ανάλογη με αυτή των Μαθητών, «ομοθυμαδόν» δηλ. με μία γνώμη όλοι μαζί, προσκαρτερούν στην Εκκλησία, με προσευχές και δεήσεις προς τον Θεό. (βλ. Πράξεις Α-14)

Πριν την Πεντηκοστή οι Απόστολοι ήταν πνευματικά ασθενέστεροι, και γι' αυτό άκουσαν από τον Κύριο: **«...Έχω κι άλλα πολλά να σας πω, αλλά δεν μπορείτε να τα βαστάσετε ακόμη. Όταν όμως έλθει Εκείνος, το Πνεύμα της Αληθείας, θα σας οδηγήσει σε όλη την Αλήθεια».** (Ιω Ιστ-12) Έτσι και το βιβλίο της Αποκάλυψης είναι προσβάσιμο από τους αληθινά πιστούς, όχι από τους έξω από την Εκκλησία ευρισκομένους ή τους "έξω" έχοντας το νου τους αμελείς Χριστιανούς. **«Σε εκείνους, τους έξω, με παραβολές γίνονται όλα, ώστε κοιτάζοντας να μη βλέπουν, και ακούγοντας να μην ακούν, και να μη κατανοούν»**²²...

Πολλοί που δεν έχουν Ορθόδοξο Χριστιανικό φρόνημα και πίστη, προσπαθούν να εξηγήσουν την Αποκάλυψη από τα εξωτερικά σχήματα που περιέχει, χωρίς να φτάνουν να αντιληφθούν το πνευματικό της περιεχόμενο που συνδέεται με αυτά, και έτσι κατασκευάζουν ερμηνευτικές μυθοπλασίες. Διότι στην ίδια (την Αποκάλυψη) ο Άγγελος που φανερώνεται στον Ιωάννη του κάνει σαφές ότι **«η μαρτυρία του Ιησού είναι το πνεύμα (κεντρικό νόημα) της προφητείας».** (Αποκ. Ιθ-10) Τα εξωτερικά σχήματα είναι δοσμένα έτσι, ώστε να επεξηγούν και βεβαιώνουν το πνευματικό μέρος της Αποκάλυψης, που είναι ο κύριος λόγος για τον οποίο αυτή γράφτηκε. Οι σφραγίδες, τα άστρα που πέφτουν, οι τεσσάρων (4) χρωμάτων καβαλάρηδες κλπ, είναι συμβολικές εικόνες, ωραία και ωφέλιμη διακόσμηση, αλλά χρειάζεται και η πνευματική τους ερμηνεία, που μάλιστα πρέπει να είναι συνεπής με τα γραφόμενα στο υπόλοιπο βιβλίο.

Έχομε όμως και εμείς οι (γενικά) αμελείς μελετητές, βοήθεια από τους θεοφόρους διδασκάλους της Εκκλησίας, διότι αυτοί σαν γνήσιοι συνεχιστές του Αποστολικού έργου, έλαβαν όλα τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος, και μας διευκρινίζουν όσα οι Απόστολοι δεν ανέλυσαν, ως άκαιρα στην εποχή τους. Και οι άγιοι της Εκκλησίας φτάνουν μέχρι των ημερών μας, καθοδηγώντας μας ώστε να μην βλέπομε την Αποκάλυψη εξωτερικά, σαν μια απλή παραβολή μεταξύ γήινων καταστάσεων, συνήθως σαν απλή προειδοποίηση για μια σειρά καταστροφών. Διότι, λέει ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, **«εμείς έχομε νουν Χριστού, που σημαίνει πνευματικό, θείο, που δεν έχει κάτι ανθρώπινο. Διότι όχι του Πλάτωνα, ούτε του Πυθαγόρα, αλλά ο Χριστός τα δικά του τοποθέτησε στη διάνοιά μας.** Γι' αυτό λοιπόν να ντραπούμε, αγαπητοί, και να επιδείξομε βίο άριστο. Διότι και αυτός πράττει αυτό, που είναι πολλής φιλίας απόδειξη, το να αποκαλύπτει σε μας τα απόρρητα λέγοντας: Δεν σας αποκαλώ πλέον δούλους αλλά φίλους, διότι όλα όσα άκουσα από τον Πατέρα μου σας τα ανήγγειλα»²³...

Την εποχή της Παλαιάς Διαθήκης, της παιδαγωγού στον Χριστό, το Πνεύμα του Θεού ενέπνεε στους Προφήτες τα κατάλληλα με τις περιστάσεις νοήματα για διδασκαλία αρχόντων και

²¹ «...οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται». (Ματθ. Ι-26)

²² «...καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, ἵνα βλέποντες βλέπωσι καὶ μὴ ἴδωσι, καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι καὶ μὴ συνιῶσι»... (Μαρκ. Δ-11,12).

²³ «Ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν. Τουτέστι, πνευματικόν, θεῖον, οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔχοντα. Οὐ γὰρ Πλάτωνος οὐδὲ Πυθαγόρου, ἀλλ' ὁ Χριστὸς τὰ ἑαυτοῦ τῇ ἡμετέρᾳ ἐνέθηκε διανοία. Τοῦτο γοῦν αἰσχυρνώμεν, ἀγαπητοί, καὶ βίον ἐπιδειξώμεθα ἄριστον· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς τοῦτο ποιεῖται πολλῆς φιλίας τεκμήριον, τὸ τὰ ἀπόρρητα ἡμῖν ἀποκαλύπτειν, λέγων· Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους· πάντες γὰρ ὑμεῖς φίλοι μου ἐστε, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρὸς ἀπήγγειλα ὑμῖν»... (Υπόθεσις της προς Κορινθίους α' επιστολής. PG 61 σελ. 62).

αρχομένων. Οι προφήτες προειδοποιούσαν για το τι θα συνέβαινε στο μέλλον αν δεν γινόταν πιστευτό το κήρυγμά τους και δεν υπήρχε μετάνοια. **Ο άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος όπως και οι παλαιοί Προφήτες, λαμβάνει την Αποκάλυψη σε κατάσταση πλήρους πνευματικής διαύγειας, και όχι σε κατάσταση μη ελεγχόμενης από τον ίδιο έκστασης, όπως συμβαίνει όταν τα πονηρά πνεύματα μιλάνε στους μάγους.**

Κατά τον άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο, **το Πνεύμα αποκαλύπτει τα νοήματα και οι Προφήτες τα εκφράζουν κατόπιν με ρήματα (λόγια) κατά τον δικό του τρόπο έκαστος²⁴.** **«Και επί των προφητών το Πνεύμα τα νοήματα μόνον έλεγε, αλλά όχι και τα λόγια. Αυτοί δε κατόπιν τα εξέφραζαν με το δικό τους τρόπο.** Διότι δεν τους μεταχειριζόταν σαν ακίνητους, όπως ακριβώς κάνει η δαιμονική επήρεια στο νου. Τα δε λεχθέντα ήθελε (το Πνεύμα) να γίνουν γνωστά και με την ιδιαίτερη γνώμη (του προφήτη) να ειπωθούν όλα. **Διότι δεν θα πράξει κάτι ο Κύριος χωρίς να το αποκαλύψει στους δούλους Του τους προφήτες».**

Ο γέροντας Σωφρόνιος Σαχάρωφ (1896-1993) αναφέρει σχετικά: **«Οι αποκαλύψεις του Θεού στον άνθρωπο είναι στιγμιαίες και ενυπόστατες. Αυτό βλέπουμε στον Παύλο, στον Μωϋσή, στον Φίλιππο. Ο Θεός δεν λέγει πολλά λόγια, αλλ' έναν ζωηφόρο λόγο. Ο ένας λόγος μεταφέρεται από τον Προφήτη στο λαό με πολλά λόγια»²⁵.** ...«Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς λέγει ότι η όραση των Προφητών ήταν ανώτερη του νου (λογικής) των φιλοσόφων, γι' αυτό και η προφητική καθαρότητα είναι «συλλειτουργός, κατά την θεολογίαν, των αγγέλων». Πράγματι, οι Προφήτες «μετασκευάζονται κατά το νοερό είδος προς θεοειδή μόρφωσιν» και διά της ιεράς αυτής μορφώσεως καλλιεργούν την «ιερογνωσίαν»... (σελ. 113, ως υποσ. 7)

Κατά τον γέροντα Σωφρόνιο δεν είναι σημαντικά τα οράματα, (από μόνα τους, τα οποία μπορεί κάποτε να είναι εκ του πονηρού), αλλά η χάρη του Θεού που μπαίνοντας στην ψυχή σταδιακά, την φωτίζει ανάλογα με την πνευματική της πρόοδο αποκαλύπτοντας τα αναγκαία. **«Η αποκάλυψη του Θεού δεν είναι τα οράματα, αλλά οι ελεύσεις της θείας Χάριτος που έρχονται σταδιακά».** (σελ. 440. Δείτε το και [online](#) στο Α 49).

01.2. Αποκάλυψη: ένα εσχατολογικό βιβλίο.

«Όλοι οι αρχαίοι Πατέρες της Εκκλησίας οι όποιοι έγραψαν σχολιασμούς πάνω στα ιερά βιβλία της Καινής Διαθήκης, ομόφωνα θεωρούν την Αποκάλυψη σαν μια προφητική εικόνα των εσχάτων ημερών του κόσμου και των γεγονότων πού πρόκειται να διαδραματιστούν προ της Δευτέρας Παρουσίας τού Χριστού στη γη και κατά το άνοιγμα τού Βασιλείου της Δόξης το όποιο έχει προετοιμαστεί για όλους τούς αληθινά πιστούς Χριστιανούς». (Αρχιεπ. Αβέρκιος, στην «Αποκάλυψη»)

Επειδή η σημασία του βιβλίου της Αποκάλυψης αυξάνει όσο προχωράμε προς το τέλος, είναι καλό να προσδιορίσουμε **το στίγμα μας ως προς τα έσχατα χρόνια:**

Σύγχρονοι σοφοί άγιοι γέροντες λένε: **«Δεν είμαι απαισιόδοξος, αλλά νομίζω ότι ζούμε στους τελευταίους καιρούς».** (γέροντας Σωφρόνιος Α 25).

«Είναι πράγματι πιο αργά από ότι σκεφτόμαστε: η Αποκάλυψη είναι τώρα». Και **«...Οι έσχατοι χρόνοι είναι ήδη εδώ. Βλέπουμε καθαρά την προετοιμασία της εποχής του Αντιχρίστου».** (π. Σεραφεΐμ Ρόουζ)

²⁴ «Καὶ ἐπὶ τῶν προφητῶν τὸ Πνεῦμα τὰ νοήματα μόνον ἔλεγεν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὰ ρήματα· αὐτοὶ δὲ λοιπὸν ἔφραζον ἰδιωτικῶς. Οὐ γὰρ ὡς ἀκινήτοις ἐκέχρητο, καθάπερ ἡ τῶν δαιμόνων ἐπίπνοια· τὰ δὲ λεχθέντα γινώσκειν ἠβούλετο, καὶ μετὰ τῆς οἰκείας γνώμης ἅπαντα λέγειν· Οὐ πρᾶγμα ποιήσει Κύριος, ἐὰν μὴ ἀποκαλύψῃ τοῖς δούλοις αὐτοῦ τοῖς προφήταις». (Εξηγήσεως εἰς τὸν Ἱερεμίαν τὸν Προφήτην, τὰ σωζόμενα. PG 64, σελ. 740-1037)

²⁵ Από το «Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ» του μητροπολίτου Ναυπάκτου Ἱεροθέου σελ. 369. Δείτε επιλεγμένα εδάφια: www.imdleio.gr/diaf/2010/03/gSofronios_A.pdf και άλλα: www.imdleio.gr/diaf/2010/03/gSofronios_B.pdf

«Η άποψη του **αρχιεπισκόπου Αβερκίου** σχετικά με τον σύγχρονο κόσμο ήταν φρόνιμη, ακριβής και τελείως εμπνευσμένη από την Αγία Γραφή και τους αγίους Πατέρες της Εκκλησίας: **Δίδασκε πως ζούμε στην εποχή της αποστασίας, της έκπτωσής μας από την αληθινή Χριστιανοσύνη, όπου το «μυστήριο της ανομίας» έχει εισέλθει στο τελευταίο στάδιο της προετοιμασίας για τον «άνθρωπο της αμαρτίας», τον Αντίχριστο».**²⁶

Ο **Άγιος Νικόδημος** μας υπενθυμίζει την γνώμη των Πατέρων της Εκκλησίας για τέλος του κόσμου μέσα στον 8ο αιώνα: «...**Λοιπόν επειδή κατά τον όγδοον αιώνα, ήτοι κατά τας οκτώ χιλιάδας χρόνους από κτίσεως κόσμου, έχει να γένει η του κόσμου συντέλεια, καθώς είναι γνώμη τινών Πατέρων...**»²⁷ Δηλ. ως το 8.000 έτος από Αδάμ, που σημαίνει το πολύ ως το 2500 μ.Χ. εφόσον η γέννηση του Χριστού είναι το 5508 έτος από Αδάμ.

Και ο **γέροντας Παΐσιος** (+1994) πιο κοντά στα σημερινά γεγονότα: «**Τώρα μια μπόρα θα είναι, μια μικρή κατοχή του αντίχριστου Σατανά. Θα φάει μετά μια σφαλιάρα από τον Χριστό, θα συγκλονισθούν όλα τα έθνη και θα έρθει η γαλήνη στον κόσμο για πολλά χρόνια. Αυτή την φορά θα δώσει ο Χριστός μια ευκαιρία, για να σωθεί το πλάσμα Του**»²⁸.

Από τον βίο της **Αγίας Ματρώνας της Μόσχας**: «Προέβλεψε την Γερμανική εισβολή στην Ρωσία, αλλά μίλησε και για έναν άλλο, μετέπειτα πόλεμο, που θα σκοτώσει εκατομμύρια ανθρώπους, μέσα σε μια νύχτα... Η Άννα Βιμπόρνοβα θυμάται: Επισκέφθηκα την Ματρώνα τις μέρες της Μεγάλης Σαρακοστής (1952), λίγο πριν πεθάνει.

– **Μη φοβάσαι μου λέει, δεν θα ξαναγίνει σύντομα πόλεμος. Θα ξαπλώσουμε έτσι και θα σηκωθούμε αλλιώς. Πως αλλιώς;** την ρωτάω.

– **Να, μου λέει, θα γυρίσουμε στο «ξύλινο»...** Μάτουςκα, της λέω, **τι σημαίνει το ξύλινο;**

– **Ξύλινο αλέτρι, μου λέει, με αυτό θα δουλεύουμε τότε...! Και που θα πάνε τα τρακτέρ;**

– **Ω, λέει, άσε τα τρακτέρ... Θα δουλεύει τότε το αλέτρι το ξύλινο, και η ζωή θα είναι καλή. Όμως, ακόμη δεν φτάσαμε μέχρι αυτούς τους καιρούς. Εσύ όμως δεν θα πεθάνεις μέχρι τότε και θα τα δεις όλα αυτά...**»²⁹

Ο γέροντας **Λαυρέντιος του Chernigov** (+1950) μας λέει για τον Γενικό ή 3ο Παγκόσμιο Πόλεμο: «**Θα γίνει ένας πόλεμος, και όπου λάβει χώρα, κανένας άνθρωπος δεν θα μείνει!** Αλλά πριν από αυτόν ο Κύριος θα στείλει ασθένειες στους αδύνατους (πνευματικά) ανθρώπους, και θα πεθάνουν... **Ο 3ος Παγκόσμιος Πόλεμος δεν θα είναι για μετάνοια, αλλά για εξολόθρευση!**»

Γέροντας Γεννάδιος (από τα Ακούμια της Κρήτης, +1983): «**Πρώτα θα παραχωρήσει ο Κύριος να γίνει παγκόσμιος πόλεμος, διότι ο κόσμος δεν μετανοεί. Ο πόλεμος αυτός θα είναι και ο τελευταίος, επειδή η καταστροφή θα είναι ολοκληρωτική. Ένα μικρό κρατίδιο θα είναι η αφορμή του παγκοσμίου πολέμου...**»

Ο **Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός** είναι πλήρως κατατοπιστικός για τα γεγονότα στην περιοχή της Ελλάδας, που έχουν σχέση με τον 3ο Παγκόσμιο ή όπως τον έλεγε «Γενικό Πόλεμο»: «**Όταν θα ιδείτε το χιλιάρμενο**³⁰ **στα ελληνικά ύδατα, τότε θα λυθεί το ζήτημα της Πόλης»** (19η). «**Οι Τούρκοι θα φύγουν, αλλά θα ξανάρθουν πάλι και θα φθάσουν ως τα Εξαμίλια.** Στο τέλος θα τους διώξουν εις την Κόκκινη Μηλιά. Από τους Τούρκους το 1/3 θα σκοτωθεί, το άλλο τρίτο θα βαπτισθεί και μονάχα το 1/3 θα πάει στην Κόκκινη Μηλιά» (63η). «**Στην Πόλη θα χυθεί αίμα που τριχρονίτικο δαμάλι θα πλέξη (=πλεύσει)**» (58η). «**Καλότυχος όποιος ζήσει**

²⁶ Από το: «**Η ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ**» Αρχιεπ. Αβέρκιος Τοσέβ - πατήρ Σεραφεΐμ Ρόουζ, 1η έκδοση.

²⁷ Αγίου Νικοδήμου Αγιορείτου «**ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΙΩΑΝΝΟΥ**», κεφ. Β', σελ 496, Ορθ. Κυψέλη. Η χρονολόγηση του Αγ. Νήφωνος: www.imdleio.gr/diaf/files/proph/1_prophecies_parts/14_AgNifwn-Nikodimos.pdf

²⁸ Από το βιβλίο «Πνευματική Αφύπνιση», έκδοση Ι. Ησυχαστηρίου Ευαγ. Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσ/κης.

²⁹ Και η Βιμπόρνοβα ζει, αλλά είναι άνω των 80 ετών! Επίτομος: www.imdleio.gr/html/2_epitomos_parts.htm

³⁰ Η Ναυτική δύναμη για την ασφάλεια των θαλασσών του πλανήτη ονομάζεται **1000 ship navy** ή **χιλιάρμενο!**

μετά το γενικό πόλεμο. Θα τρώγει με ασημένιο κουτάλι...» (59η). **«Θάναι όγδοος αιώνας που θα γίνουν αυτά»**³¹ (103η, δηλ. ως το 8.000 από Αδάμ ή ως το 2.500 μ.Χ. περίπου).

Ο **Άγιος Καλλίνικος της Τσερνίκα** από τη Ρουμανία έμαθε με αποκάλυψη³² ότι όχι στην εποχή του (1848) αλλά **το 1992 αρχίζουν τα γεγονότα της Συντελείας**: «...Δυναμωμένος από την χάρη του Θεού είδε την Αγία Τριάδα, έτσι όπως είναι ζωγραφισμένη στις άγιες Εικόνες, ενώ κάτω από την Αγία Τριάδα, είδε μια μεγάλη περγαμηνή από χρυσό, στην οποία ήταν γραμμένα με μεγάλα γράμματα: **7500 από Αδάμ...** Οι Άγιοι (Νικόλαος και Γεώργιος) λοιπόν που τον κρατούσαν από τα μπράτσα, του είπαν: Βλέπε ότι, όχι το 1848 είναι το τέλος του κόσμου, **αλλά το τέλος του ορατού κόσμου θα αρχίσει, όταν συμπληρωθούν 7500 χρόνια από κτίσεως Αδάμ**. Οπότε, πρόσθεσαν, άρχισε να κτίζεις το μοναστήρι στη μνήμη του Αγίου Γεωργίου»...

01.3. Συμπέρασμα γενικό: Εφόσον τα έσχατα χρόνια είναι μια μεγάλη περίοδος, από του Ιησού Χριστού που «φανερώθηκε επ' εσχάτων των χρόνων...» (Α' Πέτρου α-22) μέχρι την Συντέλεια που δεν θα αργήσει όπως είναι γνώμη των Πατέρων της Εκκλησίας, έπεται ότι **το στίγμα της θέσης μας στην Ιστορία είναι πολύ κοντινότερα στο τέλος παρά στην αρχή**.

01.4. Αξιοσημείωτα:

Αντίληψη της θέσης μας ως προς το τέλος του κόσμου έχουμε και μέσω παρατηρήσεων της πνευματικής κατάστασης της κοινωνίας. Βλέπομε την γενική εξαχρείωση ηθών και αξιών, που συμβαίνει όταν υπάρχει **γενική απομάκρυνση από το Θεό**. Όπως συνέβη σ' αυτούς για τους οποίους ο Απόστολος Παύλος λέει ότι παραδόθηκαν από το Θεό σε κάθε είδους κακία επειδή δεν θέλησαν να Τον γνωρίσουν.³³ Τότε η χάρη του Θεού στους ανθρώπους παραμερίζεται από πλήθος δαιμονικών επηρειών, με αποτέλεσμα μέριμνες και συγκρούσεις για προσδοκώμενες απολαύσεις, για γήινα συμφέροντα και για εφήμερες ιδεολογίες. Έτσι ετοιμάζεται η οδός του Αντίχριστου. Από την Ιστορία γνωρίζουμε ότι υπήρξαν πολλοί αντίχριστοι, και το βεβαιώνει ο Ιωάννης ο Θεολόγος από την πρωτο-Χριστιανική εποχή: **«και τώρα αντίχριστοι πολλοί έχουν γίνει»** (1η Ιω. Β 18). Στην αρχή εμφανίζονται οι μικρότεροι αντίχριστοι, κυριευμένοι από τα πονηρά πνεύματα που έχουν περιορισμένη εξουσία, ενώ στο τέλος θα έρθει ο αρχηγός του κακού, ο Σατανάς, έχοντας βρει κατάλληλο οικητήριο τον τελικό Αντίχριστο. Η πρόοδος αυτή του κακού, κατά το **«Μυστήριο της ανομίας»** σύμφωνα με τον Απόστολο Παύλο, ενεργείται ήδη (Β Θεσ. Β 7). Την ταχύτητα που εξελίσσεται πλέον σε όλες τις χώρες, λόγω της Παγκοσμιοποίησης, και τη δυνατότητα να εμφανισθεί σύντομα ο Αντίχριστος, την ανέπτυξε μέσα σε λίγες γραμμές στις 1-2-2011 ο **Ρώσος πατριάρχης Κύριλλος**:³⁴ **«...Υπάρχει ένα είδος Αποκαλυπτικής έντασης, καθώς η δύναμη της αμαρτίας δεν είχε ποτέ κυριαρχήσει τόσο στην ανθρώπινη φυλή όπως το κάνει σήμερα. Και ξέρουμε ότι όταν θριαμβεύει η αμαρτία, ο διάβολος εμφανίζεται. Και γνωρίζουμε ότι, αν η αμαρτία θριαμβεύει σε όλο το ανθρώπινο γένος, τότε ο Αντίχριστος εμφανίζεται. Και έτσι η Εκκλησία δεν μπορεί να βοηθήσει, αλλά να αντιδράσει σε αυτή την εξάπλωση του κακού»**.

Αν δεν μπορούμε να δούμε τα σημάδια της αποστασίας γύρω μας, τότε είναι σχεδόν σίγουρο ότι και τον αρχι-εμπνευστή της, τον Αντίχριστο, δεν θα μπορέσουμε να τον αντιληφθούμε. Και επομένως είναι μάταιο να γνωρίζουμε με ακρίβεια πότε αυτός έρχεται, όταν η

³¹ Και άλλες πολλές όπως «Με άλλους θα κοιμηθείτε και με άλλους θα ξημερώσετε». (34η. θά'ναι ξαφνικό). Για τη διεκδίκηση της Κωνσταντινούπολης: «Θα προσπαθούν να το λύσουν με την πέννα, μα δεν θα μπορούν. 99 φορές με τον πόλεμο και μια με την πέννα» (48η). www.imdleio.gr/diaf/files/proph/1_prophecies_parts/02_AgKosmas.pdf

³² Δείτε «Σημεία των καιρών» σελ. 112, www.imdleio.gr/diaf/files/proph/1_prophecies_parts/11_gegonota_glwisif.pdf

³³ «Καὶ καθὼς οὐκ ἔδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἐριδος, δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὕβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας...» (Ρωμ Α 28- 31)

³⁴ www.imdleio.gr/diaf/2011/05/patriarch-Apocalypse.pdf

ψυχή μας έχει αλωθεί από τις δυνάμεις της πλάνης.

Για να μην πέσομε θύματα πλάνης, πρέπει απαραίτητα να κατοικεί μέσα μας η χάρη του Θεού, που σε πληρότητα για τους Χριστιανούς, είναι η Βασιλεία του Θεού. Και **«όποιος δεν δέχθηκε μέσα του τη Βασιλεία του Θεού δεν μπορεί να αναγνωρίσει τον Αντίχριστο. Με ένα ακατανόητο για τον ίδιο τρόπο, ανεπίγνωστα, θα γίνει σίγουρα οπαδός του. Δεν θα μπορέσει να καταλάβει το τέλος του κόσμου που πλησιάζει, και την επικείμενη φοβερή δεύτερη έλευση του Χριστού»³⁵...**

Είναι απαραίτητη η γνώση των Προφητειών λέει ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, και αν την είχαν οι Ιουδαίοι³⁶ δεν θα αρνιόντουσαν να δεχτούν τον Ιησού Χριστό σαν Μεσσία: **«...Ιουδαίους τούς αθλίους και ταλαιπώρους, οἱ διὰ τὴν τῶν χρόνων ἄγνοιαν τὸ μέγιστον σφάλμα ἐσφάλησαν»...** (Ιουδαίους τους αθλίους και ταλαιπώρους, που για την άγνοια των χρόνων έπεσαν στο μέγιστο σφάλμα)...

Η Αποκάλυψη είναι προφητικό βιβλίο, αλλά συγχρόνως και διδακτικό, όπως όλα τα άλλα προφητικά βιβλία. Επειδή θα εμφανισθούν πολλοί ψευδόχριστοι και ψευδοπροφήτες, ο Κύριος μας προειδοποίησε γι' αυτό στο Ευαγγέλιο³⁷ ώστε να μην πλανηθούμε. Στο βιβλίο της Αποκάλυψης, πάλι ο Κύριος Ιησούς Χριστός, **μας φανερώνει τώρα με πολύ μεγαλύτερη λεπτομέρεια τι συμβαίνει και θα συμβεί, όχι μόνο στη Γη, αλλά και στον Ουρανό.** Αυτό δηλώνει την μεγάλη πνευματική αξία της Αποκάλυψης, και αποδεικνύει ότι άξια κατέχει τη θέση της στην Καινή Διαθήκη σαν τελευταίο βιβλίο που μας δίνει αυξημένη την Ουράνια γνώση, που κανονικά είναι κτήμα των Αγγέλων, διότι λόγω εγγύτητας προς τη Συντέλεια η άνω Ιερουσαλήμ αρχίζει να ενώνεται όλο και πιο αισθητά με την κάτω και τωρινή. Αυτό το αισθανόμαστε να επιτελείται ήδη στην λειτουργική ζωή της Εκκλησίας. **«Ο Μελλοντικός Αιώνας έχει ήδη προβάλλει μέσα στον παρόντα αιώνα. Για τα μέλη της Εκκλησίας οι Έσχατοι Χρόνοι έχουν ήδη τεθεί σε ενέργεια. Καθότι εδώ και τώρα οι Χριστιανοί απολαμβάνουν τους πρώτους καρπούς της Βασιλείας του Θεού. Ναι έρχου Κύριε Ιησού. Έχει ήδη έρθει στη θεία λειτουργία και στη λατρεία της Εκκλησίας»** (σεβασμιότατος Κάλλιστος Γουέαρ³⁸). Ανάλογα μιλάει ο αρχιεπίσκοπος Αβέρκιος της Ρωσικής διασποράς:

«Η δύναμη του αληθινού Χριστιανού στους δύσκολους καιρούς που έπονται είναι η Αποκαλυπτική προσδοκία της Δευτέρας Παρουσίας του Χριστού. Το γνήσιο Χριστιανικό πνεύμα είναι εκείνο μιας συνεχούς αναμονής της Δευτέρας Παρουσίας του Χριστού. Ένα πνεύμα που προσευχόμενο βοά προς τον Κύριο: **«Αμήν, ναι έρχου, Κύριε Ιησού»** (Αποκ. Κβ 20). **Και το πνεύμα που αντιτίθεται σε αυτό είναι αναμφίβολα το πνεύμα του Αντιχρίστου,** το οποίο πασχίζει με κάθε τρόπο να αποτραβήξει τούς Χριστιανούς από τη σκέψη της Δευτέρας Παρουσίας του Χριστού και των αμοιβών που την ακολουθούν». («Η ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗ»)

αρχιμανδρίτης Χαράλαμπος
Βασιλόπουλος
Ερμηνευτής της Αποκάλυψης

Το ιερό Σπήλαιο της Αποκαλύψεως στην Πάτμο.

π. Αθανάσιος Μυτιληναίος
ηγούμενος της Μονής Στομίου
Ερμηνευτής της Αποκάλυψης

³⁵ Άγιος Ιγνάτιος Μπριαντσανίνωφ: «Η Βασιλεία του Θεού και ο Αντίχριστος» σελ. 16. Βέβαια «δυνάμει» η Βασιλεία του Θεού εγκαθίσταται σε όσους έλαβαν το Βάπτισμα Χριστιανούς (και το διατηρούν), πρέπει όμως να γίνει και «ένεργεια» δι' αρετής. Δείτε απόσπασμα: www.imdleio.gr/diaf/2009/img/ag_Ign_Briantcaninov.pdf

³⁶ Δείτε και «Επίτομος» υπό Λεοντίου Μοναχού Διονυσιάτου, σελ. 205.

³⁷ **«ἐγεροθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφήται καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς, ἰδοὺ προεῖρηκα ὑμῖν».** (Ματθ. Κδ' 23-27).

³⁸ «Η Ορθόδοξη Εκκλησία» έκδοση Ακρίτας σελ. 417. Δείτε και στον «Επίτομο» υπό ΛΜΔ σελ. 17.

2.0. Η μελέτη του κειμένου:

Όταν μελετάς τις γραφές φρόντιζε να εμβαθύνεις στα κρυπτά νοήματά τους. Διότι όπως λέγει ο Απόστολος όσα προεγράφησαν όλα αποβλέπουν στην προσωπική μας οικοδομή. (Μάρκος ο Ασκητής, 26)

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α

Στη Δημοτική
(Εισαγωγή και χαιρετισμός)

Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεός, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, **1-2** ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα εἶδε. **1-3** μακάριος ὁ ἀναγινώσκων καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα· ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς.

Αποκάλυψη του Ιησού Χριστού, την οποία του έδωσε ο Θεός, για να δείξει στους δούλους Του αυτά που πρέπει να γίνουν με γρηγοράδα, και τα έδειξε με σημεία, όταν την απέστειλε δια του Αγγέλου του, στο δούλο Του Ιωάννη, **1-2** ο οποίος μαρτύρησε το λόγο του Θεού και τη μαρτυρία του Ιησού Χριστού, από όσα είδε. **1-3** Μακάριος όποιος διαβάζει και όσοι ακούν τους λόγους της προφητείας και τηρούν τα γραμμένα σ' αυτή, γιατί ο καιρός είναι κοντά.

2.01. Σχόλιο:

Ο άγιος Ιωάννης μας διαβεβαιώνει ότι η Αποκάλυψη, την οποία θα εκθέσει κατόπιν, είναι από τον Ιησού Χριστό, ο οποίος επειδή του φανερώθηκε με μορφή ανθρώπινη λέγεται ότι την έλαβε εκ Θεού. Δεν έλαβε ο Ιωάννης την Αποκάλυψη με τρόπο άρρητο και απροσπέλαστο από εμάς, όπως κάποτε ο απόστολος Παύλος, ώστε να είναι δύσκολο ακόμη και κάτι ελάχιστο να μας μεταφέρει από αυτήν. Αλλά την λαμβάνει με τρόπο πιο κοντινό στην κατανόησή μας, με οράματα και με νοήματα που σταδιακά πλέκουν ένα ιστό γνώσης που εκτείνεται από τη Γη ως τον Ουρανό, μέχρι και τον θρόνο του Θεού. Συνδέει έτσι, όπως θα δούμε στη συνέχεια, τα ανθρωπίνως δρώμενα με τις παρεμβάσεις που γίνονται στον πνευματικό κόσμο, ώστε η Εκκλησία πρώτα, και ο υπόλοιπος κόσμος μετά, να οδεύει προς το τέλος της ανθρώπινης Ιστορίας έχοντας αποκομίσει καθ' οδόν την μέγιστη πνευματική ωφέλεια.

Της Μεγάλης Βουλής Άγγελος είναι ο Υιός, και εδώ το προσδιοριστικό άρθρο και ο ενικός αριθμός (του αγγέλου) δηλώνει ότι ο ίδιος ο Υιός είναι αυτός που χειρίζεται όλες τις επί μέρους αποκαλύψεις χρησιμοποιώντας και αγγέλους σαν βοηθούς όπου χρειάζεται. Η ιδιότητά του αυτή να αναγγέλλει τα ωφέλιμα (συμβουλές, προειδοποιήσεις, προφητείες, απειλές κλπ) του δίνει το όνομα Άγγελος. **Ο χρόνος για τα γεγονότα είναι εγγύς, που σημαίνει ότι είναι διαθέσιμος για να πράξουμε τα ωφέλιμα για την ψυχή μας όσο ζούμε³⁹**, αλλά και ότι η συνολική διάρκεια που έχει η ανθρωπότητα στη διάθεσή της για να ασκείται στην αρετή, δηλ. από τον καιρό που δίνεται η Αποκάλυψη (περ. στο 95 μ.Χ.) ως την Συντέλεια, είναι αξιοποιήσιμη για τον ίδιο σκοπό.

Όσοι διαβάζουν το βιβλίο της Αποκάλυψης είναι μακάριοι διότι το βιβλίο αυτό είναι πολύ διδακτικό, παρακολουθεί τα γεγονότα κάθε εποχής, και μας ωθεί να κάνουμε κάθε φορά⁴⁰ το σωστό επειδή τα αναλύει με πνευματικό, ωφέλιμο στις ψυχές, τρόπο.

³⁹ Αυτή η ερμηνεία είναι ένα παράδειγμα εφαρμογής του «πνευματικού χρόνου». Δείτε σχετική αναφορά στις πνευματικές οντότητες: www.imdleio.gr/diaf/2009/10/Bible-angels-aliens.pdf

⁴⁰ Όταν ξέρομε σε ποια εποχή ζούμε, ξέρομε σαν Χριστιανοί τι πρέπει να προσέξομε. Τον καιρό πχ του Αντιχρίστου θα σκεπτόμαστε μόνο πως να αποφύγομε το σφράγισμά του και να κρυφτούμε στα βουνά ή να μαρτυρήσομε. Όχι πως να κάνομε επενδύσεις για να δώσουμε δήθεν ελεημοσύνη από τα κέρδη στους φτωχούς...

Κείμενο πρωτότυπο

1-4 Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἃ ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ,

1-5 καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς. τῷ ἀγαπῶντι ἡμᾶς καὶ λούσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ,

1-6 καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

1-7 Ἴδου ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμός καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. ναί, ἀμήν. **1-8** Ἐγὼ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, λέγει Κύριος ὁ Θεός, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ.

Στη Δημοτική

1-4 Ο Ἰωάννης πρὸς τις ἑπτὰ (7) Ἐκκλησίες που εἶναι στὴν Ἀσία. Χάρη σ' εσάς καὶ Εἰρήνη ἀπὸ τὸν Θεό, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ (κατὰ κυριολεξίαν) ὑπάρχων καὶ αὐτός που (πάντα) υπήρχε καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ἐρχόμενος (πάντοτε), καὶ ἀπὸ τὰ ἑπτὰ πνεύματα που παρίστανται στὸ θρόνο Του, **1-5** καὶ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, που εἶναι ὁ μάρτυρας ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν καὶ ὁ ἐξουσιαστής τῶν βασιλέων τῆς γῆς. Αὐτός που μας ἀγαπά καὶ μας ἔλουσε ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας με τὸ αἷμα του, **1-6** καὶ μας ἔκανε βασιλεία, ἱερεῖς γιὰ τὸ Θεό καὶ Πατέρα του. Σ' Αὐτόν (ἀνήκει) ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος στους αἰῶνες τῶν αἰώνων· ἀμήν.

1-7 Ἰδοὺ, ἔρχεται με τὶς νεφέλες, καὶ θὰ τον δεῖ κάθε ὀφθαλμός, καὶ αὐτοὶ που τον κέντησαν (στὸ πλευρό κατὰ τὴ Σταύρωση), καὶ θὰ θρηνήσουν ἐνώπιόν του ὅλες οἱ φυλές τῆς γῆς. Ναι, ἀμήν. **1-8** Εγὼ εἰμι τὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ωμέγα, λέγει Κύριος ὁ Θεός, ὁ Ὑπάρχων καὶ αὐτός που Ὑπήρχε (πάντοτε) καὶ ὁ (πάντοτε) Ἐρχόμενος, ὁ Παντοκράτωρ.

2.02. Σχόλιο:

Απὸ τὸ ἴδιο τὸ κείμενο γίνεται φανερό ὅτι ὁ συγγραφέας του εἶναι Θεόπνευστος. Αὐτὸ επιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἔνταξη του βιβλίου τῆς Αποκαλύψεως στὸν κανόνα τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν δηλώνει ὁ ἴδιος τὸν εαυτό του σαν Ἀπόστολο Ἰωάννη, ἀλλὰ εμεῖς γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι πράγματι ὁ Ἰωάννης ὁ συγγραφέας τῆς Αποκαλύψεως, εἶναι ὁ Ἀπόστολος καὶ Ευαγγελιστὴς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ὁ ἀγαπημένος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, που δέχθηκε τὴν Αποκάλυψη ὅταν ἦταν ἐξόριστος στὴν Πάτμο.

Ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς Ἰππόλυτος τῆς Ρώμης, χαρακτηρίζει⁴¹ τὸν συγγραφέα τῆς Αποκάλυψης «**ἀπόστολο καὶ μαθητὴ**» τοῦ Κυρίου καὶ ἐπίσης «**προφήτη καὶ ἀπόστολο**».

Επίσης δέχονται τὸν Ευαγγελιστὴ Ἰωάννη, σαν συγγραφέα τῆς Αποκαλύψεως, ὁ ἅγιος Πολύκαρπος Σμύρνης, ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος τῆς Λυών, ὁ ἅγιος Κλήμης Ἀλεξανδρείας, καὶ οἱ ἅγιοι Βασίλειος ὁ Μέγας, Εφραίμ ὁ Σύρος, Επιφάνειος Κύπρου, Ἀθανάσιος ὁ Μέγας, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, Ἀμβρόσιος, Αὐγουστίνος καὶ Ἱερώνυμος, ἀλλὰ καὶ οἱ Τερτυλλιανός, Ωριγένης. κλπ.

Τὴν γνησιότητα τῆς Αποκαλύψεως ὡς βιβλίου θεοπνεύστου, δοθέντος ὑπὸ τοῦ Ευαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου διακηρύσσει στὴν ἐρμηνεία του τῆς Αποκαλύψεως, καὶ ὁ

⁴¹ Ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς Ἰππόλυτος, πᾶπας Ρώμης, στὸ ἔργο του «Ἀποδείξεις ἐκ τῶν Ἁγίων Γραφῶν περὶ Χριστοῦ καὶ περὶ Ἀντιχρίστου» γράφει: «ταῦτα μὲν οὖν προφητεῦει Ἡσαΐας· ἴδωμεν δὲ εἰ τὰ ὅμοια αὐτῷ ἐφθέγγαστο Ἰωάννης. οὗτος γὰρ ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ ὢν ὁρᾷ ἀποκάλυψιν μυστηρίων φρικτῶν, ἅτινα διηγοῦμενος ἀφθόνως καὶ ἑτέρους διδάσκει. Λέγε μοι, ὦ μακάριε Ἰωάννη, ἀπόστολε καὶ μαθητὰ τοῦ κυρίου, τί εἶδες καὶ τί ἤκουσας περὶ Βαβυλῶνος. Γρηγόρησον καὶ εἰπέ· καὶ γὰρ αὕτῃ σε ἐξώρισεν...(&36)». Καὶ ἐπίσης: «λέγει γὰρ ὁ προφήτης καὶ ἀπόστολος· ὦδε ὁ νοῦς. ὁ ἔχων σοφίαν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἐστὶν ἀνθρώπου, καὶ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἐστὶν χξς...(&50)».

Άγιος Οικουμενιος: «...δεν υπάρχει άγνοια όμως ότι μερικοί για το παρόν σύγγραμμα προσπάθησαν να πουν ότι είναι νόθο και δεν συντάσσεται (κατά το ύφος) με τις λοιπές συγγραφές του Ιωάννου. Εγώ όμως από αυτά τα λεγόμενα που τυχαίνουν ψυχωφελή και ουδέν έχουν που να μην είναι θεϊόν και του συγγραφέως επάξιον, το **γνήσιο γι' αυτό μαρτυρώ...**» και συνεχίζει αναφέροντας άλλους πατέρες που επίσης το δέχονται σαν αυθεντικό κείμενο του Ευαγγελιστού Ιωάννου⁴². Ο τριακοστός τρίτος κανόνας της Συνόδου της Καρχηδόνας αποδίδει την Αποκάλυψη στον Άγιο Ιωάννη τον Θεολόγο και την εντάσσει στα κανονικά Βιβλία της Αγίας Γραφής.

Θα αναφερθούμε ακόμη σε ένα σύγχρονο, τον **άγιο γέροντα Πορφύριο**, ο οποίος δίδει μαρτυρία ότι έζησε το γεγονός της Αποκαλύψεως σε κατάσταση θεϊκής έκστασης:

«Αυτό το θαύμα, που μου έγινε στην Πάτμο, είναι ένα μεγάλο μυστήριο. Έχει μεγάλη έννοια. Είδα το γεγονός της Αποκαλύψεως. Είδα τον Άγιο Ιωάννη τον Θεολόγο, τον μαθητή του τον Πρόχορο, έζησα το γεγονός της Θείας Αποκαλύψεως όπως ακριβώς είχε συμβεί. Άκουσα τη φωνή του Χριστού απ' τη σχισμή του βράχου...» (από το βιβλίο «Βίος και Λόγοι», έκδοση Ι. Μ. Χρυσοπηγής).

Η ίδια λοιπόν η παράδοση της Εκκλησίας μαρτυρεί υπέρ της εγκυρότητας του βιβλίου της Αποκάλυψης και της συγγραφής της από τον Ιωάννη το Θεολόγο. Μάλιστα η άγνοια της Ορθόδοξης Παράδοσης είναι ο κύριος λόγος που οι δυτικοί σχολιαστές νομίζουν ότι συγγραφέας της Αποκάλυψης είναι (πιθανόν) κάποιος άγνωστος **πρεσβύτερος Ιωάννης**. Στην Εκκλησία δεν μπορεί να δίνει ο οποιοσδήποτε εντολές στους επισκόπους αν δεν έχει το ανάλογο κύρος. Και η Αποκάλυψη απευθύνεται πρωταρχικά στους επισκόπους των Εκκλησιών: **«Ο Ιωάννης προς τις επτά (7) Εκκλησίες που είναι στην Ασία»**. Προφανώς ο Ιωάννης αυτός ήταν μεγαλύτερου κύρους ακόμη και από τους επισκόπους, για να περάσει στην εποχή του το κείμενό του έτσι απλά και χωρίς αντίδραση, οπότε ήταν Απόστολος. Σήμερα **εξετάζουν κάποιοι σχολιαστές την Αποκάλυψη σαν να ήταν ένα δημοσίευμα εφημερίδος και όχι ένα εκκλησιαστικό κείμενο**, που ο τρόπος εξέτασης που του αρμόζει είναι από άτομα μέσα στην Εκκλησία, με σέβας στους εκκλησιαστικούς κανόνες και την παράδοση.

Στην συνέχεια του κειμένου ο Ιωάννης μας υπενθυμίζει την άχρονη ύπαρξη της θεότητας του Ιησού Χριστού, και την δια της θυσίας του ως ανθρώπου, που είναι έμπρακτη μαρτυρία της αγάπης Του προς τη φύση μας, διάνοιξη της Βασιλείας των Ουρανών σε όλους τους πιστεύοντας σ' Αυτόν. Η χάρη του Θεού και **η ειρήνη που είναι πνευματική** και άγνωστη στους απίστους, πέμπεται από το Θεό, μάλιστα από τις ενέργειες⁴³ του Αγίου Πνεύματος, που επειδή είναι άπειρες αναφέρονται σαν επτά, στις οποίες διακονούν επτά κορυφαίοι άγιοι Άγγελοι που παρίστανται στο θρόνο του Θεού, όπως ειπώθηκε στον Τωβίτ.⁴⁴

⁴² «...οὐκ ἡγνόηται δέ, ὥς τινες περὶ τοῦ παρόντος συγγράμματος ἐπειράσθησαν εἰπεῖν, ὅτι νόθον τέ ἐστι καὶ ἀσύντακτον ταῖς λοιπαῖς τοῦ Ἰωάννου συγγραφαῖς. ἐγὼ δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν εἰρημένων ψυχωφελῶν τυγχανόντων καὶ οὐδὲν ἔχόντων ὅτι μὴ θεῖον καὶ τοῦ συγγραφέως ἐπάξιον, τὸ γνήσιον αὐτῷ μαρτυρῶ καὶ ἐξ ὧν ἔγκριτοι πατέρες ἐδέξαντό τε αὐτὸ καὶ ἐκύρωσαν, Ἰθανάσιος μὲν ὁ πάμμεγας ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν κανονιζομένων βιβλίων τῆς παλαιᾶς τε καὶ νέας, Βασίλειος δὲ ὁ θεσπέσιος, ἐν τῇ Περὶ Υἱοῦ συντόμῳ ζητήσῃ, Γρηγόριος δὲ ὁ Θεολόγος, ἐν τῇ εἰς τὴν τῶν Ἐπισκόπων Παρουσίαν λόγῳ, Μεθόδιος δὲ ὁ σοφώτατος, ἐν τῇ Περὶ Ἀναστάσεως λόγῳ, Κύριλλος δὲ ὁ μέγας ἔργῳ καὶ λόγῳ, ἐν βιβλίῳ ἔκτῳ τῆς Ἐν Πνεύματι καὶ Ἀληθείᾳ Πραγματείας· πρὸς τούτοις καὶ Ἰππόλυτος ὁ θεσπέσιος ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τοῦ Δανιήλ. Οὐ γὰρ ἂν μνήμης παρὰ τοῖς οὕτως ἀκριβέσι τετύχηκε πατρᾶσιν, εἴ τι ὅλως ἦν ἐν αὐτῷ νόθον καὶ ἀπόβλητον. ἦν δὲ καὶ ἄλλους παραθέσθαι τῶν ἀγίων κυροῦντας τὸ σύγγραμμα ...»

⁴³ Επτά κυριότερες αναφέρονται στον Ησαΐα: **«πνεῦμα σοφίας και συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς και ισχύος, πνεῦμα γνώσεως και ευσεβείας, πνεῦμα φόβου Θεού»**. (Ησ. Ια 2).

⁴⁴ «...ἐγὼ εἰμι Ραφαήλ, εἰς ἐκ τῶν ἐπτὰ ἀγίων ἀγγέλων, οἱ προσαναφέρουσι τὰς προσευχὰς τῶν ἀγίων, καὶ εἰσπορεύονται ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ ἀγίου». (Τωβ. Ιβ 15) Δηλ. οι επτά άγιοι άγγελοι φτάνουν μέχρι τον θρόνο του Θεού, όπως λέει η Αποκάλυψη. Όμως δεν μπορούμε να εκλάβομε τους αγγέλους αυτούς ως στέλνοντας τον χαιρετισμό, διότι κατά τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά **πρόκειται για ενέργειες του**

Τονίζει ότι οι Χριστιανοί γίνανε ήδη, δια του Υιού, ιερείς του Θεού Πατρός, **«γένος εκλεκτόν, βασίλειον Ιεράτευμα»** κατά τον απόστολο Πέτρο. (Α' Πέτρ. Β 9), Έτσι κατακρίνονται οι Ιουδαίοι που δεν πίστευσαν στον Υιό και λένε ότι (κατ' ευθείαν) λατρεύουν τον Θεό, επειδή και στην εδώ ζωή τους ζημιώθηκαν στερούμενοι τα χαρίσματα των Χριστιανών, και την ώρα της Κρίσης θα ατενίζουν με δέος **προς Αυτόν που εξεκέντησαν**, που μίσησαν αντί να αγαπήσουν.

Διότι **«ουδείς έρχεται προς τον Πατέρα παρά μόνο δι' Εμού»** λέγει ο Υιός (Ιω. Ιδ 6). Εξ άλλου αν μπορούσαν οι Ιουδαίοι να σωθούν χωρίς να έλθει ο Μεσσίας δεν θα περίμεναν ακόμη και τώρα την εμφάνισή του. Μάλιστα ούτε λατρεία⁴⁵ μπορούν στο Θεό να επιτελούν μακριά από το Ναό της Ιερουσαλήμ, που καταστράφηκε και δεν πρόκειται να κτισθεί⁴⁶ παρά μόνο όταν θα έρθει για να καθίσει σ' αυτόν το «βδέλυγμα της ερημώσεως», δηλ. ο Αντίχριστος. **«Στο ιερό θα στηθεί βδέλυγμα της ερημώσεως. Μέχρι του καιρού της Συντελείας, συντέλεια θα δοθεί στην ερήμωση»** (Δανιήλ θ 27). **«Όταν δε ακούσεις ω Ιουδαίε συντέλεια, ποια λοιπόν άλλη κατάσταση προσδοκάς»;** Λέει στον «κατά Ιουδαίων» λόγο ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Και επισημαίνει ότι **«Ιερό τον ναό καλεί»**, των Ιεροσολύμων.

«Βδέλυγμα ερημώσεως» προτύπωση του Αντιχρίστου, ήταν και ο **ανδριάντας** που τοποθετήθηκε από τους κατακτητές Ρωμαίους στο Ναό, και η **προφητεία της ερήμωσης του Ναού ξεκινάει από την εποχή αυτή**, λέει ο Χρυσόστομος και έτσι το αποδίδει στον Δανιήλ ο Ιώσηππος. Ο Κύριος Ιησούς Χριστός προειδοποίησε, κατά τον Χρυσόστομο, για την καταστροφή από τους Ρωμαίους: **«Όταν λοιπόν δείτε το βδέλυγμα της ερημώσεως να στέκεται σε τόπο άγιο, όποιος διαβάξει ας το εννοήσει, τότε όσοι είναι στην περιοχή της Ιουδαίας ας φύγουν στα όρη»...** (Ματθ. Κδ 15) Αλλά τα λόγια αυτά έχουν εσχατολογικό βάθος, και εφαρμόζονται στον Αντίχριστο σαν το κατ' εξοχήν «βδέλυγμα της ερημώσεως».

Η ερήμωση του ναού, κατά τον Δανιήλ, και των λόγων του Κυρίου **«ιδού αφήνεται ο οίκος σας έρημος»** (Λουκ. Ιγ 35) που δηλώνουν την Θεο-εγκατάλειψη των μη πιστευσάντων στο Χριστό Ιουδαίων, είναι **πνευματικά γεγονότα**. Δεν πρέπει να συγχέονται με το κοσμικά γεγονότα που αφορούν το κράτος των Ιουδαίων, το οποίο κάποτε ήταν ελεύθερο, κάποτε υποταγμένο, και κάποτε καταστράφηκε ολότελα. Οι διαμορφώσεις κρατών, και συνασπισμών κρατών είναι κάτι που έρχεται εκ Θεού, δεν είναι άσχετο με την πνευματική κατάσταση των λαών, αλλά και **δεν πρέπει να ταυτίζεται (μάλιστα χρονικά) με τα πνευματικά γεγονότα**.

Έτσι **η ερήμωση, από πνευματική άποψη, των Ιουδαίων έγινε όσον αφορά τα ιερά τους από την Σταύρωση του Κυρίου και μετά, όταν δηλ. σχίστηκε το καταπέτασμα του ναού στη μέση** (Λουκ. Κγ 44-45). Ολοκληρώθηκε σε όσους Ιουδαίους έμειναν αμετανόητοι

Αγίου Πνεύματος. «Και έτσι είναι γραμμένο στην Αποκάλυψη...» (150 κεφάλαια στην Καινή Διαθήκη)

⁴⁵ Αυτό τονίζει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος δεν επιτρέπεται από τον Μωυσή. Και μόνο στον ναό της Ιερουσαλήμ είχε ορίσει τότε ο Κύριος να είναι επιτρεπτή η λατρεία του Θεού. Γι' αυτό και στον 136ο ψαλμό, την περίοδο της αιχμαλωσίας, οι Ιουδαίοι ψάλλουν **«επί των ποταμών Βαβυλώνας εκεί εκαθήσαμεν και εκλαύσαμεν εν τω μνησθήναι ημάς της Σιών. 2 επί ταις ιτέαις εν μέσω αυτής εκρεμάσαμεν τα όργανα ημών· 3 ότι εκεί επηρώτησαν ημάς οι αιχμαλτεύσαντες ημάς λόγους ωδών και οι απαγαγόντες ημάς ύμνον· άσπετε ημίν εκ των ωδών Σιών. 4 πως άσωμεν την ωδήν Κυρίου επί γης αλλοτρίας»;** Δηλ. θεωρούν ακόμη και τα θρησκευτικά άσματα ανάρμοστα να ψάλλονται σε ξένο τόπο!

⁴⁶ Αυτό το λέει ο προφήτης Δανιήλ, εξηγεί ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, και ο Ιώσηππος αν και Ιουδαίος το αφήνει άθικτο. **«Άρθήσεται θυμίαμα και σπονδή και επί τούτοις επί τὸ ιερόν βδέλυγμα τῆς ερημώσεως, και ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ερήμωσιν».** "Όταν δὲ ακούσης, ὦ Ἰουδαίε, συντέλειαν, τί λοιπὸν ἕτερον προσδοκᾷς»; Μάλιστα περί του Ιησού Χριστού προφητεύει ο Δανιήλ: **«Καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον».** (Και να φέρει δικαιοσύνη αἰώνια). Ποία δὲ δικαιοσύνη αἰώνιος, ἀλλ' ἢ ἡ παρὰ τοῦ Χριστοῦ δοθεῖσα; (Ποία δε είναι η αἰώνια δικαιοσύνη παρὰ αὐτῇ που δόθηκε ἀπὸ τον Χριστό;) **«Καὶ τοῦ σφραγίσαι ὄρασιν καὶ προφήτην, καὶ τοῦ χρίσαι ἅγιον ἄγιον»**, τουτέστι, στήσαι λοιπὸν τὰς προφητείας· («και να σφραγίσει ὄραση και προφήτη, δηλ. να σταματήσει τις προφητείες -για το Μεσσία-). τοῦτο γάρ ἐστι σφραγίσαι, τὸ στήσαι τὸ χρίσμα, στήσαι τὰς ὁράσεις. (Διότι αὐτὸ σημαίνει το να σφραγίσει, να σταματήσει το -νομικό- χρίσμα, να σταματήσει τις ὁράσεις). **Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου.** (Κατά Ιουδαίων PG48)

εχθροί του Χριστού (Θεο-εγκατάλειψη) επτά (7) χρόνια⁴⁷ μετά την Ανάληψη του Κυρίου, (μία εβδομάδα ετών) όπως ακριβώς προφήτευσε ο Δανιήλ και εξηγούν οι Πατέρες. Δηλ. γύρω στο 40 μ.Χ. με τον τρόπο που χρονολογούμε, διότι τότε έληξαν οι 70 εβδομάδες ετών. Η παύση της θυσίας, όπως και της αρχιεροσύνης έγινε ενωρίτερα, το τέταρτο έτος⁴⁸ μετά την Ανάληψη του Σωτήρος (37 μ.Χ.).

Το κράτος τους, τέλος, υπέστη πολλές καταστροφές από επαναστάσεις, μέχρις ότου οι Ρωμαίοι το κατέστρεψαν εκ θεμελίων το 70 μ.Χ. Η αναφορά του αγγέλου⁴⁹ στον Δανιήλ ότι ο λαός του (οι Ιουδαίοι) θα παραμείνουν σε κατάσταση αφανισμού έως της Συντελείας, αφορά την πνευματική τους ερήμωση, και αυτή είναι που προσδιορίζεται ακόμη και χρονολογικά.

Από τα προηγούμενα συνάγεται ότι πνευματικά οι Ιουδαίοι ποτέ δεν θα γίνουν σαν λαός (στην πλειοψηφία τους) Χριστιανοί, οπότε και κράτος να έχουν, αυτό ποτέ δεν θα γίνει Χριστιανικό, αλλά θα φθάσει να υποστηρίξει τον Αντίχριστο, σε αντίθεση με πολλούς άλλους λαούς που έκαναν Χριστιανικά κράτη. Θα υπάρξουν όμως και Ιουδαίοι οι οποίοι θα γίνουν Χριστιανοί και με την ζωντάνια της πίστης τους θα γεμίσουν χαρά και ζωή⁵⁰ τις Χριστιανικές κοινωνίες των έσχατων χρόνων που ήδη ζούμε.

Ο Ιωάννης απευθύνεται στις επτά (7) εκκλησίες της Ασίας. Το επτά σημαίνει ένα πλήρη κύκλο χρόνου, όπως ακριβώς επτά είναι οι ημέρες της Δημιουργίας. Οι μικρότεροι κύκλοι των εβδομάδων, που χρησιμοποιούμε στα σύγχρονα ημερολόγια, μας υπενθυμίζουν αυτή την επταδικότητα του χρόνου. Ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός⁵¹ λέγει για το ιδιαίτερο νόημα του επτά: «**Να προσεχθεί δε ακόμη, ότι ο αριθμός επτά δηλώνει πάντα (όλο) τον παρόντα χρόνο**».⁵² Αυτό σημαίνει μυστικά το να είναι αργία από τα σωματικά έργα η εβδομή: Ο πνευματικός Ισραήλ, οι Χριστιανοί, να ενασχολούνται σε όλη τη ζωή τους, που σημαίνεται με τον αριθμό επτά, με όλα όσα κρατούν το νου τους στη θεωρία του Θεού. Διότι, καταλήγει, Ισραήλ σημαίνει νους ορών τον Θεό. Επομένως οι επτά εκκλησίες αν και είναι συγκεκριμένες ιστορικά, έχουν στα χαρακτηριστικά τους όλα όσα είναι απαραίτητο να γνωρίζουν οι πιστοί και οι ποιμένες τους μέχρι την Συντέλεια.

⁴⁷ «Ἐξήκοντα ἑννέα οὖν ἑβδομάδες ἔτων εἰπὼν ὁ ἄγγελος εἰς τὴν τοῦ Σωτῆρος ἀνάληψιν, καὶ ἑτέραν μίαν ἑβδομάδα παρέχων εἰς μετάνοιαν τοῖς Ἰουδαίοις· ὅπως ἰδόντες τὰ σημεῖα, καὶ τὰ τέρατα μετὰ τὴν ἀνάστασιν, κἂν οὕτως πιστεύσωσιν. Ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἔλεξε τοῖς Ἰουδαίοις· Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε». (Βασιλείου του Μεγάλου ομιλίες PG 85).

⁴⁸ «Τῷ γὰρ τετάρτῳ ἔτει μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος, τελευτήσαντος Τιβερίου, διαδεξάμενος, εἰκόνα Αὐγουστου ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ ἀνέθηκε, καὶ πολλῶν πολέμων περὶ τούτου γενομένων παρὰ τῶν Ἰουδαίων, ἠττήσας αὐτοὺς ὁ Γάϊος τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν κατέσκαψε, καὶ τὰς θυσίας τὰς κατὰ τὸν νόμον σὺν τῷ περυγίῳ περιεῖλε. Τὸ δὲ περυγίον λέγει τὴν τοῦ ἀρχιερέως στολὴν, ἥτοι διπλοῖδα. Τῶν γὰρ πρὸ Τίτου ἐπὶ φόρον αὐτὴν ποιησάντων, καὶ ἐπὶ ἰδίαν σφραγίδα φρουρούντων, καὶ τῶν βουλομένων αὐτὴν μισθοῦντων, ὁ Τίτος ἐλθὼν καὶ ταύτην ἐξηφάνισε, αὐτὸν μόνον προσκυνεῖσθαι βουλόμενος». (Βασιλείου του Μεγάλου ομιλίες PG 85).

⁴⁹ «Ἵνα δὲ μηδεμία ἐλπὶς ματαία τοῖς Ἰουδαίοις καταλειφθῇ ἐπανανέωσεως αὐτῶν ποτε, προσέθηκεν ὁ ἄγγελος· Ἐπ' ἀφανισμῷ ἕως συντελείας». (Βασιλείου του Μεγάλου ομιλίες PG 85).

⁵⁰ «Εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσληψις εἰ μὴ ζῶντες ἐκ νεκρῶν»; (Ρωμ Ια-15)

⁵¹ Αγίου Ιωάννου Δαμασκηνού «Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως», κεφ. «Κατὰ Ἰουδαίων περὶ τοῦ σαββάτου» (96).

⁵² «Ἐπὶ δὲ ἰστέον, ὅτι ὁ ἐπτά ἀριθμὸς πάντα τὸν παρόντα χρόνον δηλοῖ, ὥς φησιν ὁ σοφώτατος Σολομῶν· «Δοῦναι μερίδα τοῖς ἐπτά καὶ γε τοῖς ὀκτώ». Καὶ ὁ θεηγόρος Δαυὶδ περὶ τῆς ὀγδόης ψάλλον περὶ τῆς μελλούσης μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν καταστάσεως ἔψαλλε. Τὴν ἐβδόμην οὖν (85) ἡμέραν ἀργίαν ἄγειν ἐκ τῶν σωματικῶν, τοῖς δὲ πνευματικοῖς ἐνασχολεῖσθαι προστάσων ὁ νόμος μυστικῶς πάντα τὸν χρόνον τῷ ἀληθινῷ Ἰσραὴλ καὶ νοῦν ὁρῶντα θεὸν ἔχοντι ὑπέφηνε τῷ θεῷ ἑαυτὸν προσάγειν καὶ ὑπεράνω τῶν σωματικῶν γίνεσθαι».

Οι Εκκλησίες είναι στην Ασία:

Οι Εκκλησίες είναι στην Ασία για την οποία οι παλιοί λεξικογράφοι υποστηρίζουν ότι το νόημα της λέξης δηλώνει **καθολικότητα**, «**πάσα γη**»: «**Ἀσία· ὑπὸ τῶν παλαιῶν πᾶσα λέγεται, ἥς οἱ Πέρσαι τὴν ἀρχὴν ἐκέκτηντο...**». Προέλευση ονόματος: «**Ἀσία· Προμηθέως μήτηρ ἡ Ἀσία...**» (Φώτιος λεξικογράφος). Σε άλλο ερμηνευτή: «**...Ἡπειρος κυρίως ἡ πᾶσα γῆ, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς θαλάσσης· Ἡπειρος καὶ ἡ Ἀσία...**».

Επομένως η Αποκάλυψη απευθύνεται σε όλες τις εκκλησίες της Γης, σε όλες τις εποχές μέχρι τη Συντέλεια. Διότι αυτό σημαίνουν οι λέξεις, με την αρχική σημασία τους. Είναι δηλ. αυτό-αποκαλυπτόμενο **το μεγαλείο της ευρύτητας ισχύος της Αποκάλυψης σε κάθε χρόνο και τόπο**. Ισχύει για τις επτά Εκκλησίες της Ασίας προς τις οποίες αρχικά απευθύνεται, και εκτείνεται σε κάθε Εκκλησία, οποτεδήποτε και οπουδήποτε αυτή υπάρξει μέχρι τη Συντέλεια. Διότι τα θεμελιώδη πνευματικά νοήματα που περιέχονται στις επτά, μπορούν έτσι απλά ως έχουν ή συνδυαζόμενα μεταξύ τους, να διδάξουν κάθε πιστό, οποιασδήποτε τοπικής Εκκλησίας, μέχρι τη 2α Παρουσία.

Η Αποκάλυψη απευθύνεται και σε μεμονωμένα άτομα, διότι εκκλησία, ναός του Θεού είναι κάθε πιστός: «**Δεν γνωρίζετε ότι είστε ναός του Θεού και το πνεύμα του Θεού κατοικεί σε σας**»; (Α Κορ. Γ 16). Ο νους κάθε πιστού οφείλει να **επισκοπεί** τους λογισμούς του, τις επιθυμίες, και τις εκδηλώσεις του θυμού, ώστε ο όλος άνθρωπος, ψυχικά και σωματικά να ζει κατά Θεόν. Αν αντίθετα στην εποχή μας, για παράδειγμα, οι λογισμοί της φιλαργυρίας και φιληδονίας που διοχετεύονται μέσα από τα μέσα ενημέρωσης περνάνε ανενόχλητοι, δηλαδή αφιλτράριστοι από το νου, θα εξάψουν τις άλογες επιθυμίες και το θυμό, και θα οδηγήσουν σε μάχες για υλικά κέρδη και απολαύσεις. Τότε ο Χριστιανός που τα δέχεται αυτά κινδυνεύει θανάσιμα, όπως οι παλιοί Ισραηλίτες έπαθαν μεγάλη ζημιά από τις συμβουλές του **Βαλαάμ** που τους ωθούσαν στο να φάνε ειδωλόθута και να πορνεύσουν, και σε μια μέρα εξοντώθηκαν λέει η Γραφή 23.000. (Α' Κορ. Ι-8). Συνεπώς όσα απευθύνονταν αρχικά στον άγγελο ή επίσκοπο της Εκκλησίας της Περγάμου αφορούν άμεσα, εξίσου, κάθε σύγχρονο ή άλλης εποχής πιστό.

1-9 Ἐγὼ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ. **1-10** ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα φωνὴν ὀπίσω μου μεγάλην ὡς σάλπιγγος

1-11 λεγούσης· ὁ βλέποις γράψον εἰς βιβλίον καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις. εἰς Ἐφεσον καὶ εἰς Σμύρναν καὶ εἰς Πέργαμον καὶ εἰς Θυάτειρα καὶ εἰς Σάρδεις καὶ εἰς Φιλαδέλφειαν καὶ εἰς Λαοδίκειαν.

2.03. Σχόλιο:

Ο τόπος που έλαβε ο Ιωάννης την Αποκάλυψη είναι η Πάτμος, στην οποία πήγε εξόριστος, κηρύσσοντας και εκεί τον λόγο του Θεού, μαρτυρώντας ιδιαίτερα την έλευση του Σωτήρος Ιησού Χριστού, ως αυτόπτης μάρτυς της διδασκαλίας και των θαυμάτων Του. Σε πνευματική κατάσταση, ημέρα Κυριακή, ακούει πίσω του φωνή ισχυρή σαν σάλπιγγα. Σάλπιγγα εδώ είναι η φωνή του Κυρίου, αλλά και των λειτουργών του ενίοτε, ως και των προφητών.

1-9 Εγώ ο Ιωάννης, ο αδελφός σας και συμμετοχος στη θλίψη και στη Βασιλεία και στην υπομονή (με τη χάρη) του Ιησού Χριστού, ήρθα στο νησί που καλείται Πάτμος, για (να κηρύξω) το λόγο του Θεού και για (να δώσω) μαρτυρία για τον Ιησού Χριστό. **1-10** Ἦρθα σε πνευματική κατάσταση κατά την ημέρα της Κυριακής, και άκουσα πίσω μου φωνή μεγάλη σαν από σάλπιγγα

1-11 να λέει: Ό,τι βλέπεις γράψε σε βιβλίο και στείλε το στις επτά Εκκλησίες. Στην **Ἐφεσο** και στη **Σμύρνη** και στην **Πέργαμο** και στα **Θυάτεια** και στις **Σάρδεις** και στη **Φιλαδέλφεια** και στη **Λαοδίκεια**.

«Διότι σάλπιγγες ἦσαν οἱ προφῆτες, σάλπιγγα δε μεγάλη ἡ φωνή του Κυρίου στο Ευαγγέλιο»... λέει ο ἅγιος Επιφάνειος⁵³ Κύπρου.

Οἱ επτά Εκκλησίες εἶναι στην Ἀσία, ἀλλὰ καὶ σε ὅλη τὴ Γῆ αφοῦ αὐτὸ δηλώνεται γενικότερα ἀπὸ τὴ λέξη Ἀσία, ὅπως ἤδη ἀναφέραμε. **«Με αὐτές τις επτά Εκκλησίες γράφει σε κάθε Εκκλησία, διότι δεν πρέπει να μείνει ἀπαρατήρητο ὅτι ἡ καθολικότητα σημαίνεται με τὸ επτά, καθότι ὅλος ὁ χρόνος αὐτῆς τῆς εποχῆς εἶναι ἀνάπτυξη τῶν 7 ἡμερῶν»**, λέει καὶ ὁ Αἰδέσιμος Μπῆντ τῆς Ἀγγλικῆς (Ορθόδοξης) Εκκλησίας στὴν ἐρμηνεία του στὴν Ἀποκάλυψη.

Επομένως **λόγω τῆς ἑκτασης τῆς ἐννοίας του επτά σε ὅλο τὸ χρόνο μέχρι τὴ Συντέλεια, ἡ Ἀποκάλυψη ἀπευθύνεται σε κάθε Εκκλησία καὶ κάθε πιστὸ μέχρι τὸ τέλος τῆς ἀνθρωπότητος**. Τα ὀνόματα τῶν επτά Εκκλησιῶν δὲν εἶναι ἐπίσης, χωρὶς κάποιο ἰδιαίτερο νόημα, ὅπως θὰ δοῦμε ἐξετάζοντας τὰ γραφόμενα γιὰ τὴν κάθε μία ἀπὸ αὐτές.

1-12 Καὶ ἐκεῖ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν ἣτις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ· καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς, **1-13** καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνίων ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσοῦν· **1-14** ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡς ἔριον λευκόν, ὡς χιών, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλόξ πυρός, **1-15** καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένοι, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν, **1-16** καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ αὐτοῦ ἀστέρας ἑπτὰ, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ.

1-17 Καὶ ὅτε εἶδον αὐτόν, ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός, καὶ ἔθηκε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χειρὰ ἐπ' ἐμὲ λέγων· μὴ φοβοῦ· ἐγὼ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος **1-18** καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρός, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ Ἄδου. **1-19** γράψον οὖν ἃ εἶδες, καὶ ἃ εἰσι καὶ ἃ μέλλει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα· **1-20** τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς. οἱ ἑπτὰ ἀστέρες ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσι, καὶ αἱ λυχναὶ αἱ ἑπτὰ,

1-12 Καὶ τότε ἐστρεψα πίσω, γιὰ νὰ βλέπω (αὐτόν που πρόφερε) τὴ φωνὴν που μίλαγε μαζί μου. Καὶ ὅταν ἐστρεψα πρὸς τὰ πίσω, εἶδα ἑπτὰ λυχνίες χρυσᾶς, **1-13** καὶ στο μέσο τῶν ἑπτὰ λυχνίων ὅμοιο με Υἱὸ Ἀνθρώπου, ντυμένο με χιτῶνα ποδήρη καὶ περιζωσμένο στοὺς μαστοὺς με ζώνη χρυσή. **1-14** Ἡ δὲ κεφαλὴ του καὶ οἱ τρίχες (νὰ εἶναι) λευκὲς σαν μαλλὶ λευκόν, ὅπως τὸ χιόνι, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του σαν πύρινη φλόγα,

1-15 καὶ τὰ πόδια του ὅμοια με χαλκολίβανο σαν (νάταν) πυρακτωμένοι μέσα σε καμίνι, καὶ ἡ φωνὴ του σαν βοή ἀπὸ νερά πολλὰ.

1-16 Καὶ (τον εἶδα) νὰ ἔχει μέσα στο δεξιὸ χέρι του ἑπτὰ ἀστέρες, καὶ ἀπὸ τὸ στόμα του νὰ βγαίνει ρομφαία με κόψη διπλὴ κοφτερή, καὶ ἡ ὄψη Του εἶναι ὅπως ὁ ἥλιος φέγγει με τὴν (πλήρη) δυνάμει του.

1-17 Καὶ ὅταν τον εἶδα, ἔπεσα μπροστὰ στα πόδια του σαν νεκρός. Καὶ ἔθεσε τὸ δεξιὸ του χέρι πάνω μου λέγοντας: Μὴ φοβάσαι· ἐγὼ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος (τελευταῖος) **1-18** καὶ ὁ (κατ' ἐξοχὴν) ζωντανός, καὶ ἐγίνα νεκρός, καὶ (ὁμως) νὰ, εἰμι ζωντανός στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων, καὶ ἔχω τὰ κλειδιά του θανάτου καὶ τοῦ Ἄδου.

1-19 Γράψε, λοιπόν, αὐτὰ που εἶδες, καὶ αὐτὰ που γίνονται καὶ ὅσα μέλλουν νὰ γίνουν μετὰ αὐτά. **1-20** Τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων που εἶδες πάνω στο δεξιὸ μου χέρι, καὶ τὶς ἑπτὰ λυχνίες τὶς χρυσᾶς. Οἱ ἑπτὰ ἀστέρες εἶναι ἄγγελοι (ἐπίσκοποι) τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν, καὶ οἱ

⁵³ Ἐπιστολὴ πρὸς Ἀκάκιον καὶ Παῦλον πρεσβυτέρους Μοναστηρίων τῆς κοίλης Συρίας, κατὰ αἱρέσεων. Δεῖτε καὶ 4ῃ σάλπιγγα σελ.3: www.imdleio.gr/diaf/2010/4th_salpiga.pdf

2.04. Σχόλιο:

Ο αριθμός επτά του συνόλου των λυχνιών, που ο ίδιος ο Κύριος εξηγεί ότι συμβολίζουν Εκκλησίες, **και των αστέρων** που συμβολίζουν επισκόπους, δηλ. δεύτερα νοερά φώτα, μετά τον νοητό ήλιο Χριστό, **υπογραμμίζει την διαχρονικότητα** της ισχύος των λόγων, του Χριστού στην Αποκάλυψη, έτσι όπως μας τα μεταφέρει ο άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος. Η διαχρονικότητα αυτή εκφράζεται και με τον αριθμό επτά των Εκκλησιών προς τις οποίες γράφει ο απόστολος Παύλος, που αν και διαφορετικές από αυτές του Ιωάννη, μεταφέρουν τα μηνύματά τους προς όλη την Εκκλησία, ασχέτως εποχής.

«Οι εκκλησίες του Χριστού δεν ήταν εκείνο τον καιρό μόνο σε αυτά τα μέρη, αλλά το πλήρες σύνολο περιέχεται στον αριθμό επτά (7)». λέει, ο Αιδέσιμος Μπήντ⁵⁴, για τις Εκκλησίες στις οποίες αναφέρεται η Αποκάλυψη.

Το είδος της φανέρωσης του Χριστού στους Αγίους μετά την Ανάληψή του στον Ουρανό, μπορεί να είναι διαφορετικό αυτού της επί Γης ζωής Του ως ανθρώπου. **«Γι' αυτό δεν έχουμε πλέον κριτήρια σαρκικού τύπου στις γνωριμίες μας. Κι αν ακόμη γνωρίσαμε τον Χριστό κατά την έσαρκο παρουσία Του, τώρα πλέον δεν τον γνωρίζουμε (από αυτά τα σωματικά χαρακτηριστικά του)»**, μας λέει⁵⁵ ο Απόστολος Παύλος. Και αφενός μας προτρέπει να έχουμε πλέον πνευματικά κριτήρια στις γνωριμίες μας, αφ' ετέρου **και τον ίδιο τον Χριστό με τρόπο πνευματικό να τον γνωρίζουμε**, ώστε να μην πλανηθούμε από τυχόν οράματα του πονηρού, ή και τεχνάσματα του Αντιχρίστου. Διότι **υπάρχουν τώρα και τεχνολογίες εξαπάτησης**. Επειδή λοιπόν, ο Υιός δεν φάνηκε στον Ιωάννη με τα ίδια εξωτερικά χαρακτηριστικά που του ήταν γνωστός μέχρι την Ανάληψή Του στην Γη, γιαυτό Τον αναφέρει ως **«όμοιο με Υιό ανθρώπου»**, αντί «Υιό ανθρώπου», όπως αυτό-απεκαλείτο ο Κύριος. Έτσι και στα οράματα της Παλαιάς Διαθήκης, η φανέρωση του Κυρίου γίνεται με τρόπο που μεταδίδει πνευματικά νοήματα σε όποιον τα παρατηρεί, και όχι με συγκεκριμένα σωματικά χαρακτηριστικά. Αφού όμως πνευματικά πρέπει να γνωρίζουμε πλέον τον Κύριο, πρέπει και **στο συγκεκριμένο όραμα της Αποκάλυψης να ερμηνεύσουμε με τρόπο πνευματικό τα περιγραφόμενα εκεί χαρακτηριστικά Του**:

Ο ποδήρης, το μακρύ ένδυμα, δείχνει την Ιερωσύνη του Υιού. **Η χρυσή ζώνη** υποδεικνύει το σφιχτά στον Ιησού κρατημένο πλήθος των Αγίων. **Η θέση της ζώνης στο στήθος** δηλώνει ότι ο χορός των Αγίων τρέφεται σαν από μαστούς με το θεόπνευστο λόγο από τα βιβλία των δύο Διαθηκών, Παλαιάς και Καινής. **Η κεφαλή και οι τρίχες της κεφαλής** είναι λευκές σαν χιόνι για να μας φανερώσουν ότι ο Υιός είναι κατά τη θεότητα (θεϊκή του φύση) «παλαιός των ημερών» δηλ. αρχαιότερος της Δημιουργίας του κόσμου και ξένος από οποιαδήποτε κακία. **Οφθαλμοί πύρινοι** του Κυρίου είναι οι διακριτικοί ποιμένες και πνευματικοί διδάσκαλοι των Χριστιανών, που έχουν το ιδιαίτερο χάρισμα να φωτίζουν τα κρυπτά των καρδιών και τα δυσερμήνευτα νοήματα των θείων λόγων, για να οδηγούνται οι πιστοί με ασφάλεια στη σωτηρία. **Οι πόδες** ήταν όμοιοι με χαλκολίβανο που έχει περαστεί από φωτιά, διότι συμβολίζουν τους πιστούς που καθαρίζονται με δοκιμασίες, σαν από φωτιά (ως τα πολύτιμα κράματα μετάλλων), σ' αυτή τη ζωή. Το μίγμα⁵⁶ του χαλκού και ασημιού από το Λίβανο, δηλώνει την ζωή τους, που είναι ευσεβής, με προσευχές που ανεβαίνουν στο Θεό σαν

⁵⁴ Από την «Ερμηνεία στην Αποκάλυψη» (Explanation of the Apocalypse) υπό Venerable Bede, σε μετάφραση (του αρχαίου κειμένου) από τον Edward Marshall. Κάθε αναφορά στον Μπήντ θα είναι από αυτό το βιβλίο, εκτός αν αναγράφεται διαφορετικά. Ο Αιδέσιμος Μπήντ (Venerable Bede) έζησε στην Αγγλία από το 673(;) - 735.

⁵⁵ **«Ὡστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἶδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκουμεν»**. (Β' Κορ. Ε 16)

⁵⁶ Κατά τον Αρχιμ. Ιωήλ Γιαννακόπουλο, στην «Ερμηνεία στην Αποκάλυψη» που κάνει, σελ. 35, «ο χαλκολίβανος είναι χαλκός εκ του όρου Λιβάνου ή μίγμα ηλέκτρου έχοντος τα 4/5 χρυσόν και το 1/5 άργυρον». Η καμπάνα φωτιάχεται από μίγμα χαλκού, ασημιού (αργύρου), αλλά και χρυσού σε μικρή αναλογία.

θυμίαμα από τα καλύτερα αρώματα (Λίβανος) και δοξολογία που ηχεί δυνατά σαν καμπάνα (που φτιάχνεται από χαλκό) αφυπνίζοντας τους αμελείς. **Η φωνή του Κυρίου** είναι ως φωνή υδάτων πολλών, διότι πολύ το πλήθος των Χριστιανών (που βαπτισμένοι με νερό) βρίσκονται σε πλήρη ομοφωνία με το λόγο του Κυρίου, μεταδίδοντάς τον μαζί με Αυτόν. **Η όψη του Κυρίου** που είναι σαν ήλιος φωτεινή, συμβολίζει όχι μόνο τη δόξα του Υιού, αλλά και όλης της Εκκλησίας⁵⁷ ως σώματος Χριστού, από την κοινωνία της με τον Τριαδικό Θεό.

Ιδιαίτερη θέση κατέχουν στην Εκκλησία οι **επίσκοποι ή άγγελοι των τοπικών Εκκλησιών**, και πολλή είναι η φροντίδα του Χριστού γι' αυτούς, που δηλώνεται με το κράτημά τους στο χέρι Του. Ο έλεγχος των επισκόπων των επτά Εκκλησιών της Ασίας την εποχή της συγγραφής της Αποκάλυψης έγινε από τον ίδιο τον Κύριο. Στις εποχές όμως που ακολουθούν μέχρι το τέλος του κόσμου ο έλεγχος αυτός, που είναι πνευματικός, γίνεται δι' άλλων επισκόπων ή απλών πιστών που θα φωτισθούν να τους πουν τον κατάλληλο λόγο σε κάθε περίπτωση. **Η δίστομη ρομφαία** στο στόμα του Κυρίου, δηλώνει το λόγο Του που είναι πολύ κοφτερός, κόβοντας τις κακίες οι οποίες βρίσκονται δεξιά και αριστερά από τις αρετές, επειδή **κάθε υπερβολή ή έλλειψη είναι εκ του πονηρού** κατά τους Πατέρες.

Η ανθρώπινη φύση νοιώθει εκμηδενισμένη μπροστά στην υπερκόσμια ισχύ των οράσεων του Θεού, στις οποίες δεν μπορεί ούτε να ατενίσει εύκολα όσο ζει μέσα στη σάρκα, παρά μόνο αν ενδυναμωθεί, όπως συνέβη με τον Ιωάννη τον Θεολόγο.

Εγώ είμαι ο πρώτος και ο έσχατος (τελευταίος) λέγει ο Χριστός. **«Είναι ο πρώτος διότι τα πάντα δι' αυτού και εις Αυτόν έχουν κτισθεί»⁵⁸** και είναι ο έσχατος διότι σ' Αυτόν ανακεφαλαιώνονται τα πάντα», επεξηγεί ο Αιδέσιμος Μπήντ, όσα βρίσκονται στον Ουρανό και όσα βρίσκονται στη Γη.⁵⁹

Αν και ο Υιός, ως Θεός, είναι ο κατ' εξοχήν ζωντανός και πηγή της ζωής, έγινε νεκρός σαν άνθρωπος, για να αναστήσει και εμάς στην πνευματική Του βασιλεία, και να ζούμε μαζί του πάντα (στους αιώνες των αιώνων). Αυτή η θυσία του Ιησού Χριστού του έδωσε το δικαίωμα **να κρίνει και ως άνθρωπος** ζώντες και νεκρούς, εξουσιάζοντας τη ζωή και το θάνατο του σώματος και την σωτηρία ή καταδίκη της ψυχής. Να έχει δηλαδή **τα κλειδιά του θανάτου και του Άδη**.

Διότι λέγει⁶⁰ ο άγιος Νικόλαος ο Καβάσιλας **«με αυτήν (την θυσίαν) ο Σωτήρας έδιωξε την αμαρτία και θανάτωσε τον διάβολο, όχι με την υπερβολή της θεϊκής Του ισχύος, ούτε με τη νικηφόρο δύναμή Του, αλλά με κρίση και δικαιοσύνη, σύμφωνα μ' εκείνο που λέγει η Γραφή: «Η δικαιοσύνη και η κρίση είναι το θεμέλιο του θρόνου Σου» (Ψαλμ. 88, 15), όπως κι εμείς στα δικαστήρια νικούμε τούς αντιδίκους μας με την ψήφο των δικαστών. Γι' αυτό είπε ο Κύριος πριν από το πάθος Του: «Τώρα είναι κρίση του κόσμου τούτου τώρα ο άρχοντας του κόσμου τούτου θα πεταχτεί έξω» (Ιω. 12,31). Αυτά γνωρίζοντας και ο μακάριος Διονύσιος Αρεοπαγίτης λέγει: «Η υπέρτατη αγάπη της αγαθότητας του Θεού κατέλυσε την εναντίον μας εξουσία του πλήθους των**

⁵⁷ Είναι της βασιλείας του Θεού η υπέρλαμπρη δόξα της Μεταμορφώσεως του Χριστού. Γιαυτό πριν την ανάβαση στο όρος Θαβώρ έλεγε προς τους Μαθητές, ότι υπάρχουν μερικοί από εσάς που στέκεσθε εδώ, οι οποίοι πριν να γευτούν θάνατο θα δουν τον Υιό του ανθρώπου ερχόμενο στην βασιλεία Του: «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἑσθηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ». (Ματθ. 1στ-28). Αλλά αυτό θα συμβεί μετά θάνατον, και σε όλους τους δικαίους: **«τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὥτα ἀκούειν ἀκουέτω».** (Ματθ. 1γ-43)

⁵⁸ **«...ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται».** (Κολ. Α-16)

⁵⁹ **«...εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ»** (Εφ. Α-10)

⁶⁰ Αγίου Νικολάου Καβάσιλα «Ερμηνεία της Θείας Λειτουργίας», έκδοση «το Περιβόλι της Παναγίας», σελ 68-69

αποστατών, δηλαδή των δαιμόνων, όχι με τη δύναμή Του, που είναι απείρως ισχυρότερη, αλλά με κρίση και δικαιοσύνη, σύμφωνα με τη διδασκαλία που μας έχει μυστικώς παραδοθεί». (Περί εκκλησιαστικής ιεραρχίας)

Η Αποκάλυψη πέρα από την αναφορά της στις τότε επτά αρχαίες Εκκλησίες, **ορίζεται και σαν Προφητικό βιβλίο από τον ίδιο τον Κύριο**, περιέχον όχι μόνο τη φανέρωση όσων συμβαίνουν αλλά και όσων θα συμβούν: **«Γράψε, λοιπόν, αυτά που είδες, και αυτά που γίνονται και όσα μέλλουν να γίνουν μετά από αυτά».**

Επιστολή στην εκκλησία της Εφέσου

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β

Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνίων τῶν χρυσῶν· **2-2** οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον σου καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνη βαστάσαι κακοὺς, καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶ, καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς· **2-3** καὶ ὑπομονὴν ἔχεις, καὶ ἐβάστασας διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐ κεκοπίακας.

2-4 ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας.

2-5 μνημόνευε οὖν πόθεν πέπτωκας, καὶ μετανόησον καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποιήσον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσης. **2-6** ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν, ἃ καὶ γὰρ μισῶ.

2-7 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὃ ἐστὶν ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ μου.

Στον ἄγγελο τῆς Εκκλησίας (που βρίσκεται) στην Ἐφεσο γράψε: Αυτά λέγει εκείνος που κρατά τους επτά αστέρες στο δεξί του χέρι, που περπατά στο μέσον των επτά λυχνίων των χρυσῶν: **2-2** Γνωρίζω τα ἔργα σου και τον κόπο σου και την υπομονή σου, και ὅτι δεν μπορείς να βαστάξεις τους κακοὺς, και δοκίμασες αὐτοὺς που λένε για το εαυτό τους ὅτι εἶναι ἀπόστολοι, αλλά δεν εἶναι, και τους βρήκες να ψεύδονται. **2-3** Και υπομονή ἔχεις, και βάσταξες (το φορτίο των δοκιμασιῶν) για το ὄνομά μου, και δεν ἔχεις κουραστεῖ.

2-4 Αλλά ἔχω ἐναντίον σου αὐτό, ὅτι ἀφησες τὴν ἀγάπη σου τὴν πρώτη.

2-5 Να θυμάσαι, λοιπόν, ἀπὸ πού ἔχεις πέσει και μετανόησε και τα πρῶτα ἔργα κάνε. Εἰδεμή, ἔρχομαι σ' ἐσένα γρήγορα, και θα μετακινήσω τὴ λυχνία σου ἀπὸ τον τόπο τῆς, αν δεν μετανοήσεις.

2-6 Αλλά ἔχεις αὐτό, ὅτι μισεῖς τα ἔργα των Νικολαϊτῶν, που κι ἐγὼ μισῶ.

2-7 Ὅποιος ἔχει αὐτί ας ἀκούσει τι λέγει το Πνεῦμα στις Εκκλησίες. Σ' αὐτόν που νικά θα του δώσω να φάει ἀπὸ το δέντρο τῆς ζωῆς, που εἶναι μέσα στον Παράδεισο του Θεοῦ μου.

2.05. Σχόλιο (για τὴν Εκκλησία τῆς Εφέσου):

Αν και οι Εκκλησίες ἔχουν ασωμάτους Ἀγγέλους προστάτες και βοηθοὺς ὅπως και κάθε βαπτισμένος Χριστιανός, ὁ Κύριος δεν ἀπευθύνεται σ' αὐτοὺς, διότι δεν υπήρχε ἀνάγκη να γίνει αὐτό μέσω του Ιωάννου. Μπορούσε να γίνει ἀπὸ ἄλλους ἀγγέλους διαπιστευμένους στη διακονία αὐτή. Ὁ λόγος του Κυρίου εἶναι σεβαστός και ἐκτελεστέος ἀπὸ τις ουράνιες δυνάμεις, αλλά ἐδῶ ὁ αναφερόμενος σαν **ἄγγελος εἶναι ὁ ἐπίσκοπος, ὁ ἀρχι-ιερατεὺς τῆς Εκκλησίας**. Ὁ Θεός μιλώντας δια του προφήτου Μαλαχία θεωρεῖ τον **ιερέα φύλακα** τῆς θεϊκῆς γνώσης και ἐκφραστή, σε κάθε περίσταση, του νόμου του Θεοῦ στο λαό, χαρακτηριστικά που τον καθιστοῦν **ἄγγελο Κυρίου**: **«ὅτι χεὶρ ἱερέως φυλάσσεται γνώσιν, και νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ, διότι ἄγγελος Κυρίου παντοκράτορ ἐστίν»** (Β' 7).

Ο Χριστός περπατά **«ἐν μέσῳ»** και όχι **ανάμεσα** στις λυχνίες, δηλ. σε κάποιο υποθετικό κενό χώρο έξω από αυτές, όπως συνήθως γραφικά παριστάνεται, **αλλά μέσα σε κάθε λυχνία**, δηλ. ταυτόχρονα μέσα σε κάθε Εκκλησία, ως πανταχού παρών Θεός, έχοντας επομένως πλήρη γνώση όσων συμβαίνουν σε κάθε μία από αυτές. Επαινεί τον επίσκοπο της Εκκλησίας της Εφέσου, για την εργατικότητα του, τον κόπο και την υπομονή του, και τον έλεγχο των αιρετικών διδασκάλων που από ενωρίς προσπαθούσαν να διεισδύσουν στην Εκκλησία.

Η αναφορά στους **Νικολαΐτες**, που διέδιδαν ότι δεν υπάρχουν σαρκικά αμαρτήματα, είναι ξεχωριστή και έντονη, με τον προσδιορισμό των έργων τους ως μισητών από τον Κύριο. Αυτό είναι χρήσιμο να το θυμόμαστε στην εποχή μας, και οι επίσκοποι να το προβάλλουν, εφόσον κάθε Εκκλησία της Αποκάλυψης μεταφέρει τα πνευματικά της μηνύματα, όπως είπαμε ήδη, σε κάθε τόπο και χρόνο. Και όσο πλησιάζουμε στη Συντέλεια και η αμαρτία αυξάνει, ο άνθρωπος θα κρύβει τα πάθη του πίσω από παραπλανητικές ιδεολογίες και αντίχριστες ή υπερ-ελαστικές κοσμικές νομοθεσίες που θα αντιστρατεύονται το νόμο του Θεού, με υποκριτικό όμως προσωπίο ψευτο-αγάπης, ψευτο-πολιτισμού, ψευτο-προοδευτικότητας κλπ. Οι πιστοί πρέπει όμως να γνωρίζουν τον νόμο του Θεού και αυτόν να τηρούν.

Οι διαπιστώσεις, νουθεσίες και οι προειδοποιήσεις μπορεί να απευθύνονται στον απόστολο Τιμόθεο (+93 μ.Χ.) ή κάποιο άλλο μαθητή των αποστόλων Παύλου και Ιωάννου του Θεολόγου, που ήταν τότε επίσκοπος στην Έφεσο. Πνευματικά όμως εξεταζόμενα τα λόγια του Κυρίου δεν σταματούν να έχουν ισχύ στα στενά τοπικά όρια της τότε Εφέσου, ούτε το συγκεκριμένο χρόνο της συγγραφής της επιστολής.

Υπάρχει δυνατότης να θεωρηθεί η Έφεσος σαν η πρώτη χρονικά εποχή για το σύνολο των επτά Εκκλησιών, ως το τέλος του κόσμου. Να γίνει δηλαδή μία διεύρυνση στο χρόνο, των νοημάτων της κάθε Εκκλησίας, όχι μόνο με ένα τρόπο γενικό (ή χαοτικό όπως θα λέγαμε σήμερα), που έτσι κι αλλιώς ισχύει όπως είπαμε ήδη, αλλά ανάλογα με τη σειρά της στην Αποκάλυψη. Έτσι η Έφεσος θα αντιπροσωπεύει την πρώτη περίοδο της ζωής όλης της Εκκλησίας ως τη Συντέλεια, η δεύτερη Εκκλησία στην οποία απευθύνεται ο Ιωάννης, αυτή της Σμύρνης, τη δεύτερη περίοδο της ζωής όλης της Χριστιανικής Εκκλησίας κλπ. Αυτός ο τρόπος εξέτασης μας βοηθάει να αντιληφθούμε τα κύρια στάδια προόδου της Εκκλησίας σε θέματα πνευματικού ενδιαφέροντος.

Ο αρχιεπίσκοπος Αβέρκιος της Εκκλησίας της Ρωσικής διασποράς, στην ερμηνεία του στην Αποκάλυψη, αφού διαπιστώνει ότι ήδη από την επιστολή προς την Έφεσο συμπεραίνεται ότι έχει περάσει η Αποστολική εποχή, αναφέρεται σε επτά γενικότερες εποχές Εκκλησιών που **«η Χριστιανοσύνη σέ αυτές έχει ήδη περάσει από το πρώτο στάδιο αγνότητας και αλήθειας. Η ψευδο-χριστιανοσύνη αγωνίζεται να καταλάβει μιά θέση στίς εν λόγω Εκκλησίες, παράλληλα μέ την αληθινή Χριστιανοσύνη»**.⁶¹ Δηλ. αναφύονται αιρέσεις ηθικού και δογματικού περιεχομένου για να λάμψει στο τέλος περισσότερο η αλήθεια και η αξία της Χριστιανικής διδασκαλίας και ζωής, αλλά και να αναδειχθούν οι πιο άξιοι από τους πιστούς. **«Διότι είναι ανάγκη και αιρέσεις να υπάρχουν ανάμεσά σας, για να φανερωθούν οι δόκιμοι από εσάς»**, λέγει⁶² ο Απόστολος Παύλος. Εφόσον όμως υπάρχουν αιρέσεις, ορθά έπραττε ο επίσκοπος της Εφέσου να ελέγχει το περιεχόμενο της διδασκαλίας όσων απευθύνονται στο λαό σαν συνεχιστές του αποστολικού έργου, και να φανερώνει ποιοι είναι ψευδαπόστολοι: **«δοκίμασες αυτούς που λένε για το εαυτό τους ότι είναι απόστολοι, αλλά δεν είναι, και τους βρήκες να ψεύδονται»**, γι' αυτό και επαινείται από τον Κύριο.

⁶¹ «Η Αποκάλυψη του Αγίου Ιωάννη», Αρχιεπ. Αβέρκιος Τοσέβ - πατήρ Σεραφείμ Ρόουζ. Εκδόσεις Μυριόβιβλος. Εισαγωγή από τόν Αρχιεπ. Αβέρκιο, σελ. 63 Πλέον κάθε αναφορά στον αρχιεπ. Αβέρκιο θα γίνεται σε αυτό το βιβλίο εκτός αν ορίζεται διαφορετικά.

⁶² «Δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν». (Α' Κορ. Ια-19)

Η Εκκλησία πρέπει να συνεχίσει να πολεμάει τις αιρέσεις, ενημερώνοντας τους πιστούς για την επιχειρούμενη εκτροπή από το νόμο του Θεού σε ηθικό και δογματικό επίπεδο, είτε αυτή προωθείται από ψευδο-διδασκάλους, είτε από την διεφθαρμένη πολιτική εξουσία. Ο **άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός** (1714-1779) προφήτευσε ότι οι ποιμένες της Εκκλησίας θα απομακρυνθούν από την ορθή πίστη και από την παραδοσιακά αρμονική σχέση προς τους άλλους πιστούς: **«Θάρθει καιρός που δεν θα υπάρχει αυτή η αρμονία που είναι σήμερα μεταξύ λαού και κλήρου»**. (Δηλ. στην εποχή του ο Άγιος Κοσμάς δέχεται αρμονία μεταξύ κλήρου και λαού. - 56η). Επίσης: **«Οι κληρικοί θα γίνουν οι χειρότεροι και οι ασεβέστεροι των όλων»**.⁶³ (57η). Τότε που τα έλεγε αυτά ο άγιος, κάποιοι κληρικοί από το ακροατήριο δυσανασχέτησαν και είπαν: «Άγιε μεγάλη προσβολή σε μας». Και ο Άγιος απάντησε: **«Αμ εγώ τι είμαι; Δεν είμαι από την ιδικήν σας τάξιν; Σας λέγω πως αυτά μια μέρα θα γίνουν»**.⁶⁴ ... Μιλάει ο άγιος και για ηθικά παραπτώματα (χειρότεροι), και για κακοδοξίες (ασεβέστεροι) όπως είναι π.χ. η αποδοχή του θρησκευτικού συγκρητισμού και της Πανθρησκείας. Σε άλλο χειρόγραφο αναγράφεται: **«Οι κληρικοί θα γίνουν σαν τους λαϊκούς, και οι λαϊκοί σαν τα ζώα»**. Δηλαδή θα υπάρχει γενικός ξεπεσμός. Επίσης: **«Ακούσατε αδελφοί μου Χριστιανοί. Θάρθει καιρός που δεν θα παρατηρείται αυτή η αρμονία που είναι σήμερα μεταξύ λαού και κλήρου. Όταν θα πηγαίνει ο παπάς σε σπίτι λαϊκού, μόλις φεύγει θα θυμιάζουν με θυμίαμα. Αν θα καθίσει σε στρώμα, μετά την αναχώρησή του θα το τινάζουν. Αν θα συναντούν οι άνθρωποι κληρικό στο δρόμο, θα γυρίζουν πίσω και δεν θα εξακολουθούν το δρόμο τους»**. (Καλυβοπούλου) Αυτή η εκκοσμίκευση των κληρικών ενώ ήδη έχει αρχίσει, θα γίνεται όλο και πιο έντονη και πιο φανερή πλησιάζοντας στο τέλος του κόσμου. Η αναλαμπή της Ορθοδοξίας μετά τον 3ο Παγκόσμιο πόλεμο θα την ανακόψει για ένα διάστημα.

Οι **Εφέσιοι** μάλλον εκφράζουν την πιο δυνατή **έφεση** προς την αρετή με βάση τη διδασκαλία των αποστόλων, αφού αποτελούν την αμέσως μετά τα αποστολικά χρόνια Εκκλησία, ακόμη και κατά την ετυμολογία⁶⁵ του ονόματος της πόλης τους από το «εφίεμαι» που σημαίνει έχω (καλή) γνώμη ή πόθο (επιθυμία) ή και απαίτηση. Μπορεί, γενικεύοντας, η Έφεσος να θεωρηθεί η πρώτη εποχή του Χριστιανισμού, λέγει ο **αρχιεπ. Αβέρκιος**.

«Οι επτά Εκκλησίες ως επτά εποχές του Χριστιανισμού, κατά τον αρχιεπ. Αβέρκιο:

Κατά μία άποψη, οι επτά Εκκλησίες συμβολίζουν επτά περιόδους στη ζωή ολόκληρης της Εκκλησίας του Χριστού, από την ίδρυσή της μέχρι το τέλος του κόσμου:

1. **Η Εκκλησία της Εφέσου** σηματοδοτεί την πρώτη περίοδο, δηλ. την Αποστολική Εκκλησία που μοχθούσε και δεν λύγιζε στον αγώνα της εναντίον των πρώτων αιρετικών, των Νικολαϊτών. Σύντομα, όμως, εγκατέλειψε την καλή συνήθεια να ευεργετεί τον πλησίον - την «κοινωνία των αγαθών» («την αγάπην σου την πρώτην»).
2. **Η Εκκλησία της Σμύρνης** σηματοδοτεί τη δεύτερη περίοδο, εκείνη των διωγμών εναντίον της Εκκλησίας, οι οποίοι ήταν δέκα συνολικά.⁶⁶
3. **Η Εκκλησία της Περγάμου** σηματοδοτεί την τρίτη περίοδο, την εποχή των Οικουμενικών Συνόδων και της μάχης εναντίον των αιρέσεων με το ξίφος του λόγου του Θεού.
4. **Η Εκκλησία των Θυατείρων** είναι η τέταρτη περίοδος. Η εποχή κατά την οποία ο Χριστιανισμός άνθισε ανάμεσα στους λαούς της Ευρώπης.

⁶³ Διαβάστε τις προφητείες του αγίου Κοσμά: www.imdleio.gr/diafi/files/proph/1_prophecies_parts/02_AgKosmas.pdf

⁶⁴ Χειρόγραφο Καλυβοπούλου, περιοδικό Β. Ήπειρος.

⁶⁵ Λεξικό Έλληνο - Αγγλικό Liddell Scott, Οξφόρδη 1996, σελ. 742. Επίσης **εφεσία=επιθυμία** κατά το λεξικό ή αντιποίηση όπως στην γνωστή από τη δικανική ορολογία έφεση από το «εφίημι». **Εφίεμένοι οι επιθυμούντες**, κατά το λεξικό ΣΟΥΔΑ. Εφίεται = επιθυμεί, έφεσις=ορμή ή και μεταγωγή σε άλλο δικαστήριο, κατά το λεξικό αυτό.

⁶⁶ Την εποχή της ειδωλολατρικής Ρώμης.

5. **Η Εκκλησία των Σάρδεων** είναι η εποχή τού ουμανισμού καί υλισμού από τον 16ο ως τον 18ο αιώνα.

6. **Η Εκκλησία της Φιλαδελφείας** είναι η προτελευταία περίοδος της ζωής της Εκκλησίας του Χριστού. Πρόκειται για τη σύγχρονή μας εποχή, όταν η Εκκλησία θα έχει «μικρή δύναμη» στη σύγχρονη ανθρωπότητα, καινούργιοι διωγμοί θα ξεκινήσουν και θα απαιτείται πολύ υπομονή.

7. **Η Εκκλησία της Λαοδικείας** είναι η τελευταία, η τρομερότερη όλων των εποχών πριν από το τέλος του κόσμου, και χαρακτηρίζεται από αδιαφορία προς την πίστη και εξωτερική ευημερία».⁶⁷

Επιστολή στην Εκκλησία της Σμύρνης

2-8 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σμύρνη ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν·

2-9 οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλίψιν καὶ τὴν πτωχείαν· ἀλλὰ πλούσιος εἶ καὶ τὴν βλασφημίαν ἐκ τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ.

2-10 μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις παθεῖν. ἰδοὺ δὴ μέλλει βαλεῖν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακὴν ἵνα πειρασθῇτε, καὶ ἔξετε θλίψιν ἡμέρας δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.

2-11 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου.

2-8 Καὶ στον ἄγγελο τῆς Εκκλησίας στη Σμύρνη γράψε: Αυτά λέει ο πρώτος και ο ἔσχατος, που ἐγίνε νεκρὸς και ἔζησε:

2-9 Ξέρω τα ἔργα και τη θλίψη και τη φτώχεια σου. Αλλά εἶσαι πλούσιος, και τη βλασφημία ἀπὸ ἐκείνους, που λένε για τους εαυτοὺς των, πως εἶναι Ιουδαῖοι και δεν εἶναι, ἀλλὰ συναγωγή του Σατανά.

2-10 Τίποτα μη φοβάσαι ἀπὸ αὐτά που μέλλεις να πάθεις. Ἰδοὺ λοιπὸν πρόκειται να βάλει ο διάβολος μερικούς ἀπὸ εσάς σε φυλακή, για να δοκιμαστεῖτε, και θα ἔχετε θλίψη δέκα ἡμέρες. Γίνου πιστὸς μέχρι θανάτου και θα σου δώσω το στέφανο της ζωῆς. **2-11** Ὅποιος ἔχει αὐτί ας ἀκούσει τι λέει το Πνεῦμα στις Εκκλησίες. Αὐτὸς που νικά δεν θα βλαβεῖ ἀπὸ το θάνατο το δεύτερο (την καταδίκη την αἰώνιο, που εἶναι η μόνιμη διακοπή των χαρισμάτων του Θεοῦ - ο οποίος εἶναι η Ζωή - στον ἄνθρωπο).

2.06. Σχόλιο (για την Εκκλησία της Σμύρνης).

Δεν εἶναι τυχαῖος ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται ο Χριστὸς στον ἐπίσκοπο κάθε μίας ἀπὸ τις Εκκλησίες. Στην Ἐφεσο που θα μπορούσε να καυχηθεῖ για την ιδιαιτερότητά της να εἶναι η πρώτη χρονικά Εκκλησία μετὰ την αποστολική εποχή, ἀλλὰ και η ἐπιφανέστερη με κοσμικά κριτήρια (πληθυσμὸ και οικονομία) της Ασίας, ο Κύριος ἐμφανίζεται να κρατᾶ στο χέρι του ὅλους τους ἀστέρες - ἐπισκόπους των Εκκλησιῶν. Προτρέπει ἔτσι τον ἐπίσκοπο της Εφέσου να προσβλέπει στον Ἴδιο, και ὄχι σε νομιζόμενα φυσικά πλεονεκτήματα, τα οποία πράγματι ὅπως προφητεύθηκε ἐξέλιπταν, με το να υποβιβασθεῖ η σημασία της πόλης σε τέτοιο βαθμό, που ἀπὸ ἑλλειψη κατοίκων δεν υπήρχε πλέον ἀνάγκη ἐπισκοπῆς (ἑδρας ἐπισκόπου) σ' αὐτήν, δηλ. «**μετακινήθηκε η λυχνία**» της.

Στην Σμύρνη δεν υπήρξε μετακίνηση της λυχνίας της, οὔτε ἀπειλὴ γι' αὐτό, ἀλλὰ η Εκκλησία αὐτή δοκιμάσθηκε πολὺ κατὰ καιρούς, τόσο ὥστε και μέχρι τον θάνατο ἔφτασαν οἱ πιστοὶ της. Αὐτὸ συνέβη και στα πρόσφατα χρόνια με την Μικρασιατικὴ καταστροφή (1922), ἀρχικά ὁμως με διωγμούς των Ρωμαίων ἐιδωλολατρῶν αυτοκρατόρων. Για τον λόγο αὐτό, ἐδῶ ο Κύριος παρουσιάζεται σαν **Αὐτὸς που ἐγίνε νεκρὸς** (με τα ἐκούσια

⁶⁷ «Η Αποκάλυψη του Αγίου ἰωάννη», σελ. 123 και 124.

πάθη) **αλλά έζησε** (με την Ανάσταση της ανθρώπινης φύσης του), αν και σαν Θεός πάντα ζει, και τους πάντες ζωοποιεί, εξαιρέτως τους μάρτυρές Του: Είναι ο πρώτος και ο έσχατος, διότι βρίσκεται μυστικά μέσα σε όλους τους θλιβομένους για το νόμο του Θεού πιστούς, μέχρι το τέλος του κόσμου, ενδυναμώνοντάς τους με τη χάρη Του.

Ακόμα και το όνομα της Εκκλησίας αυτής θυμίζει το πάθος και ενταφιασμό του Κυρίου, διότι με μίγμα **σμύρνης και αλόης** το οποίο έφερε ο Νικόδημος και άλλα αρώματα, ενταφιάσθηκε το σώμα του Κυρίου (Ιω 19 39). **Η σμύρνα ήταν και ένα από τα δώρα των Μάγων**, που προδήλωνε το πάθος του Κυρίου Ιησού Χριστού, το οποίο υπέφερε για χάρη μας ως άνθρωπος (Ματθ. Β 11). **«Κατά τον ίδιο τρόπο και ο Δαβίδ υμνεί τον Κύριο, αιώνιον μὲν ὄντα Θεὸν και Βασιλέα, αποσταλέντα δε προς εμάς, και προσλαβόντα το δικό μας σώμα που είναι θνητό. Διότι αυτό επισημαίνεται όταν ψάλλει: Σμύρνα και στακτή και κασία από των ιματίων Σου»...** μας εξηγεί και ο άγιος Αθανάσιος ο Μέγας.⁶⁸

Ο Αιδέσιμος Μπήντ για την Εκκλησία της Σμύρνης: **«Μιλάει (ο Κύριος) σε αυτή την Εκκλησία του διαρκούς διωγμού, και το όνομά της, επίσης, συμφωνεί με αυτό. Διότι Σμύρνη ερμηνεύεται μύρο (ενταφιασμού), το οποίο υποδηλώνει τη νέκρωση της σάρκας»**. Η νέκρωση της σάρκας από τα αμαρτωλά πάθη είναι αυτό που πρέπει να επιδιώκουν οι Χριστιανοί, αλλά αν απαιτηθεί από τις περιστάσεις να μαρτυρήσουν, πρέπει να μείνουν πιστοί «άχρι θανάτου», οπότε και θα λάβουν το στεφάνι του μαρτυρίου, που θα είναι γι' αυτούς στέφανος ζωής, δηλ δόξα αιώνια.

Ο Χριστός βεβαιώνει ότι γνωρίζει τα έργα του επισκόπου της Εκκλησίας της Σμύρνης, και κατ' επέκταση των πιστών, και ιδιαίτερα ότι αυτά γίνονται μέσα σε θλίψεις και υλική φτώχεια, που όμως φέρνει πλούσια την ευλογία του Θεού. Αυτήν δεν την βλέπουν όσοι δεν έχουν πνευματικά μάτια, όπως οι Ιουδαίοι της περιοχής, οι οποίοι βλασφημούν κατά του Θεού μη δεχόμενοι τον Μεσσία Ιησού Χριστό, και έτσι τόσο οι ίδιοι, όσο και οι λατρευτικές τους συναθροίσεις, έχοντας εγκαταλειφθεί από τη χάρη του Θεού, καταντούν συναγωγές του Σατανά.

Βέβαια από τη χάρη μπορούν να εκπέσουν και οι αμετανόητα αμαρτάνοντες Χριστιανοί, έστω και αν εξωτερικά λένε ότι πιστεύουν στο Θεό. Όμως αν δεν ξεπέσουν από τα ευσεβή δόγματα, η πίστη στον Υιό μπορεί δια της μετανοίας να τους σώσει, πράγμα που δεν μπορεί να γίνει στους βλασφήμους αρνητές του Σωτήρος Χριστού, οι οποίοι παραμένουν συναγωγή του Σατανά, όσο παραμένουν σε βλάσφημο ως προς τον Σωτήρα δόγμα. Δεν μπορεί κανείς να σωθεί χωρίς την ορθή πίστη στον Ιησού Χριστό.

Ακόμη και ο **Αβραάμ δια πίστεως εσώθη** λέει ο Παύλος: **«Διότι τι η Γραφή λέγει; επίστευσε δε Αβραάμ στον Θεό, και του ελογίσθη σε δικαιοσύνη»**. Και **«διότι δεν ήταν**

⁶⁸ Ομιλίες κατά Αρειανών, PG 26, σελ. 112: «οὕτως ὁ Δαβὶδ ὑμνεῖ τὸν Κύριον, αἰώνιον μὲν ὄντα Θεὸν καὶ βασιλέα, ἀποσταλέντα δὲ πρὸς ἡμᾶς, καὶ προσλαβόντα τὸ ἡμέτερον σῶμα θνητὸν ὄν· τοῦτο γὰρ παρ' αὐτοῦ σημαίνεται ἐν τῷ ψάλλειν· **Σμύρνα, καὶ στακτή, καὶ κασία ἀπὸ τῶν ἱματίων σου**»... Η στακτή λέγει ο Μέγας Βασίλειος είναι από τη σμύρνα το πιο λεπτότερο μέρος, οπότε ως κινητικότερο συμβολίζει την κάθοδο του Κυρίου στον Άδη, ενώ η σμύρνα συμβολίζει το πάθος. Η κασία είναι λεπτός και ευώδης φλοιός που συμβολίζει το Σταυρό του Κυρίου: «Ἡ δὲ στακτή καὶ αὕτη σμύρνης ἐστὶν εἶδος τὸ λεπτότατον. Ἐκθλιβέντος γὰρ τοῦ ἀρώματος, ὅσον μὲν αὐτοῦ ῥυτὸν, εἰς τὴν στακτὴν ἀπομερίζεται· τὸ δὲ παχύτερον ἀπομένον σμύρνα προσαγορεύεται. Οὐκοῦν καὶ ἀποπνέει ἡ τοῦ Χριστοῦ εὐωδία, σμύρνης μὲν διὰ τὸ πάθος, στακτῆς δὲ διὰ τὸ μὴ ἀκίνητον μεῖναι μηδὲ ἀνενέργητον ἐν ταῖς τρισὶν ἡμέραις καὶ ταῖς τρισὶ νυξίν, ἀλλὰ κατελθεῖν εἰς ἄδου τῆς περὶ τὴν ἀνάστασιν οἰκονομίας ἕνεκεν, ἵνα πληρώσῃ ἑαυτοῦ τὰ σύμπαντα. Κασσίας δὲ ἀποπνέει, διότι ἡ κασία φλοιὸς τίς ἐστι λεπτότατος καὶ εὐώδης, ξυλῶδει κάρφει περιτεινόμενος. Μήποτε οὖν τὸ τοῦ σταυροῦ πάθος, ἐπ' εὐεργεσία τῆς κτίσεως πάσης παραληφθὲν, βαθέως ἡμῖν καὶ σοφῶς ὁ λόγος διὰ τοῦ τῆς κασσίας ὀνόματος παρηνίξατο». (Μ. Βασιλείου Ομιλία στους ψαλμούς PG 29, σ. 408).

δια (μωσαϊκού) νόμου η επαγγελία στον Αβραάμ ή στο σπέρμα αυτού... αλλά δια δικαιοσύνης πίστεως» (Ρωμ. Δ13). Και «**δεν θεωρούνται τα τέκνα της σαρκός σπέρμα, αλλά της επαγγελίας**»...(Ρωμ Θ 8). Δεν είναι η σαρκική (ή φυλετική) συγγένεια εκείνη που μας κάνει τέκνα του Αβραάμ, όπως έλεγαν στον Χριστό οι Ιουδαίοι, ότι εμείς τέκνα του Αβραάμ είμαστε, αλλά η πνευματική δια της κοινής πίστεως. «**Στον δε Αβραάμ ειπώθηκαν οι επαγγελίες «και στο σπέρμα αυτού». Δεν λέγει, «και στα σπέρματα», σαν να πρόκειται περί πολλών, αλλ' ως προς ένα, «και στο σπέρμα σου», που είναι ο Χριστός**» (Γαλ. Γ 16).

Πριν το Ευαγγελικό κήρυγμα όλοι απομακρυσμένοι ήσαν από το Θεό (πάντες εξέκλιναν), και βλάσφημοι (τάφος ανεωγμένος ο λάρυγξ αυτών), εθνικοί και Ιουδαίοι. Μάλιστα «γνωρίζομε», λέγει ο απόστολος Παύλος, «ότι όσα ο νόμος λέγει στους υπό τον νόμο τα λέγει (δηλ. στους Ιουδαίους) για να φραγεί κάθε στόμα και να είναι υπόδικος όλος ο κόσμος στον Θεό. Διότι με έργα (του Μωσαϊκού) νόμου δεν θα δικαιωθεί οποιαδήποτε σάρκινη ύπαρξη (πάσα σάρξ) ενώπιον του Θεού».⁶⁹

Η πονεμένη Εκκλησία της Σμύρνης είναι πρότυπο των πτωχών σε ισχύ και υλικά αγαθά Εκκλησιών, με πλούσια όμως πνευματική δράση αλλά και χάρη εκ Θεού, καθώς και σταθερότητα στα δόγματα παρά τις ύβρεις και τους διωγμούς. Υπό του Χριστού προαναγγέλεται ο πρώτος διωγμός όταν επίσκοπος ήταν⁷⁰ ο άγιος Βουκόλος: «**Ιδοὺ λοιπόν πρόκειται να βάλει ο διάβολος μερικούς από εσάς σε φυλακή, για να δοκιμασθείτε, και θα έχετε θλίψη δέκα ημέρες**».

Ο διωγμός των δέκα ημερών αν δούμε την Εκκλησία της Σμύρνης σαν την 2η χρονικά περίοδο της Χριστιανοσύνης είναι οι 10 κυριότεροι διωγμοί των ειδωλολατρών αυτοκρατόρων της Ρώμης: **«1) Νέρων (το 64), 2) Δομιτιανός (91), 3) Τραϊανός (98), 4) Μάρκος Αυρήλιος (177), 5) Σεπτίμιος Σεβήρος (202), 6) Δέκιος (250) and Γάλλος (252), 7) Βαλεριανός (257), 8) Αυρηλιανός (275), 9) Διοκλητιανός (303) και 10) Μαξιμιανός (311).** Ο διωγμός του Δομιτιανού, την εποχή που γράφτηκε η Αποκάλυψη κράτησε **10 χρόνια**.

Αλλά συμβολικά όσος είναι καταπατητές των 10 εντολών του Θεού, διώκουν τους Χριστιανούς με 10 διωγμούς ή 10 ημέρες κλπ, ως τη Συντέλεια.⁷¹ Ο Αιδέσιμος Μπήντ λέει: «**Το 10, σημαίνει το σύνολο του χρόνου κατά τη διάρκεια του οποίου οι εντολές του δεκαλόγου είναι απαραίτητες**». Δηλ. πάντα, σε όλη τη ζωή μας «**διότι ο έχων τας εντολάς μου και τηρών αυτάς, εκείνος είναι ο αγαπών με**» λέγει ο Κύριος, και ακόμη διότι «**ο Ουρανός και η Γη θα παρέλθουν οι δε λόγοι Μου δεν θα παρέλθουν**» (Ματθ. Κδ-35).

Τα παραγγέλματα του Κυρίου πρέπει να ακούγονται από όλους όσους έχουν πνευματικά αυτιά, διότι αυτοί θα τα αξιοποιήσουν προς ψυχική τους ωφέλεια: «**Όποιος έχει αυτί ας ακούσει τι το Πνεύμα λέγει στις Εκκλησίες**». Αν και είναι ο Κύριος αυτός που εμφανίσθηκε στον Ιωάννη, όμως **ο άλλος Παράκλητος, το Πνεύμα της Αληθείας**, μένει μαζί με τους πιστούς και είναι μέσα μας⁷² μετά το άγιο Βάπτισμα και Χρίσμα, βοηθώντας μας να κατανοούμε τα λόγια των Γραφών, στις οποίες συγκαταλέγεται και η Αποκάλυψη. Και επειδή τα λόγια αυτά έχουν γενική ισχύ, απευθύνονται όχι μόνο στη συγκεκριμένη Εκκλησία, της Σμύρνης, αλλά σε όλες: «**τι το Πνεύμα λέγει στις Εκκλησίες**».

⁶⁹ Προς Ρωμαίους Γ κεφ. 9-20.

⁷⁰ Είναι μάλλον απίθανο να ήταν ο άγιος Πολύκαρπος που μαρτύρησε το 155 μ.Χ.

⁷¹ Ο Θεός όμως, όπως υποσχέθηκε (Μαρ Ι 30), αμείβει με τα εκατονταπλάσια τους πιστούς και τις Εκκλησίες τους σε αυτή τη ζωή, και στην άλλη με ζωή αιώνιο. Δηλ. τους δίδει 10x100=1000 ημέρες ή **1000 χρόνια** ή 1000 ευκαιρίες να δοξάζουν το Θεό με ειρήνη, ανενόχλητοι από τους απίστους.

⁷² «...και Εγώ ερωτήσω τον Πατέρα και άλλον Παράκλητον δώσει υμίν, ίνα μένη μεθ' υμών εις τον αιώνα, το Πνεύμα της αληθείας, ο ο κόσμος ου δύναται λαβείν, ότι ου θεωρεί αυτό ουδέ γινώσκει αυτό. υμείς δε γινώσκετε Αυτό, ότι παρ' υμίν μένει και εν υμίν έσται» (Ιω ΙΔ 16-17).

Αυτός που νικά δε θα βλαβεί από το θάνατο το δεύτερο, δηλαδή μετά το σωματικό θάνατο, που είναι ο πρώτος, δεν θα καταδικασθεί στην Κόλαση, όπου είναι μόνιμη η διακοπή των χαρισμάτων του Θεού, και γιαυτό η κατάσταση αυτή ονομάζεται 2ος θάνατος, καθώς Ζωή είναι ο Θεός.

Επιστολή στην εκκλησία της Περγάμου

2-12 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν·

2-13 οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ ποῦ κατοικεῖς· ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ· καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς Ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου ὁ σατανᾶς κατοικεῖ.

2-14 ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδαξε τὸν Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ φαγεῖν εἰδωλόθута καὶ πορνεῦσαι.

2-15 οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν Νικολαϊτῶν ὁμοίως,

2-16 μετανόησον οὖν· εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου.

2-17 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων.

2-12 Και στον ἄγγελο τῆς ἐκκλησίας στὴν Πέργαμο γράψε: Αὐτὰ λέει ἐκεῖνος που ἔχει τὴ ρομφαία τὴ δίκοπη τὴν κοφτερή:

2-13 Ξέρω τὰ ἔργα σου καὶ πού κατοικεῖς. Εκεί όπου εἶναι ὁ θρόνος τοῦ Σατανά· καὶ ὁμως κρατᾶς τὸ ὄνομά μου καὶ δὲν ἀρνήθηκες τὴν πίστη μου ἀκόμα καὶ κατὰ τὶς ἡμέρες που ζούσε ὁ Ἀντίπας, ὁ μάρτυράς μου ὁ πιστός, ὁ ὁποῖος φονεύθηκε στὴν περιοχὴ σας, ἐκεῖ όπου ὁ Σατανὰς κατοικεῖ.

2-14 Ἀλλὰ ἔχω λίγα ἐναντίον σου, γιατί ἔχεις ἐκεῖ κάποιους που κρατοῦν τὴ διδαχὴ τοῦ (μάντεως) Βαλαάμ, ὁ ὁποῖος δίδαξε τὸ (βασιλιά των Μωαβιτῶν) Βαλὰκ νὰ βάλει σκάνδαλο μπροστά στους Ἰσραηλίτες, καὶ νὰ φάνε εἰδωλόθута καὶ νὰ πορνεύσουν.

2-15 Ἔτσι ὅμοια ἔχεις κι ἐσύ κάποιους που κρατοῦν τὴ διδαχὴ των Νικολαϊτῶν (που δὲν δέχονται τὴν ὑπαρξὴ σαρκικῶν ἀμαρτημάτων).

2-16 Μετανόησε, λοιπόν· εἰδεμὴ, ἔρχομαι σ' ἐσένα γρήγορα καὶ θα πολεμήσω (Εγώ) μαζί τους με τὴ ρομφαία τοῦ στόματός μου.

2-17 Ὅποιος ἔχει αὐτὶ ἀς ἀκούσει τί λέγει τὸ Πνεῦμα στὶς ἐκκλησίες. Σ' αὐτὸν που νικά θα τοῦ δώσω ἀπὸ τὸ μάννα τὸ κρυμμένο καὶ θα τοῦ δώσω ψηφίδα λευκὴ (αθωωτικὴ - συγχωρητικὴ), καὶ πάνω στὴν ψηφίδα ἓνα καινούργιο ὄνομα γραμμένο, που κανεὶς δὲν τὸ ξέρει παρὰ μόνο αὐτός που τὸ λαβαίνει.

2.07. Σχόλιο (για τὴν Ἐκκλησία τῆς Περγάμου).

Προς τὸν Ἄγγελο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Περγάμου ἀπευθυνόμενος ὁ Κύριος λέγει «δὲν ἀρνήθηκες τὴν πίστη σε Μένα». Αὐτὸ εἶναι μὴ ἀπόδειξη ὅτι πράγματι οἱ ἄγγελοι αὐτοὶ των Ἐκκλησιῶν εἶναι ἐπίσκοποι. Ἀν ἦταν ἄγγελοι ἀσώματοι, δὲν υπήρχε περίπτωση νὰ τεθεῖ σε ἀμφιβολία ἡ πίστη τους ἀπὸ ἀνθρώπινες πιέσεις.

Ἡ Πέργαμος ἐμφανίζεται τὴν ἐποχὴ συγγραφῆς τῆς Ἀποκάλυψης νὰ εἶναι κέντρο εἰδωλολατρείας καὶ αἱρέσεων, ἀπὸ τὸ ὁποῖο διαδίδονταν κάθε εἶδους πλάνες καὶ βλάσφημες ἀντιλήψεις πρὸς τὰ ἔξω, ἔχοντας ἔτσι γίνεῖ **θρόνος τοῦ Σατανά**. Φαίνεται ὅτι ὄχι μόνο τὸ κακὸ παράδειγμα **ἀλλὰ καὶ ἡ ολέθρια διδασκαλία αἰρετικῶν καὶ εἰδωλολατρῶν** **εξαπατοῦσαν τοὺς κατοίκους τῆς Περγάμου**, γι' αὐτὸ ὁ Χριστὸς συστήνεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὅτι **Αὐτὸς ἔχει τὴν ρομφαία τῆς ἀληθοῦς διδασκαλίας**, που μάχεται τὸ κακὸ με κέντρο τὴ Γραφὴ που ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο διαθήκες, Παλαιὰ καὶ Καινὴ,

και γιαυτό είναι **δίστομη** (με διπλή τομή ή κόψη).

Επίσης είναι δίστομη, διότι η αληθής διδασκαλία διαχωρίζει τις κακίες που βρίσκονται δεξιά και αριστερά από τις αρετές, δηλ. αποτελούν υπερβολή ή έλλειψη αρετής. Έτσι ο νους γνωρίζει τι πρέπει να κάνει: **«δια των πρεπόντων κόπων ο νους, όλες περιτέμνει τις υπερβολές και τις ελλείψεις, τις οποίες επινοήσασα η φιλαυτία της γνώμης καθενός έφτασε σε θηριώδη κατάσταση την ημερότατη φύση...»**⁷³ λέγει ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής. Και ο σοφός Σολομών προτρέπει: **«μη εκκλίνης εις τα δεξιά, μηδέ εις τα αριστερά»**.⁷⁴ Και η προτροπή αυτή ισχύει και για τα δόγματα της πίστεως. Οι υπερβολές και οι ελλείψεις δημιουργούν αιρέσεις είτε αναφερόμαστε ασεβώς στην Αγία Τριάδα (**Τριαδολογικές αιρέσεις**)⁷⁵ όταν δεν δεχόμαστε μία θεία Φύση σε τρία διακριτά πρόσωπα, είτε αναφερόμαστε κακόδοξα στις δύο φύσεις του ενός προσώπου, του Κυρίου Ιησού Χριστού (**Χριστολογικές αιρέσεις**)⁷⁶ για τις οποίες άλλοτε υπερβάλλομε λέγοντας πχ ότι η θεία Φύση απορρόφησε την ανθρωπίνη (Ιουδαίζοντας), άλλοτε ότι μεταξύ τους εναντιώνονται (Ελληνίζοντας).

Επομένως όταν θεωρήσουμε την Εκκλησία της Περγάμου σαν την τρίτη περίοδο στην ιστορία της Εκκλησίας, όπως είπε πριν ο Αρχιεπ. Αβέρκιος, αντιλαμβανόμαστε γιατί **σε αυτήν αντιστοιχούν οι Οικουμενικές Σύνοδοι**, που είναι η μάχη εναντίον των αιρέσεων με τη δίστομη ρομφαία του λόγου του Θεού. Η πρώτη Οικουμενική σύνοδος συνεκλήθη στη Νίκαια το 325, και η εβδόμη επίσης στη Νίκαια το 787, δηλώνοντας τη συμπλήρωση ενός κύκλου πνευματικών μαχών, σε μια γενικά ειρηνική περίοδο για τους Χριστιανούς πολίτες της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. **Η ογδόη Οικουμενική Σύνοδος** απαιτείται για να επισφραγίσει, και επαναβεβαιώσει στους Χριστιανούς των εσχάτων ημερών, την Αλήθεια των δογμάτων της Ορθοδόξου Χριστιανικής Πίστεως η οποία έχει συσκοτισθεί από την προβολή της μαζί με τις αιρέσεις ως ισοτίμων, στην πράξη, κλάδων κάποιας αφηρημένης Χριστιανοσύνης. Για το λόγο αυτό ακριβώς μια τέτοια Σύνοδος δεν θα γίνει κάτω από Πανθηρησκευτικού και Οικουμενιστικού τύπου πιέσεις, όπως αυτές που εφαρμόζει η αποκρυφιστικών αρχών παγκοσμιοποίηση, αλλά όταν με επέμβαση του Θεού αλλάξει η παρούσα κατάσταση, μετά το ξεκαθάρισμα του 3ου Παγκοσμίου Πολέμου, και υπάρξει αληθινά ευσεβής εξουσία.

Εκτός από τις αιρετικές δοξασίες που μεταδίδονται ελεύθερα στην Πέργαμο πλανώντας τους Χριστιανούς υπάρχει η προβολή της ανηθικότητας, όπως και της ειδωλολατρείας, οι οποίες παρασύρουν τους αμελέστερους Χριστιανούς, όπως συνέβη

⁷³ «...ὄν ἐρρωμένον ἐπαναλαβὼν διὰ τῶν καθηκόντων πόνων ὁ νοῦς πάσας περιτέμνει τῆς φύσεως τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐλλείψεις, ἅς ἡ φιλαυτία τῆς ἐκάστου γνώμης ἐπινοήσασα τὴν ἡμερωτάτην ἐθηρίωσε φύσιν»... (Προς Θαλάσιον, ερώτ. μ)

⁷⁴ Παροιμία Σολομώντος Κεφ. Δ, 27.

⁷⁵ Λέγει ειδικώτερα **ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος**: «...Διαιρεῖται γὰρ ἀδιαιρέτως, (ἡ Τριάς) ἴν' οὕτως εἴπω, καὶ συνάπτεται διηρημένως. Ἐν γὰρ ἐν τρισὶν ἡ θεότης, καὶ τὰ τρία ἓν. τὰ ἐν οἷς ἡ θεότης, ἢ, τό γε ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἃ ἡ θεότης. Τὰς δὲ ὑπερβολὰς καὶ ἐλλείψεις ἐλλείψωμεν· οὔτε τὴν ἔνωσιν σύγχυσιν ἐργαζόμενοι, οὔτε τὴν διαίρεσιν, ἀλλοτριώσιν· Ἀπέστω γὰρ ἡμῶν ἐξ ἴσου, καὶ ἡ Σαβελλίου συναίρεσις, καὶ ἡ Ἀρείου διαίρεσις, τὰ ἐκ διαμέτρου κακὰ, καὶ ὁμότιμα τὴν ἀσέβειαν· τί γὰρ δεῖ Θεὸν, ἢ συναλείφειν κακῶς, ἢ κατατέμνειν εἰς ἀνισότητα»; (Λόγος ΙΖ εἰς τὰ ἅγια Φῶτα, PG 36 σ. 345).

⁷⁶ **Και ο Μέγας Βασίλειος**: «Τραχεῖα δέ τις κραυγὴ τῶν ἐξ ἀντιλογίας παρατριβομένων ἀλλήλοις, καὶ βοή ἄσημος, καὶ δύσκριτος ἦχος ἐκ τῶν ἀσιγήτων θορύβων, πᾶσαν ἤδη σχεδὸν Ἐκκλησίαν πεπλήρωκεν, ἐπὶ ὑπερβολὰς καὶ ἐλλείψεις τὸ εὐθὲς δόγμα τῆς εὐσεβείας παρατρεπόντων. Οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ Ἰουδαϊσμὸν διὰ τῆς συγχύσεως τῶν προσώπων, οἱ δὲ ἐπὶ Ἑλληνισμὸν διὰ τῆς τῶν φύσεων ἐναντιότητος παραφέρονται· οὔτε τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς μεσιτεύειν αὐτοῖς ἐξαρκούσης, οὔτε τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων τὰς πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς διαλλαγὰς βραβευσουσῶν»... (Βασιλείου του Μεγάλου, Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας. Περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κεφ30 &77, πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Ἀμφιλόχιον, ἐπίσκοπον Ἰκονίου).

παλαιότερα με τον μάντη Βαλαάμ. Αυτός συμβούλεψε τον Βαλάκ, βασιλέα της Μωάβ, να χρησιμοποιήσει την ηθική διαφθορά και τα ειδωλόθυτα για να εξουδετερώσει τους τότε Ισραηλίτες, που πέφτοντας στην παγίδα, έχασαν την προστατευτική κάλυψη της χάρις του Θεού, και εξοντώθηκαν πολλοί από την οργή Του (Αριθ. κεφ κε).

Ελαστική συνείδηση στο θέμα των σαρκικών αμαρτημάτων έχουν και τώρα μερικοί Χριστιανοί, όπως παλιότερα οι Νικολαΐτες. Αυτοί έλαβαν το όνομά τους από τον ένα των επτά διακόνων της Αποστολικής εποχής, τον προσήλυτο Νικόλαο, ο οποίος ξέπεσε από την ορθή πίστη, όπως είναι παράδοση, παρασύροντας πολλούς. **«Αυτοί είναι πηγές άνυδροι, νεφέλες που έρχονται από λαίλαπα, στους οποίους ο ζόφος του σκότους διατηρείται αιώνια»** λέγει ο απόστολος Πέτρος, και συνεχίζει: **«...Δελεάζουν με ασέλγειες επιθυμιών της σαρκός όσους πράγματι απέφυγαν (την υγιή διδασκαλία), όσους αρέσκονται να γυροφέρνουν στην πλάνη. Τους επαγγέλλονται ελευθερία, αυτοί δούλοι υπάρχοντες της φθοράς. Διότι σε ότι κάποιος έχει ηττηθεί, σ' αυτό και έχει δουλωθεί».** (2η Πέτρ. Β 17-19). Πολλοί τέτοιοι διδάσκαλοι κυκλοφορούν που έχουν σύνθημα την ελευθερία στο κήρυγμα τους υπέρ της ανηθικότητας και **«όσα από τη φύση γνωρίζουν σαν τα άλογα ζώα, σ' αυτά φθείρονται»** (Ιουδα Α 10). Όσοι πέφτουν στα σαρκικά πάθη, ήδη είναι δουλωμένοι σ'αυτά, που θα τους φθείρουν αιώνια, αλλά αυτό το καταλαβαίνουν άμεσα μόνο οι επιμελείς Χριστιανοί γνώστες του λόγου του Θεού, είτε από ευσεβείς διδασκάλους τον πληροφορήθηκαν, είτε απ' ευθείας εκ των Γραφών.

Από τον επίσκοπο της Περγάμου ζητάει ο Κύριος να μετανοήσει για την αμέλειά του στο συγκεκριμένο θέμα της καταπολέμησης από την Εκκλησία των Νικολαϊτικού τύπου διδασκαλιών, που διαδιδόμενες ανεμπόδιστα στην πόλη παρέσυραν αρκετούς Χριστιανούς σε διεφθαρμένο ηθικά βίο. **«Μα γιατί του λέει να μετανοήσει; Αυτός ήταν ηθικότατος... Ναι αλλά δεν πρόσεξε και εισχώρησαν στο ποίμνιό του μερικοί Νικολαΐτες αιρετικοί, ακόλαστοι. Αυτός δε ως προϊστάμενος ήταν υπεύθυνος. Όποιος προϊστάται έχει ευθύνη. Και το “μετανόησε” απευθύνεται σε όλες τις εποχές και σε όλους»** ερμηνεύει το εδάφιο αυτό της Αποκάλυψης ο μακαριστός αρχιμ. Χαράλαμπος Βασιλόπουλος.⁷⁷

Αυτά τα λέγει το Πνεύμα **«στις Εκκλησίες»**. Δεν τα λέγει μόνο στην Εκκλησία της Περγάμου αλλά σε κάθε Εκκλησία. Το δώρο σε όποιον νικά θα είναι η μυστική ζωοποιός τροφή του σώματος και αίματος του Κυρίου, το μάννα το εκ του Ουρανού, που θα τον τρέφει αιώνια. Διότι όποιος νικά τα πάθη που καταλήγουν σε θανάσιμα αμαρτήματα, αυτός αφού δοκιμαζόμενος ξεπέρασε το γήινο πεδίο, δίκαια τρέφεται με Ουράνια τροφή. Και σαν ανταμειβή των κόπων της μετανοίας του λαμβάνει ψηφίδα λευκή (αθωωτική - συγχωρητική), και πάνω στην ψηφίδα ένα όνομα καινούργιο είναι γραμμένο, που κανείς δεν το ξέρει παρά μόνο αυτός που το λαβαίνει, γιατί αυτό είναι η ιδιαίτερη δωρεά του Θεού με την οποία θα ζει αυτός προσωπικά⁷⁸ στην αιωνιότητα. Δεν θα γνωρίζει⁷⁹ (δεν θα μπορεί να αισθανθεί) κάποιος δίκαιος πόση ακριβώς χάρη εκ Θεού θα έχει ένας άλλος δίκαιος. Έτσι δεν θα υπάρχει ούτε υπόνοια στενοχώριας στον Παράδεισο, παρόλο που θα υπάρχει

⁷⁷ Στο «η Αποκάλυψις εξηγημένη, το κατά δύναμιν», 8η έκδοση 1993. Από το βιβλίο αυτό θα είναι άλλες αναφορές του ιδίου στην Αποκάλυψη, εκτός αν αναγράφεται διαφορετικά.

⁷⁸ Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος στην προς 1η Κορινθίους ομιλία του (μα΄) βεβαιώνει ότι και οι δίκαιοι και οι αμαρτωλοί θα έχουν πολλές διαβαθμίσεις, οι μεν στον Παράδεισο, οι δε στην Κόλαση. **«...καὶ ποιήσας (ο Κύριος) δύο τάγματα δικαίων τε καὶ ἁμαρτωλῶν, τὰ δύο ταῦτα εἰς πολλὰ πάλιν κατατέμνει μέρη, δεικνὺς ὅτι οὔτε δίκαιοι καὶ ἁμαρτωλοὶ τῶν αὐτῶν τεύζονται, οὔτε δίκαιοι πάντες δικαίοις ὁμοίως, οὔτε ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς».** Και μετά από λίγο συνεχίζει **«Ὅτι εἰ καὶ ἐν βασιλείᾳ πάντες (οι δίκαιοι), οὐ πάντες τῶν αὐτῶν ἀπολαύσονται. Καὶ εἰ πάντες ἐν γεέννῃ οἱ ἁμαρτωλοὶ, οὐ πάντες τὰ αὐτὰ ὑπομενοῦσι. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν. Οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. Οὕτω, πῶς; Ἐν διαφορᾷ πολλῇ».** (PG 61, σ. 358).

⁷⁹ Δεν πρόκειται για εννοιολογική αντίληψη της διαφοράς. Η χάρη του Θεού βιώνεται, δεν υπολογίζεται με τη διάνοια. Διότι «ποιος από τους ανθρώπους γνωρίζει τα σχετικά με τον άνθρωπο, παρά μόνο το πνεύμα του ανθρώπου που είναι μέσα του»; (1η Κορ. Β 11).

διαφορά στη δόξα, δηλ. στην λαμπρότητα, «όπως ακριβώς αστέρας από αστέρα διαφέρει σε δόξα» (1η Κορ. Ε 41). Και διότι **«στον οίκο του Πατρός Μου πολλές (δια)μονές υπάρχουν»**, λέγει ο ίδιος ο Κύριος (Ιω Ιδ 2).

Αυτά για την Εκκλησία της Περγάμου, η οποία ετοιμολογικά μπορεί να σημαίνει **«περί του γάμου»** ή **«υπέρ του γάμου»**, διότι μέσω αυτής προωθείται η καταπολέμηση της ανηθικότητας (Νικολαϊτισμός), και των αιρέσεων. Με τις εδώ διορθωτικές παραινήσεις του Κυρίου, διατηρείται η αγνότητα στις σχέσεις μεταξύ των πιστών, κυρίως στο γάμο τους εδώ στη Γη, ενώ οι πνευματικής φύσης μάχες και ιδιαίτερα των Οικουμενικών Συνόδων, διατηρούν όλη την Εκκλησία καθαρή από αιρέσεις, ικανή για πνευματική ένωση με τον Νυμφίο Χριστό, σε Ουράνιο γάμο.

Επιστολή στην εκκλησία των Θυατείρων

2-18 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ· **2-19** οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν διακονίαν καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. **2-20** ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἀφεῖς τὴν γυναῖκά σου Ἰεζάβελ, ἣ λέγει ἐαυτὴν προφῆτιν, καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς δούλους πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα.

2-21 καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς.

2-22 ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς εἰς θλίψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς,

2-23 καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ, καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν.

2-24 ὑμῖν δὲ λέγω τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βαθέα τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν· οὐ βάλλω ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος·

2-25 πλὴν ὃ ἔχετε κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἴξω.

2-26 Καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι

2-18 Καὶ στον ἄγγελο τῆς ἐκκλησίας στα Θυάτειρα γράψε. Αυτά λέγει ο Υἱὸς του Θεοῦ, που ἔχει τους οφθαλμούς του σαν πύρινη φλόγα καὶ τα πόδια του ὅμοια με χαλκολίβανο. **2-19** Ξέρω τα ἔργα σου καὶ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν πίστη καὶ τὴ διακονία καὶ τὴν υπομονή σου· καὶ τα ἔργα σου τα τελευταία εἶναι περισσότερα ἀπὸ τα πρώτα.

2-20 Αλλά ἔχω ἐναντίον σου αὐτό, ὅτι αφήνεις τὴ γυναῖκα (του περιβάλλοντός σου, τὴν ὅπως τὴν παλιά εἰδωλολάτρισσα γυναῖκα του βασιλιά του Ἰσραὴλ Αχαάβ) Ἰεζάβελ, που λέει γιὰ τον εαυτό της ὅτι εἶναι προφήτισσα, καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς δικούς μου δούλους, ὥστε νὰ πορνεύσουν καὶ νὰ φάνε εἰδωλόθυτα. **2-21** Καὶ τῆς ἔδωσα χρόνο νὰ μετανοήσῃ, ἀλλὰ δὲ θέλει νὰ μετανοήσῃ ἀπὸ τὴν πορνεία της. **2-22** Να! Τὴν ρίχνω στὸ κρεβάτι καὶ αὐτοὺς που μοιχεύουν μαζί της ρίχνω σὲ θλίψη μεγάλη, ἀν δὲν μετανοήσουν ἀπὸ τα ἔργα της. **2-23** καὶ τα παιδιὰ της θὰ εξαλείψω με θάνατο, καὶ θὰ γνωρίσουν ὅλες οἱ ἐκκλησίες ὅτι ἐγώ εἰμαι ἐκεῖνος που ἐρευνᾷ νεφρά καὶ καρδιές, καὶ θὰ ἀποδώσω σὲ καθέναν ἀπὸ ἐσᾶς σύμφωνα με τα ἔργα σας. **2-24** Σ' ἐσᾶς ὅμως λέω στους υπόλοιπους τῶν Θυατείρων, ὅσοι δὲν ἔχουν τὴ διδαχὴ αὐτὴ, οἱ ὁποῖοι δὲ γνώρισαν τὰ βάθη τοῦ Σατανᾶ, καθὼς λένε. Δὲν βάζω πάνω σας ἄλλο βάρος·

2-25 ὅμως αὐτό που ἔχετε κρατήστε το μέχρις οὗτου ἔρθω. **2-26** Καὶ σ' αὐτόν που νικά καὶ τηρεῖ μέχρι τέλος (ολοκλήρωσης)

τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν,

2-27 καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντριβήσεται, ὡς καὶ ἐγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ πατρὸς μου,

2-28 καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωῒνόν. **2-29** Ὁ ἔχων οὗς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

τα ἔργα μου, θα του δώσω εξουσία πάνω στα ἔθνη,

2-27 και θα τους ποιμάνει (τους ανθρώπους τους) με ράβδο σιδερένια, όπως τα σκεύη τα κεραμικά θα συντριβούν, όπως κι εγώ έχω λάβει εξουσία από τον Πατέρα μου,

2-28 και θα του δώσω τον αστέρα τον πρωινό. **2-29** Όποιος έχει αὐτίς ακούσει τι λέγει το Πνεῦμα στις εκκλησίες.

2.08. Σχόλιο (για την Εκκλησία των Θυατείρων).

Εδώ ο Χριστός υπενθυμίζει την θεία του φύση, *«τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*, στον επίσκοπο των Θυατείρων. Και το κάνει αυτό για να τονίσει ότι βλέπει την Εκκλησία όχι με συνηθισμένα μάτια, αλλά με γεμάτα από θεϊκή γνώση (πύρινα) μάτια. Και ότι δεν περπατάει με κοινά ανθρώπινα πόδια δηλ. με τον κοσμικό τρόπο που πορεύονται και οργανώνουν τη ζωή τους οι άνθρωποι, αλλά με υπερφυσικό τρόπο. Μάλιστα είναι μαζί με αυτούς τους πιστούς που έχουν λάβει τα υπερφυσικά δώρα της χάρις του Θεού, και γιαυτό μπορούν να περνούν μέσα από δοκιμασίες εξαγνιζόμενοι, όπως υπονοείται με τα πόδια που είναι ὅμοια με τον χαλκολίβανο.⁸⁰

Αξιόπιστα λοιπόν αναφέρει στον επίσκοπο ότι γνωρίζει τα ἔργα του και μάλιστα ότι έχει κάνει πρόοδο: *«και τα ἔργα σου τα τελευταία είναι περισσότερα από τα πρώτα»*. Ὅμως του υποδεικνύει που υστερεῖ. Αμελεί ο επίσκοπος των Θυατείρων να ελέγξει τα λόγια και ἔργα της συνεργατίδος του «Ιεζάβελ» που λόγω της στενής σχέσης μαζί του ονομάζεται «γυναίκα του», χωρίς απαραίτητα να είναι σύζυγός του, αν και τότε αυτό δεν απαγορευόταν.

Τα τέκνα της Ιεζάβελ δεν αποκαλούνται τέκνα του επισκόπου όταν απειλούνται από τον Κύριο με θάνατο, αλλά *«παιδιά της»*. Είναι παιδιά πνευματικής μοιχείας, αλλά ίσως και σαρκικής, αν το ερμηνεύσουμε κατά γράμμα: *«...δεν θέλει να μετανοήσει από την πορνεία της. Να! Την ρίχνω στο κρεβάτι και αυτούς που μοιχεύουν μαζί της ρίχνω σε θλίψη μεγάλη»*... Στην περίπτωση της Περγάμου είδαμε δύο χωριστές αναφορές: σε σαρκικά αμαρτήματα των Νικολαϊτών αφενός, και στην τύπου Βαλαάμ επικρατούσα πλάνη αφ' ετέρου, η οποία εκτός από τα ειδωλόθυτα οδηγούσε και σε πορνεία: *«να φάνε ειδωλόθυτα και να πορνεύσουν»*. Από την άποψη του **είδους αποτελεσμάτων** από αυτές τις διαδιδόμενες πλάνες, δεν ἔχομε διαφορά μεταξύ Περγάμου και Θυατείρων, εκτός του γεγονότος ότι η διδασκαλία τύπου Βαλαάμ ακούγεται από κάποια απόσταση στην Εκκλησία της Περγάμου, έχει κέντρο τους ειδωλολάτρες της πόλης, ενώ στην περίπτωση της Ιεζάβελ που χαρακτηρίζεται γυναίκα του επισκόπου, η διδασκαλία αποκτά λόγω της εγγύτητάς της προς τον επίσκοπο επί πλέον κύρος, με αποτέλεσμα να επηρεάζονται αρνητικά οι πιστοί σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό.

Επομένως η Ιεζάβελ εισάγει ένα μεγαλύτερο κακό. Ὅπως η παλιά Ιεζάβελ που είχε ειδωλολατρική καταγωγή⁸¹, όταν έγινε γυναίκα του βασιλιά του Ισραήλ Αχαάβ, με το κύρος που είχε σαν βασίλισσα, διέστρεψε υπερβολικά τον λαό, οδηγώντας τον στα είδωλα και στις οργιαστικές τελετές της Ασάρτης (Αφροδίτης), έτσι και η «γυναίκα»⁸² του επισκόπου των

⁸⁰ Θυμηθείτε τα γραφέντα στο σχόλιο 2.04 και την αντίστοιχη υποσημείωση.

⁸¹ Ήταν Φοινίκισσα και έγινε, κατά παράβαση της εντολής του Θεού, που απαγόρευε στους Ισραηλίτες να παντρεύονται ειδωλολάτρισες, γυναίκα του βασιλιά του Ισραήλ Αχαάβ.

⁸² Ο μακαριστός π. Χαράλαμπος Βασιλόπουλος θεωρεί την γυναίκα ως σύζυγο του επισκόπου στην ερμηνεία του στην Αποκάλυψη. Ο αρχιεπίσκοπος Αβέρκιος όμως τη βλέπει με μεταφορική έννοια: *«συνεχίζοντας να μιλάει μεταφορικά ο Κύριος παρομοιάζει την πονηρία και την απάτη των αιρετικών με πόρνη»*. (σελ. 105). Εμείς την γυναίκα ερμηνεύουμε όχι μεταφορικά, αλλά με τη γενικότερη έννοια μιας **υπαρκτής πάντως γυναίκας**. Ότι δηλ. είναι **υπαρκτή σαν πρόσωπο η γυναίκα στην οποία αναφέρεται η επιστολή**, στενά συνδεδεμένη μεν, αλλά

Θυατείρων «**λέει για τον εαυτό της ότι είναι προφήτισσα**», αντλώντας φαινομενική αξία από την σχέση της με τον επίσκοπο. Ο άγιος Επιφάνιος λέει ότι για τις γυναίκες που αυτό-αποκαλούνταν προφήτισσες μιλάει ο άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος: «...**δεν βλέπετε, ότι λέγει περί των γυναικών, που νομίζοντας ότι έχουν χάρισμα προφητείας, απατώνται και απατούν πολλούς; Λέγω μάλιστα για την Πρίσκιλλα και Μαξιμίλλα και Κυρντίλλα, των οποίων η απάτη δεν διέφυγε από το Πνεύμα το Άγιον**»⁸³... Δηλαδή εξαπατώμενες από τα πονηρά πνεύματα κάποιες γυναίκες, εκ των οποίων μία τουλάχιστον ήταν του στενού περιβάλλοντος του επισκόπου, υποστήριζαν με την ανοχή του, ότι έχουν προφητικό χάρισμα, ενώ διδασκαν αντίθετα προς τον λόγο του Κυρίου, πλήθος πλάνες δογματικού⁸⁴ και ηθικού περιεχομένου. Αυτό είναι το ιστορικό γεγονός, και σ' αυτό, κατά τον άγιο Επιφάνιο Κύπρου, οφείλεται η συρρίκνωση της Εκκλησίας των Θυατείρων, μαζί και της πόλης.

Γυναίκες με αληθινό προφητικό χάρισμα αναφέρονται στις Πράξεις των Αποστόλων, οι ευσεβείς και γνήσια αφιερωμένες στον Κύριο, κόρες του αποστόλου Φιλίππου: «**σ' αυτόν δε (τον Φίλιππο), ήσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες προφητεύουσαι**» (Πράξ. ΚΑ 9). Είναι ευθύνη του επισκόπου **να διακρίνει τα πνεύματα** από τα λόγια και έργα του καθενός και να μην επιτρέπει να κηρύσσεται στους πιστούς η διδασκαλία των δαιμονίων μέσω πλανεμένων ανθρώπων.⁸⁵ Ιδιαίτερα πρέπει να προσέχει τους ανθρώπους του στενού του περιβάλλοντος.

Ο Κύριος δίνει αρχικά περιθώρια μετανοίας, εδώ στην ψευδοπροφήτισσα, αλλά αν δεν υπάρξει, χρησιμοποιεί δραστικότερα φάρμακα. «**Να! Την ρίχνω στο κρεβάτι**»... Το ίδιο όμως κάνει και με τους πλανεμένους από αυτήν «**και αυτούς που μοιχεύουν μαζί της ρίχνω σε θλίψη μεγάλη**». Επειδή πλανήθηκαν απ' αυτήν δεν λέει να μετανοήσουν από τα έργα τους, αλλά «από τα έργα της» «**αν δεν μετανοήσουν από τα έργα της**» δηλ. τα έργα που τους δίδαξε. Το πιο άσχημο είναι ότι όσοι μεγάλωσαν μέσα στην πλάνη, **τα παιδιά της**, ως πάσχοντες από ανίατο νόσημα, θα εξαλειφθούν με θάνατο: «**και τα παιδιά της θα εξαλείψω με θάνατο**». Δείχνει την αιτία και τον τρόπο συρρίκνωσης της πρώιμης Εκκλησίας των Θυατείρων, όταν η κατάσταση ξέφυγε από τα χέρια του επισκόπου, και δεν υπήρξε μετάνοια. Αλλά θα κρίνει τον καθένα ξεχωριστά κατά τα έργα του: «**και θα αποδώσω σε καθέναν από εσάς σύμφωνα με τα έργα σας**». Έτσι «**θα γνωρίσουν όλες οι εκκλησίες ότι Εγώ είμαι εκείνος που ερευνά νεφρά και καρδιές**» δηλ. όχι μόνο εξωτερικά βλέπω τα γεγονότα, αλλά ξέρω και καθέναν τι έχει μέσα του, λέγει ο Κύριος.

«Σ' εσάς όμως» λέγει ο Κύριος, «**στους υπόλοιπους των Θυατείρων, όσοι δεν έχουν τη διδαχή αυτή (της Ιεζάβελ), οι οποίοι δε γνώρισαν τα βάθη του Σατανά, καθώς λένε (οι ίδιοι). Δεν βάζω πάνω σας άλλο βάρος**». Τι σημαίνει αυτό; «Ο Χριστός λέγει ότι **δεν θα επιβάλλει άλλο βάρος, ήτοι την δια λόγου μάχη των πιστών κατ' αυτών των αιρετικών**, αλλά μόνον την αποφυγή της βρώσεως των ειδωλοθύτων και της πορνείας, το οποίο είναι απόφασις της Αποστολικής Συνόδου (Πράξ. Ιε 26), ερμηνεύει ο μακαριστός Ιωήλ Γιαννακόπουλος. Διότι όσοι πιστοί δεν μελέτησαν σε βάθος τις πλάνες, δύσκολα

όχι αναγκαστικά σύζυγος του επισκόπου. Αυτή η ερμηνεία μας βοηθάει όταν εξετάζουμε την Εκκλησία αυτή των Θυατείρων σαν μια εποχή μέσα στην συνολική ζωή της επι Γης Εκκλησίας, χρησιμοποιώντας τότε, για τα μη αναφερθέντα ιστορικά γεγονότα, **και την μεταφορική έννοια**.

⁸³ Στο «Πανάριον», προς Παύλον και Ακάκιον: «οὐχ ὁρᾶτε, ὦ οὗτοι, ὅτι **περὶ τῶν γυναικῶν λέγει τῶν ἐν οἴῃσει προφητείας ἀπατωμένων καὶ ἀπατωσῶν πολλούς; φημὶ δὲ περὶ Πρισκίλλας καὶ Μαξιμίλλας καὶ Κυρντίλλας, ὧν ἡ ἀπάτη οὐ λέληθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον**»...

⁸⁴ Δογματική πλάνη είναι το να προσεγγίζουν οι πιστοί πνευματικά τους ειδωλολάτρες και να τρώνε ειδωλόθυτα, κατ' επέκταση κάθε μολυσμένη πνευματικά τροφή. Πολλοί είναι πχ σήμερα που μιλάνε για ενέργειες από τον υλικό κόσμο, που μέσα από απατηλές ψυχοθεραπευτικές τεχνικές των ανατολικών παγανιστικών θρησκειών, υποτίθεται ότι δίνουν ειρήνη ή άλλες ψυχικές εμπειρίες και αισθήματα. Όμως ότι περνάει μέσα από τις ανατολικές θρησκείες για να δοθεί στους Χριστιανούς είναι ένα σύγχρονο ειδωλόθυτο επειδή αυτές οι θρησκείες είναι ειδωλολατρικές στη βάση τους ή ολοκληρωτικά, πιστεύοντας σαν Θεό τη φύση ή της φυσικές ενέργειες, τη μετεμψύχωση κλπ.

⁸⁵ Σύγχρονη ψευτο-προφήτισσα είναι και η **Βασούλα Ρύντεν**. Σε διάλογο με τον «Ιησού»: «(Βασούλα): Μπορώ να Σ' ευλογήσω και εγώ; (Ιησούς): Μπορείς. (Βασούλα): Τότε έχε τις ευλογίες μου Ιησού Χριστέ!» (Τετράδια 116, α 77). Ορθά και το Οικουμενικό Πατριαρχείο απεκήρυξε τις πλάνες της: www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=en&id=1306&ta=gr

μπορούν να τις αντιμετωπίσουν με λόγο. Μπορούν όμως να τις αποφύγουν στο βίο τους.

Και τι θα γινόταν αν τα Θυάτεια δεν παρασυρόταν από τις Ιεζαβελικές απάτες; Θα έπαιρναν εξουσία πάνω στους εθνικούς (ειδωλολάτρες), και με ράβδο σιδερένια θα συνέτριβαν το πήλινο φρόνιμά τους, ώστε και οι λαοί αυτοί να ενταχθούν στην ίδια, ανόθευτη από τους αιρετικούς, Χριστιανική πίστη. **«Σ' αυτόν που νικά... θα του δώσω εξουσία πάνω στα έθνη, και θα τους ποιμάνει με ράβδο σιδερένια, όπως τα σκεύη τα κεραμικά θα συντριβούν».** Αυτό μπορεί και πρέπει να γίνει, αναλογικά, μέσα σε κάθε άνθρωπο. Να καταπολεμηθεί κάθε είδος συνδιαλλαγής με τα πνεύματα που υποκινούν τα πάθη της φιλαρχίας, φιλαργυρίας και φιληδονίας με τα οποία σαν άλλα ειδωλόθυτα τρέφεται η ψυχή των πνευματικά αμελών ανθρώπων κάθε εποχής, και να γίνει το σώμα άξιο κατοικητήριο του Αγίου Πνεύματος. Τότε ο λόγος των πιστών αποκτά δύναμη Θεϊκή, και είναι ανίκητος όπως και ο λόγος του Κυρίου Ιησού, που ενώ αυτή την εξουσία την είχε ως Θεός, την έλαβε και ως άνθρωπος κάνοντας τέλεια υπακοή στο θέλημα του Πατρός: **«όπως κι Εγώ έχω λάβει εξουσία από τον Πατέρα μου».**

Γενικά η ράβδος είναι σύμβολο κτυπήματος λέει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος.⁸⁶ Όταν είναι σιδερένια τότε δεν είναι εύθραυστη, που σημαίνει ότι μπορεί να πλήττει χωρίς να κινδυνεύει από φθορά ή καταστροφή λόγω χρήσης, δηλ. προκαλεί αποτελέσματα που έχουν μονιμότερο χαρακτήρα. Προκειμένου περί λαών, η δύναμη αυτή σημαίνει την εκτόπιση της ειδωλολατρείας μέσω του σταθερού φρονήματος των πιστών και του λόγου τους που προβάλλει το δίκαιο του Θεού, χτυπώντας σαν με σιδερένια ράβδο την κάθε ανομία. Η επιμονή των ειδωλολατρών ή και ο ανοικτός πόλεμός τους κατά της Εκκλησίας θα επιφέρει σαρωτική νίκη των πιστών και στο κοσμικό πεδίο.

Τότε και η εξουσία στη Γη περνάει στους Χριστιανούς, που σημαίνει ότι ιδρύονται κράτη που έχουν νόμους σύμφωνα με το νόμο του Θεού. Αυτά έχουν σαν ανώτερο από τις κοσμικές επιδιώξεις, και σαν τον κατεξοχήν στόχο τους, να επιτύχουν για τους πολίτες τους, με ενάρτεο βίο, την ανατέλουσα από αυτή τη ζωή Βασιλεία των Ουρανών. Έτσι για το Χριστιανικό βασίλειο του Βυζαντίου έλεγε ο Ράνσιμαν⁸⁷: **«Είναι αδύνατο να κατανοήσει κανείς τους Βυζαντινούς αν δεν λάβει υπ' όψιν την ευσέβειά τους. Ο Βυζαντινός πίστευε ακράδαντα ότι αυτός ο κόσμος είναι απλώς προοίμιο ενός καλύτερου κόσμου, στον οποίο μπορούσε να έχει μερίδα και κλήρο εάν κρατούσε την Πίστη άφθορη. Δεν αγνοούσε τον παρόντα κόσμο».** Στους μεμονωμένους πιστούς που έχουν ακρίβεια πίστεως, όπως και τους λαούς που έχουν αληθινά Χριστιανική νομοθεσία και έθιμα, δόθηκε το ιδιαίτερο δώρο να γνωρίζουν την αρετή και να την επιδιώκουν προσβλέποντας αδιάλειπτα στη βασιλεία του Θεού σαν το **αστέρι το πρωινό**, που ακολουθείται από τον ήλιο της δικαιοσύνης Χριστό με τη 2α του Παρουσία. Και **«διότι σε κάθε αρετή προηγείται πάντα ο Θεός»** λέει ο Μάρκος ο ασκητής,⁸⁸ όπως ο ήλιος στο καθημερινό φως.

Σαν αντίστοιχη εποχή στη ζωή του συνόλου της Εκκλησίας, **«η Εκκλησία των Θυατείρων είναι η τέταρτη περίοδος. Η εποχή κατά την οποία ο Χριστιανισμός άνθισε ανάμεσα στους λαούς της Ευρώπης»**, όπως λέει ο αρχιεπ. Αβέρκιος. Μετά την εποχή των Οικουμενικών Συνόδων, που εκπροσωπείται από την Πέργαμο, όπως ειπώθηκε ήδη, ο Χριστιανισμός εξαπλώνεται σε νέες χώρες, κυρίως στους Σλάβους της Ευρώπης. Σ' αυτούς από πρόνοια του Θεού μεταδίδονται δια των αγίων **Κυρίλλου** (827-869) και **Μεθοδίου** (815-885) βασικά στοιχεία πολιτισμού της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, με πρώτο το

⁸⁶ «Ὅτι τὰ πράγματα καὶ αἱ ὄψεις ἐναργέστεραι ἦσαν, καὶ μᾶλλον ἐπληττον τὸν ἀκροατὴν. Ἡ γὰρ ράβδος πληγῆς ἐστὶ σύμβολον». Εξηγήσεως στον Ιερεμία τον προφήτη τα σωζόμενα (PG 64 σ.740-1037).

⁸⁷ Από το «Η τελευταία Βυζαντινή αναγέννηση», εκδόσεις Δόμος, σελ. 23. Αλλά επί πλέον επεξηγεί: **«Στο Βυζάντιο είχαν έναν τρόπο ζωής που ήταν καλύτερα δομημένος. Άλλωστε, όταν έχεις έντονο θρησκευτικό συναίσθημα, η ζωή σου μορφοποιείται κι είναι πολύ πιο ικανοποιητική από τη σημερινή, όπου κανείς δεν πιστεύει σε τίποτε αρκετά... Ήταν ένας πολιτισμός, στον οποίο η θρησκεία αποτελούσε μέρος της ζωής»** Συνέντευξη στις δημοσιογράφους Χρύσα Αράπογλου και Λαμπρινή Χ. Θωμά το 1994, στη Σκωτία. (flash.gr)

⁸⁸ «Πάντα πώλησον Μάρκον αγόρασον», Κουφάλια Θεσσαλονίκης, Νο 40, σ. 29.

αλφάβητο που δημιούργησαν και μετέδωσαν τον ένατο αιώνα οι προαναφερθέντες άγιοι.⁸⁹ Οι σλαβικοί λαοί ενώνονται σε κράτη με ισχυρότερο αυτό της Ρωσίας που εκτείνεται τώρα μέχρι τα βάθη της Ανατολής, στον Ειρηνικό ωκεανό. Εδώ οι πιστοί έδειξαν ιδιαίτερο ζήλο, με αποτέλεσμα να λάβουν, όπως οι Χριστιανοί του Βυζαντίου παλιότερα, τη «**σιδηρά ράβδο**» ακόμη και στο κοσμικό πεδίο, φτιάχνοντας ισχυρά Χριστιανικά κράτη διοικούμενα με βάση το νόμο του Θεού. Η χρονική διάρκεια όμως των κρατών αυτών σαν Χριστιανικών σταμάτησε όταν, σαν άλλη Ιεζάβελ, η φιλόκοσμη διδασκαλία και συμπεριφορά μπήκε στην ζωή των πιστών, αυξάνοντας την εμπάθειά τους τόσο ώστε να μην διαφέρουν πλέον από τα ειδωλολατρικά έθνη.

Είναι μεγάλη η αξία λοιπόν του να τηρούνται τα θεία προστάγματα. Και αυτό φαίνεται να εννοείται και από την ετυμολογία της λέξης: **Θυάτεια τα τηρούντα τα θεία**, που γράφονται για λόγους γραμματικούς⁹⁰ έτσι, και με αυτά δίνεται απάντηση στο τι πρέπει να προσέξουν αυτοί που αγωνίζονται να τηρήσουν τα θεία προστάγματα. Ανάλογα, «**Θυάτεια μεταφράζεται προς θυσίαν. Και οι άγιοι παριστούν τα σώματά τους θυσίαν ζώσαν**», λέει ο Αιδέσιμος Μπήντ.

Επιστολή στην εκκλησία των Σάρδεων

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας· οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῆς, καὶ νεκρὸς εἶ.

3-2 γίνου γρηγορῶν, καὶ στήρισον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλον ἀποθνήσκειν· οὐ γὰρ εὗρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μου.

3-3 μνημόνευε οὖν πῶς εἵληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει καὶ μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ἐπὶ σέ ὡς κλέπτῃς, καὶ οὐ μὴ γνώσῃ ποίαν ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ.

3-4 ἀλλὰ ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα ἐν Σάρδεσι, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοι εἰσιν.

3-5 Ὁ νικῶν οὕτως περιβλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ

Και στον άγγελο της εκκλησίας που είναι στις Σάρδεις γράψε: Αυτά λέει εκείνος που έχει τα επτά πνεύματα του Θεού και τους επτά αστέρες. Ξέρω τα έργα σου· διότι όνομα έχεις ότι ζεις, αλλά είσαι νεκρός.

3-2 Γίνου (στα πνευματικά) γρήγορος και στήριξε τα λοιπά (πρόσωπα) που έμελλαν να πεθάνουν, γιατί δεν έχω βρει τα έργα σου ολοκληρωμένα μπροστά στο Θεό μου.

3-3 Να θυμάσαι, λοιπόν, πώς τα έχεις λάβει και ακούσει, και να τα τηρείς και μετανόησε. Αν όμως δεν γίνεις πνευματικά γρήγορος (δηλ. νηφάλιος και πρόθυμος εκτελεστής των εντολών του Θεού), θα έρθω εναντίον σου σαν κλέφτης, και δεν θα γνωρίσεις ποια ώρα θα έρθω εναντίον σου.

3-4 Αλλά έχεις λίγα ονόματα ανθρώπων στις Σάρδεις που δεν μόλυναν τα ρούχα τους και θα περπατήσουν μαζί μου με λευκά, γιατί είναι άξιοι.

3-5 Αυτός που νικά έτσι, θα ντυθεί με ρούχα λευκά και δεν θα εξαλείψω το όνομά του από τη βίβλο της ζωής, και θα ομολογήσω το όνομά του μπροστά στον Πατέρα μου και

⁸⁹ Έτσι εκτός από ισαπόστολοι δίκαια ονομάσθηκαν φωτιστές των Σλάβων με πλήρη έννοια, αφού τους μετέδωσαν τα γράμματα σε κοσμικό και πνευματικό επίπεδο. Εξ άλλου Σλάβοι κατά μίαν έννοια σημαίνει οι **εγγράμματοι**, ενώ τον 6ο αιώνα, οι 3 κύριες φυλές των Σλάβων, Βένδων και Αντών, αναφέρονταν από τους ξένους με το κοινό όνομα Σκλαβηνοί ή **Σκλάβοι**.

⁹⁰ «Τὰ διὰ τοῦ **ειρα** ὑπὲρ δύο συλλαβὰς προπαροξύτονα διὰ τῆς **ει** διφθόγγου γράφονται· οἶον, σῴτεια· πρέσβεια· ὀλέτεια· σάπφεια· μενέτεια· **Θυάτεια**... (Θεογνώστου γραμματικοῦ πρωτο-σπαθαρίου κανόνες, προς Λέοντα, 9ος αἰών. Έκδοση Oxford University Press, και Amsterdam: Hakkert, 1963)

πατρός μου καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων μπροστά στους αγγέλους του.

αὐτοῦ. 3-6 Ὁ ἔχων οὐς ἀκουσάτω τί τὸ 3-6 Ὅποιος ἔχει αὐτί ας ἀκούσει τι λέγει το Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Πνεῦμα στις ἐκκλησίες.

2.09. Σχόλιο (για την Εκκλησία των Σάρδεων).

Οι Σάρδεις, μια Εκκλησία με εξωτερική ακτινοβολία, όπως λαμπρότητα εμφανίσεων επισκόπου και κλήρου, καλοφτιαγμένες ἐκκλησίες κλπ, δεν ἔχει αληθινὴ πνευματικότητα. Ο ἐπίσκοπος ἀρκεῖται στον πλούτο που νομίζει ὅτι ἔχει, σε ὅτι δηλ. βρήκε ἐτοιμο ἀπὸ τους προκατόχους του, που ὁμως χωρὶς πνευματικὴ φροντίδα παραμένει ἀνεκμετάλλευτος και εἶναι με κοσμικά μόνο κριτήρια ἀξιόλογος, ὄχι με πνευματικά. Τα πνευματικά εἶναι οὐ αὐγώνες για τὴν ἀρετὴ, που ἀναδεικνύουν ἀπὸ τὴν μερίαν των πιστῶν ζωντανὰ παραδείγματα ἀρετῆς ἀνδρῶν και γυναικῶν, των οποίων ἡ ἔλλειψη ἀποδεικνύει τὴν ἀκαρπὴν ἐργασία του ἐπισκόπου τῆς Εκκλησίας των Σάρδεων. Γι' αὐτὸ και ὁ ἐπίσκοπος ἐλέγχεται ἐντονα ἀπὸ τὸν Κύριο: **«Ξέρω τὰ ἔργα σου· διότι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζεις, ἀλλὰ εἶσαι νεκρός»**. Γιατί εἶναι νεκρός, και ὄχι ἀπλὰ κάπου ἀμελῆς; Διότι ἐπαναπαύεται στα κεκτημένα, και **ὅσα ἐπὶ πλέον ἔργα κάνει δεν ἔχουν καμμιὰ πνευματικὴ ἀξία**. Ὅποιος ζεῖ κάτι ἐργάζεται, ἔχει ὅπως-ὅπως και κάποια ἔργα. Και ὁ ἐπίσκοπος ἐπίσης ἔχει, τὰ οποία ὁ Κύριος του λέει ὅτι τὰ γνωρίζει: **«Ξέρω τὰ ἔργα σου»**.

Αλλὰ πὼς εἶναι **ἀνευ πνευματικῆς ἀξίας** σε τέτοιο βαθμὸ που να τὸν καθιστοῦν νεκρὸ; Αὐτὸ συμβαίνει **ὅταν τὰ ἔργα γίνονται με ἐμπάθεια**, ὅπως ἀπὸ κενοδοξία, ἢ φιλαργυρία, ἢ με ἐρίδες με τους υφισταμένους του, με προσωποληψία,⁹¹ κλπ, δηλ. ὅταν γίνονται ὄχι με φόβο Θεοῦ, ἀλλὰ με ἀμαρτωλὸ κοσμικὸ πνεῦμα. Τότε ἐνὼ σαν ἐπίσκοπος πρέπει να εἶναι συνεχιστὴς του ἔργου των ἀποστόλων για τους οποίους ὁ Κύριος ἔλεγε **«εσεῖς εἰσθε τὸ φῶς τοῦ κόσμου»** για τὴν πληρότητα των χαρισμάτων που εἶχαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καταντᾷ σκοτάδι ἀπὸ τὴν ἔλλειψη ἀρετῆς, παρασύροντας πολλούς: **«διότι ἀντὶ τοῦ φῶς που εἶναι μέσα σου γίνετ σκοτὸς, τὸ σκοτὸς (που εἶναι ὁ κόσμος) πόσο (περισσότερο) θα σκοτισθεῖ»;** (Ματθ. Στ 23). Τόσο ὥστε οὐ λοιποὶ των Σάρδεων ἐπρόκειτο να πεθάνουν πνευματικά: **«Γίνου (στα πνευματικά) γρήγορος και στήριξε τὰ λοιπὰ (πρόσωπα) που ἐμελλαν να πεθάνουν»**. Το **ἐμελλαν** ἀντὶ τοῦ **μέλλουν** σημαίνει ὅτι με θεῖα ἐπέμβαση θα σωθοῦν κάποιοι, που ἀπὸ τὴν μερίαν τῆς διοικήσεως Εκκλησίας των Σάρδεων εἶχαν ἐγκαταλειφθεῖ πνευματικά και θα οδηγούνταν σε ψυχικὸ θάνατο, δηλ. σε πλήρη χωρισμὸ ἀπὸ τὴν ζωοποιὸ χάρη τοῦ Θεοῦ, λόγω των ἀμαρτιῶν τους. Γιατί ἡ ἐντολή τοῦ Χριστοῦ σε ὅποιον θέλει να ἀφιερωθεῖ σ' Αὐτόν, και κυρίως στους ἐπισκόπους σαν συνεχιστὲς τοῦ Ἀποστολικοῦ ἔργου, εἶναι **«ἀκολουθεῖ μοι, και ἀφες τους νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς»** (Ματθ. Η 22). Που σημαίνει ἀκολούθησε Ἐμένα τὴν αληθινὴ Ζωή, και ἀφῆσε τὶς μάταιες κοσμικὲς πράξεις που δεν ἔχουν πνευματικὸ ἀντίκρουσμα, σ' αὐτοὺς που θέλουν να ζουν χωρὶς να ενδιαφέρονται να τηρήσουν τὶς ἐντολές Μου, καταντώντας ἐτσι να εἶναι πνευματικά νεκροί. Μάλιστα ἀπὸ τὸ ἐδάφιο αὐτὸ τοῦ Εὐαγγελίου φαίνεται τὸ ποια διάκριση πρέπει να ἔχουν οὐ πιστοὶ και περισσότερο οὐ καθοδηγητὲς τους κληρικοί, ὅταν ἡ ἐντολή τῆς ἀγάπης προς τους συνανθρώπους μας, που ἐπεκτείνεται και στους νεκρούς,

⁹¹ Ἀμέτρητα εἶναι τὰ πάθη που ἐνὼ δεν εἶναι μεγάλα ὅπως ἡ μοιχεία, ἡ πορνεία και ἡ φιλαργυρία, ὁμως ὅλα φθείρουν τὴν ψυχὴ, και ἐναντίον ὅλων αὐτῶν πρέπει να ἀγωνιζόμαστε: **«Εἰ δὲ λέγεις ὅτι «ἐν τοῖς φαινομένοις οὐ πορνεύω, οὐ μοιχεύω, οὐκ εἰμι φιλάργυρος, λοιπὸν δίκαιός εἰμι», πεπλάνησαι ἐν τούτῳ νομίσας ὅτι πάντα ἐξετέλεσας. Οὐκ εἰσι μόνον τρία μέρη τῆς ἀμαρτίας, εἰς ἃ ὀφείλει τις ἀσφαλίσασθαι, ἀλλὰ μυρία· ἢ ἀφοβία, ἢ τύφωσις, ἢ ἀπιστία, τὸ μῖσος, ὁ φθόνος, ἢ δολιότης, ἢ ὑπόκρισις-πόθεν ἐστίν; Οὐκ ὀφείλεις πρὸς ταῦτα ἔχειν τὴν πάλιν καὶ τὸν ἀγῶνα ἐν τοῖς λεληθόσιν, ἐν τοῖς λογισμοῖς; (Μακαρίου Αἰγυπτίου «Ομιλίες πνευματικά» τ. 7 σελ. 54),**

⁹² Εἰδὼ ὁ κόσμος ἀποκαλεῖται «σκοτὸς» ὅπως ἐξηγεῖ ὁ ἅγιος Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος: **«Εἰ δὲ ὑμεῖς (οἱ Ἀπόστολοι) οἱ ὄντες φῶς σκοτισθῆτε, τὸ σκοτὸς πόσον, ὃ ἐστὶν ὁ κόσμος»;** (Ομιλίες πνευματικά, ομιλία α')

δεν θεωρείται απλώς μικρότερη αλλά πρέπει δραστικά να παραμερίζεται κάποτε, χάριν της αγάπης προς τον Θεό. Διότι όποιος αληθινά ακολουθεί το Θεό δίνει με διάκριση προτεραιότητα στην καθαρή, από κοσμικές προσμίξεις, αρετή, αποκομίζοντας το μέγιστο όφελος και τον μέγιστο φωτισμό, και αποφεύγοντας την σύγχυση και τα πάθη που είναι σκοτισμός της ψυχής.

Αυτό δείχνει ότι δεν κάνει ο τίτλος την αρετή, αλλά τα έργα. **Και είναι παγίδα για ένα μη δόκιμο στην αρετή πιστό, να επιθυμεί τη θέση του επισκόπου σε μια εποχή εξωτερικής άνεσης στην Εκκλησία.** Διότι όποιος θέλει να γίνει επίσκοπος οφείλει, όπως κάθε Μοναχός, να αναχωρήσει πρώτα εκ του κόσμου, δηλ. από γονείς, συγγενείς ή κτήματα ή πατρίδα ή συνήθειες, και **να νικήσει σαν να λέμε αυτά και να υπερισχύσει στον σχετικό αγώνα, διότι και αυτά είναι πόλεμος** λέγει ο άγιος Μακάριος.⁹³ Αλλά μετά αρχίζει άλλος αγώνας, προς τα πνεύματα της πονηρίας, και αν δεν προσέξει (εξαπατώμενος μάλιστα από την υποκριτική πνευματικότητα μιας εποχής ευμάρειας) μπορεί να ηττηθεί και να επιστρέψει στα παλιά πάθη, και τις κοσμικές αντιλήψεις και συναναστροφές (βλ. 2η Πέτ. Β 22).

«Στην αρχαιότητα οι Σάρδεις ήταν μια μεγάλη και πλούσια πόλη, πρωτεύουσα της επαρχίας της Λυδίας, και τώρα είναι η μικρή πόλη Σάρδ (Sart), όπου υπάρχουν πλέον λίγοι Χριστιανοί και δεν έχουν δική τους εκκλησία» λέει ο αρχιεπίσκ. Αβέρκιος. Δηλ. θα λέγαμε εμείς, **«πλούσιοι επτώχευσαν και επείνασαν».** **«Ο πνευματικός θάνατος της πόλης έγινε ολοφάνερος επί του Ιουλιανού του Παραβάτη: η πόλη στράφηκε προς την ειδωλολατρεία και έτσι η επίπληξη του Θεού την κατέκλυσε: καταστράφηκε ολοσχερώς»** συμπληρώνει ο αρχιεπ. Αβέρκιος (σελ. 112).

Επομένως η απειλή **«θα έρθω εναντίον σου σαν κλέφτης, και δε θα γνωρίσεις ποια ώρα θα έρθω εναντίον σου»** σημαίνει τους ξαφνικούς πειρασμούς, όπως αυτόν του Παραβάτη που με απειλές και κολακίες έπεισε τους τότε κατοίκους της πόλης των Σάρδεων να στραφούν στην ειδωλολατρεία, οπότε λόγω της εγκατάληψης του Θεού σύντομα καταστράφηκε και η πόλη. Αυτό το κακό θα αποτρεπόταν αν ο επίσκοπος ήταν σε εγρήγορση, δηλ. νηφάλιος και πρόθυμος εκτελεστής των εντολών του Θεού, κατευθύνοντας έτσι και τον πιστό λαό του.

Οι Σάρδεις είχαν ιστορική εμπειρία του τι σημαίνει **«αν όμως δεν βρίσκεσαι σε εγρήγορση θα έρθω εναντίον σου σαν κλέφτης».** Διότι πράγματι στην αρχαιότητα ο Κύρος ο Πέρσης, κατά το 547 π.Χ. τους έπιασε νύκτα στον ύπνο, και κατέλαβε την πόλη όταν οι άνθρωποι του αναριχήθηκαν στην, θεωρητικά απόρθητη, οχυρή ακρόπολή τους που βρισκόταν σε ύψωμα 450 μέτρα πάνω από το έδαφος, ενώ οι σκοποί κοιμώντουσαν.

Η καταπολέμηση του πνεύματος αυτάρκειας και φαινομενικής πνευματικότητας του επισκόπου των Σάρδεων γίνεται από τον Κύριο με την υπενθύμιση ότι **«Αυτός είναι εκείνος που έχει τα επτά πνεύματα του Θεού και τους επτά αστέρες»**, δηλ. ο αληθινά πλούσιος. Τον κάποτε πλούτο της πόλης των Σάρδεων μαρτυρεί και το όνομά της από **τον ομώνυμο πολύτιμο λίθο, το σάρδιο**.⁹⁴ Όμως πνευματικά δεν είναι ότι και το όνομά της για την Εκκλησία του Χριστού. Αξιότιμοι και πολύτιμοι είναι μερικοί μόνο πιστοί **«που δεν μόλυναν τα ενδύματά τους»** δηλαδή την χάρη που έλαβαν κατά το βάπτισμα την διατήρησαν ανόθευτη από νέο-ειδωλολατρικές προσμίξεις, διά των Μυστηρίων της

⁹³ «Όταν γάρ τις αναχωρήσει από τῶν γονέων, ἀπὸ γυναικὸς ἢ κτημάτων ἢ τρυφῆς ἢ πατρὶδος ἢ συνηθειῶν καὶ νικήσῃ ὥσπερ εἰπεῖν ταῦτα καὶ καταγωνίσηται-καὶ ταῦτα γὰρ πόλεμός ἐστι-, τότε συναγαγὼν ἑαυτὸν καὶ σχολάζων τῷ Κυρίῳ καὶ ἐγκύψας ἔνδον ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ ἔχει πάλιν πόλεμον καὶ ἀγῶνα μέγαν πρὸς ἀντικειμέναν δυνάμειν, πρὸς ἀοράτους ἐχθρούς καὶ ἐνεργείας σκότους, πρὸς ᾧ πολεμῆσαι αὐτὸν καὶ ἀγωνίσασθαι χρὴ ἀναλαβόντα ὅπλα οὐράνια, ἵνα δυνηθῇ νικῆσαι τὸν δεινὸν καὶ πικρὸν τῆς κακίας πόλεμον»... (Αγίου Μακαρίου, Ομιλία ν')

⁹⁴ Το σάρδιο είναι πολύτιμος λίθος λευκός ή και κόκκινος διαφανής και με ζωηρά χρώματα λέει το λεξικό Magenta.

Εκκλησίας. Η επαγρύπνηση δεν σημαίνει την αναμαρτησία, αλλά την συνεχή κάθαρση δια των Μυστηρίων, κυρίως της Εξομολόγησης, ώστε τα ιμάτια, δηλαδή τα λόγια και έργα που μαρτυρούν την πίστη να παραμένουν καθαρά, λευκά. Ανάλογη θα είναι και η ανταμειβή: **«και θα περπατήσουν μαζί Μου με λευκά, γιατί είναι άξιοι»**. Θα λάβουν άφθαρτη δόξα, την οποία ο Κύριος φανέρωσε στους Μαθητές του, όταν **«μετεμορφώθη έμπροσθεν αυτών, και έλαμψε το πρόσωπον αυτού ως ο ήλιος, τα δε ιμάτια αυτού έγιναν λευκά ως το φως»** (Ματθ. 17 2).

Η προσπάθεια του κάθε πιστού να διατηρηθεί στην ορθή πίστη μέσα σε ένα γενικό κλίμα αδιαφορίας, θεωρείται ομολογία πίστεως, και γιαυτό ο Κύριος κατά την υπόσχεσή του⁹⁵ βεβαιώνει: **«και δεν θα εξαλείψω το όνομά του από τη βίβλο της ζωής, και θα ομολογήσω το όνομά του μπροστά στον Πατέρα μου και μπροστά στους αγγέλους του»**.

Αν την δούμε γενικότερα, **«η Εκκλησία των Σάρδεων είναι η εποχή τού ουμανισμού καί υλισμού από τον 16ο ως τον 18ο αιώνα»** λέει ο αρχιεπ. Αβέρκιος. Είναι η μετά την πτώση του Βυζαντίου εποχή, οπότε βρήκαν την ευκαιρία να προωθηθούν οι κοσμικές ιδέες της Αναγέννησης στις Ορθόδοξες Σλαβικές Εκκλησίες, νοθεύοντας τον ζήλο των πιστών με στοιχεία ανθρωποκεντρικά (ουμανιστικά) και ενδιαφέροντα κοσμικά.

Πολύ χειρότερα από την Ανατολή, το ανθρωποκεντρικό αυτό πνεύμα επηρέασε ενωρίτερα το εκκλησιαστικό φρόνημα στη Δύση. Το εμπαθές πνεύμα της Αναγέννησης και της εν συνεχεία εποχής του baroque⁹⁶ φαινόταν στα σαρκώδη πρόσωπα των αγιογραφιών, στις ημίγυμνες παραστάσεις και γυμνά αγάλματα διακόσμησης εκκλησιών, ακόμη και του Βατικανού, στις ανθρωποκεντρικές θρησκευτικές και πολιτικό-φιλοσοφικές ιδέες κλπ.

Ο πάπας της Ρώμης θεώρησε τον εαυτό του κέντρο της Εκκλησίας στη Γη, περιορίζοντας τον Χριστό στον Ουρανό παρά τα γραφόμενα στην Αποκάλυψη, και αργότερα οι Προτεστάντες αντί να επιστρέψουν στην μητέρα Ορθόδοξη Εκκλησία απομακρύνθηκαν περισσότερο, και συνεχίζουν να απομακρύνονται, φτιάχνοντας κατά τα μέτρα τους εκκλησίες χωρίς Μυστήρια έγκυρα και κλήρο, που ονομάζουν **ομολογίες**. Αλλά γι' αυτούς ισχύει το ρητό του Παύλου: **«τον Θεό ομολογούν ότι γνωρίζουν αλλά με τα έργα αρνούνται»**... Οι «εκκλησίες» τους είναι μια κοσμική και εμπαθής προσέγγιση του Χριστιανισμού, όπου τα δόγματα της πίστης είναι θολά και καταλύονται βασικοί κανόνες της ηθικής. Για τον λόγο αυτό είναι **«βδελυκτοί και απειθείς και προς παν έργον αγαθόν αδόκιμοι»** (Τίτ. Α 15-16, βλ. υποσ.).

Όπως σε κάθε Εκκλησία, και εδώ, ο λόγος του Κυρίου κλείνει με την προτροπή όποιος έχει πνευματική ικανότητα κατανόησης, κατά τη δύναμή του πάντα, να ακούσει τι μας διδάσκει το Πνεύμα το Άγιον, διότι **αφορά τους πιστούς όλων των Εκκλησιών: «Όποιος έχει αυτή ας ακούσει τι λέγει το Πνεύμα στις εκκλησίες»**. Επομένως ας μην προσεγγίζεται μόνο στενά ιστορικά, και γενικά με κοσμική επιστημονικότητα η Αποκάλυψη, αν και σε αυτό κάποια ωφέλεια υπάρχει, εισαγωγική στο νόημα των γραφομένων, αλλά πνευματικά, με Ορθόδοξο Χριστιανικό πνεύμα.

⁹⁵ **«Λέγω δὲ ὑμῖν· πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἑμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσῃ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ»** (Λουκ Ιβ 8). Δηλ. «Σας λέγω, όποιος Με ομολογήσει μπροστά στους ανθρώπους, και ο Υιός του ανθρώπου θα τον ομολογήσει μπροστά στους αγγέλους του Θεού», κατά τη 2α Παρουσία και Κρίση. Αλλά η ομολογία πρέπει να γίνεται και με έργα από **Ορθόδοξα πιστεύοντα Χριστιανούς**, όχι από ακάθαρτους λόγω απομάκρυνσης από το Μυστήριο της εξομολόγησης, ούτε απίστευτους στα δόγματα της Αληθείας αιρετικούς, προειδοποιεί ο Απόστολος Παύλος ...«διότι όλα είναι καθαρά στους καθαρούς, στους δε μισασμένους και απίστευτους ουδέν καθαρόν, αλλά έχουν μianθεί και η συνειδηση και ο νους τους. **Τον Θεό ομολογούν ότι γνωρίζουν αλλά με τα έργα αρνούνται, όντες βδελυκτοί και απειθείς και προς παν έργον αγαθόν αδόκιμοι»** (Τίτ. Α 15-16).

⁹⁶ Η τέχνη του Μπαρόκ (Baroque) έδωσε το όνομά της στην ιστορική περίοδο 1600 - 1750 που ακολούθησε την Αναγέννηση. Ακόμη και οι άγγελοι είναι αδικαιολόγητα σαρκώδεις. Π.χ. [Michelangelo Merisi da Caravaggio](#).

Επιστολή στην εκκλησία της Φιλαδελφείας.

3-7 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ Δαυῖδ, ὁ ἀνοίγων καὶ οὐδείς κλείσει, καὶ κλείων καὶ οὐδείς ἀνοίξει· **3-8** οἶδά σου τὰ ἔργα· ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεωγμένην, ἣν οὐδείς δύναται κλείσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου.

3-9 ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύδονται· ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἤξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε. **3-10** ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, καὶ γὰρ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς.

3-11 ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὁ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου.

3-12 Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ ἐξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι, καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ μου, τῆς καινῆς Ἱερουσαλήμ, ἣ καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. **3-13** Ὁ ἔχων οὐς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

3-7 Καὶ στον ἄγγελο τῆς ἐκκλησίας στη Φιλαδέλφεια γράψε. Αὐτὰ λέει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, που ἔχει τὸ κλεῖδί τοῦ Δαβὶδ, που ἀνοίγει καὶ κανεὶς δε θὰ (μπορέσει νὰ) κλείσει, καὶ που κλείνει καὶ κανεὶς δὲν θὰ (μπορέσει νὰ) ἀνοίξει. **3-8** Ξέρω τὰ ἔργα σου· Ἰδοὺ, ἔχω δώσει μπροστὰ σου θύρα ἀνοιγμένη, που κανεὶς δε μπορεῖ νὰ τὴν κλείσει. Γιατί ἔχεις μικρὴ δύναμη, ἀλλὰ τήρησες τὸ λόγο μου καὶ δὲν ἀρνήθηκες τὸ ὄνομά μου.

3-9 Ἰδοὺ, σου δίνω ἀπὸ τὴ συναγωγὴ τοῦ Σατανᾶ, αὐτοὺς που λένε τοὺς εαυτοὺς τοὺς πῶς εἶναι Ἰουδαῖοι, καὶ δὲν εἶναι ἀλλὰ ψεύδονται. Νὰ, θὰ τοὺς κάνω νὰ ἔρθουν καὶ νὰ προσκυνήσουν μπροστὰ στα πόδια σου καὶ νὰ γνωρίσουν ὅτι ἐγὼ σε ἀγάπησα.

3-10 Επειδὴ φύλαξες τὸν λόγο μου νὰ ἔχεις ὑπομονή, κι ἐγὼ θὰ σε φυλάξω ἀπὸ τὴν ὥρα τοῦ πειρασμοῦ που μέλλει νὰ ἔρχεται πάνω σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη, γιὰ νὰ πειράξῃ αὐτοὺς που κατοικοῦν πάνω στὴ γῆ.

3-11 Ἐρχομαι γρήγορα· κράτα αὐτὸ που ἔχεις, γιὰ νὰ μὴν πάρῃ κανεὶς τὸ στέφανό σου.

3-12 Αὐτὸν που νικά θὰ τὸν κάνω στῦλο μέσα στο ναὸ τοῦ Θεοῦ μου καὶ ἐξω δε θὰ βγεῖ πια. Καὶ θὰ γράψω πάνω του τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλης τοῦ Θεοῦ μου, τῆς καινούργιας Ἱερουσαλήμ, που κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἀπὸ τὸ Θεό μου· καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινούργιο.

3-13 Ὅποιος ἔχει αὐτὶς ἀκούσει τί λέγει τὸ Πνεῦμα στὶς ἐκκλησίες.

2.10. Σχόλιο (για τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Φιλαδελφείας).

«Καὶ πρῶτα ὀνομάζεται ἐδῶ ὁ Κύριος, εἰδικά, **Ἅγιος**, γιὰ νὰ υπενθυμίσει ὅτι **αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργο τοῦ ἐπισκόπου, νὰ κάνει δηλ. αγίους**. Νὰ προετοιμάζει καὶ νὰ κατευθύνει τοὺς ἀνθρώπους στὸ δρόμο τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀγιότητος» ἐρμηνεύει ὁ ἀρχιμ. Χαράλαμπος Βασιλόπουλος (σελ. 196). «**Αὐτὰ τὰ λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός**». Καὶ προσθέτει τὸ **ἀληθινός**, «διότι τὴν ἀγιότητα ὁ Κύριος τὴν ἔχει ἐξ ἑαυτοῦ... **Δὲν μεταβλήθηκε σὲ Ἅγιο. Γεννήθηκε προ πάντων τῶν αἰώνων Ἅγιος**. Διότι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Μεσσίας, γιὰ τὸν ὁποῖο μιλάει ὅλη ἡ Παλαιὰ Διαθήκη. Εἶναι ὁ ἀπόγονος τοῦ Δαβὶδ (κατὰ σάρκα)» λέγει στὴ συνέχεια ὁ μακαριστὸς Χαράλαμπος Βασιλόπουλος (σελ. 198).

Ο Χριστός τονίζει ότι **Αυτός έχει το κλειδί του Δαβίδ**. Ο Δαβίδ ως προφήτης και βασιλιάς υπήρξε εν πολλοίς προτύπωση του Μεσσία Χριστού, ο οποίος είναι βασιλιάς και αρχιερέας αιώνιος, ο κατ' εξοχήν προφήτης⁹⁷ ο αποκαλύπτων Μυστήρια και διδάσκαλος.

Ο Μεσσίας έπρεπε να γεννηθεί στην Βηθλεέμ, την πόλη Δαβίδ, καθώς οι ίδιοι οι Ιουδαίοι συμβούλεψαν τον Ηρώδη όταν ήρθαν οι Μάγοι, και όντως γεννήθηκε εκεί, **από Παρθένο μητέρα** όπως προφήτευσε ο Ησαΐας, **στη φάτνη των ζώων** όπως προείπε ο Αμβακούμ. **Έφυγε κατόπιν στην Αίγυπτο** (επί νεφέλης κούφης, δηλ. επί της Θεοτόκου) καταδιωκόμενος από τον Ηρώδη, όπως πάλι προφήτευσε ο Ησαΐας. **Ήρθε στον Ιορδάνη να βαπτισθεί και τα ύδατα τον φοβήθηκαν** όπως προφήτευσε ο Δαβίδ, που επίσης προείπε τα τρυπήματα από τα καρφιά (**ώρυξαν χείρας μου και πόδας μου**) που έγιναν στο Σταυρό. Και ο Μωυσής για τη Σταύρωση προείπε ότι **θα δείτε τη ζωή σας να κρέμεται επί ξύλου, την ταφή του προδιετύπωσε ο Ιακώβ** αναφέροντας ότι **«εκοιμήθη ως λέων»**, και την Ανάσταση ο Δαβίδ προανέκηρυξε με το **«ανάστα ο Θεός να κρίνεις τη Γη»**. Και για την Ανάληψη ο ίδιος προείπε: **«ανέβη ο Θεός με αλαλαγμό»**.

Οι προφητείες αυτές δεν κατανοούνται, παραμένουν ένα κλειδωμένο αίνιγμα, αν δεν θεωρηθεί Μεσσίας ο Ιησούς Χριστός, ο οποίος είναι ο μόνος που σώζει: **«εάν γαρ μη πιστεύσητε ότι εγώ είμι, αποθανείσθε εν ταις αμαρτίαις υμών»** (Ιω Η-24). Επομένως το κλειδί της σωτηρίας μας και της γνώσης (δηλ. της επαλήθευσης των Προφητειών και κατανόησης όλης της Παλαιάς Διαθήκης) το κατέχει ο Χριστός, ο οποίος δεν είναι μόνο άνθρωπος αλλά και Θεός, πράγμα που δεν μπόρεσαν να πιστέψουν οι Ιουδαίοι. **«Διότι εσείς ω ανόητοι μη γνωρίζοντες την προφητεία Μωυσέως, ενομίζατε ότι τυχαίον άνθρωπο σταυρώνετε. Αλλά ο από εσάς, ο εναντίον σας μάλλον, το σκεύος της εκλογής, ο Παύλος κραυγάζει: διότι αν ήξεραν, τον Κύριο της δόξης δεν θα εσταύρωναν»** λέγει ο ιερός Χρυσόστομος.⁹⁸

Η Σταύρωση λοιπόν του Χριστού ως ανθρώπου, που συγχρόνως είναι ο Υιός του Θεού και Κύριος της δόξης, είναι το κέντρο επίλυσης των αινιγμάτων της Παλαιάς Διαθήκης και επαλήθευσης των προφητειών και κέντρο της σωτηρίας των ανθρώπων. Γι' αυτό **ειδικότερα κλειδί ονομάζεται ο Σταυρός του Κυρίου**, που προτυπωνόταν στον Ελιακείμ: «και θα συμβεί την ημέρα εκείνη θα καλέσω τον παίδα μου Ελιακείμ του Χελκίου... και θα δώσω την δόξα Δαβίδ σ' αυτόν, και θα κυβερνήσει, και δεν θα υπάρχει ο αντιλέγων. **Και θα δώσω σ' αυτόν το κλειδί του οίκου Δαβίδ επί του ώμου αυτού και θα ανοίξει, και δεν θα υπάρχει ο αποκλείων, και θα κλείσει και δεν θα υπάρχει ο ανοίγων»** (Ησ. κβ 20-22). Το κλειδί του οίκου Δαβίδ, δηλ. τον Σταυρό, έφερε ο Κύριος που προτυπωνόταν από τον Ελιακείμ, επί του ώμου του όταν οδηγείτο στην Σταύρωση.

Ο Venerable Bede (Αιδέσιμος Μπήντ) ερμηνεύει: **«Κλειδί. Δηλαδή, βασιλική εξουσία, είτε γιατί γεννήθηκε (ο Χριστός) από την γενειά του Δαβίδ, είτε διότι η προφητεία του Δαβίδ έγινε ολοφάνερη από την εγκαθίδρυση της Εκκλησίας του Χριστού»** (που είναι η βασιλεία του Χριστού και στη Γη).

Ο επίσκοπος της Φιλαδελφείας επαινείται από τον Κύριο, ο οποίος τον αναγνωρίζει ως αγωνιστή ήδη στεφανωμένο (δηλ. με νίκες στον πόλεμο των παθών και των έξωθεν πειρασμών): **«κράτα αυτό που έχεις, για να μην πάρει κανείς τον στέφανό σου»**. Οι επιτυχίες του επισκόπου οφείλονται στο ότι έδειξε υπομονή, αν και πρέπει μέχρι τέλους της ζωής του να την παρατείνει, κατά το Ευαγγελικό: **«ο υπομείνας εις τέλος ούτος**

⁹⁷ Τον Μεσσία έτσι απεκάλεσε ο Μωϋσής: **«προφήτην εκ των αδελφών σου ως εμέ αναστήσει σοι Κυριος ο Θεός σου, αυτού ακούσεσθε»** (Δευτ. Ιη 15). Δηλ. προφήτη που θα είναι Ιουδαίος την καταγωγή θα φανερώσει σε σένα Ισραήλ, Κύριος ο Θεός σου, αυτού να ακούσετε.

⁹⁸ Λόγος εις τον άγιο Πρωτομάρτυρα Στέφανο: «Υμεῖς γάρ, ὦ ἀνόητοι, μὴ γινώσκοντες τὴν προφητείαν Μωϋσέως, ἐνομίζετε ψιλὸν ἄνθρωπον σταυροῦν· ἀλλ' ὁ ἐξ ὑμῶν, καθ' ὑμῶν δὲ μᾶλλον, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, Παῦλος κρᾶζει· Εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν». (ΡΓ 59, σ. 501-508).

σωθήσεται». Για αυτή την υπομονή του θα διαφυλαχθεί από τους πειρασμούς που θα δοκιμάσουν όλη την ανθρωπότητα, δηλ. θα είναι παγκόσμιοι: «Επειδή φύλαξες το λόγο μου να έχεις υπομονή, **κι εγώ θα σε φυλάξω από την ώρα του πειρασμού που μέλλει να έρχεται πάνω σ' όλη την οικουμένη**, για να πειράξει αυτούς που κατοικούν πάνω στη γη». Επειδή φύλαξε το λόγο του Κυρίου στους, περιορισμένους τοπικά και χρονικά, μικρότερους πειρασμούς, θα διαφυλαχθεί από Αυτόν στους πολύ μεγαλύτερους, των αυτοκρατόρων της κοσμοκράτειρας τότε Ρώμης.

Η φράση **«του πειρασμού»** αναφέρεται σε ένα αντί πολλών πειρασμών, διότι αφ' ενός ο συγκεκριμένος επίσκοπος της επιστολής δεν θα φτάσει να ζήσει περισσότερους από ένα παγκόσμιο διωγμό, εκτεινόμενο σε όλη την γνωστή τότε οικουμένη που εξουσιαζόταν από τους Ρωμαίους, και αφ' ετέρου διότι οι διωγμοί των Ρωμαίων αποτελούν προτύπωση του διωγμού που θα εξαπολύσει σε όλη τη Γη εναντίον των πιστών, ο παγκόσμιος ηγέτης την εποχή της Συντελείας, Αντίχριστος. Τον τελευταίο αυτό και μεγαλύτερο από όλους, παγκόσμιο διωγμό, θα τον ζήσει κάποιος διάδοχος του επισκόπου, διότι δεν απειλήθηκε μετακίνηση της λυχνίας της Φιλαδελφείας. Σ' αυτόν ακόμη και οι εκλεκτοί θα κινδυνεύσουν να εξαπατηθούν από τα απατηλά σημεία και τέρατα του Αντιχρίστου. Η διαφύλαξη από τον μεγάλο πειρασμό δεν σημαίνει ότι ο επίσκοπος δεν θα περάσει θλίψεις από αυτόν, αλλά ότι θα ενισχυθεί στην πίστη ώστε να κερδίσει μάλλον παρά να χάσει σε αρετή.

Η εμμονή του επισκόπου της Φιλαδελφείας στην τήρηση του νόμου του Θεού και την υπεράσπισή του από τους ανθρώπους που είναι όργανα του Σατανά, μεταξύ των οποίων και οι Ιουδαίοι της συναγωγής, συγχρόνως με την φιλανθρωπία του που υποδηλώνεται και από το όνομα της Εκκλησίας, κάμπτει τελικά τους εχθρούς, που επάνω του αναγνωρίζουν τη χάρη του Θεού. Έτσι από διώκτες γίνονται ταπεινοί πιστοί που προσκυνούν στο πρόσωπό του τον αληθινό Θεό που τον χαρίτωσε: **«θα τους κάνω να έρθουν και να προσκυνήσουν μπροστά στα πόδια σου και να γνωρίσουν ότι εγώ σε αγάπησα».** Είναι η αγιότητα του επισκόπου που έλκει κοντά του φίλους και εχθρούς, η οποία του δωρήθηκε από τον Κύριο, και με την οποία σαν με θύρα ανοικτή προς τον Ουρανό, ενώνεται ο νους του με το Θεό: **«έχω δώσει μπροστά σου θύρα ανοιγμένη, που κανείς δε μπορεί να την κλείσει».**

Ιδιαίτερα επαινείται ο επίσκοπος από τον Χριστό, διότι παρά την μικρή δύναμη που έχει, δηλ. τη μικρή κοσμική ισχύ και επιρροή στα γεγονότα της περιοχής που επισκοπεί, τήρησε τις εντολές Του και δεν αρνήθηκε ότι είναι και στην πράξη Χριστιανός: **«έχεις μικρή δύναμη, αλλά τήρησες το λόγο μου και δεν αρνήθηκες το όνομά μου».** Γι' αυτό και είναι αγαπητός στον Κύριο που είπε: **«Εάν τας εντολάς μου τηρήσετε, θα μέινετε στην αγάπη μου, όπως Εγώ έχοντας τηρήσει τις εντολές του Πατρός μου μένω στην αγάπη Του»** (Ιω. Ιε-10).

Ο αρχιεπίσκοπος Αβέρκιος παρατηρεί: **«Η Φιλαδέλφεια ήταν η δεύτερη σπουδαιότερη πόλη της Λυδίας και ήταν γνωστή για τον ιδρυτή της Άτταλο Φιλάδελφο, βασιλιά της Περγάμου. Ήταν η μόνη από τις πόλεις της Μικράς Ασίας που για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν υπέκυψε στους Τούρκους. Είναι αξιοθαύμαστο ότι ακόμη και στις μέρες μας ο Χριστιανισμός στην Φιλαδέλφεια ανθίζει περισσότερο απ' ό,τι σε οποιαδήποτε άλλη Μικρασιατική πόλη. Έχει διασωθεί σημαντικός αριθμός Χριστιανών με τον δικό τους επίσκοπο και είκοσι πέντε εκκλησίες. Οι κάτοικοί της ξεχωρίζουν για την ευγένεια και φιλοξενία τους. Οι Τούρκοι αποκαλούν τη Φιλαδέλφεια Alakh-ser δηλ. Πόλη του Θεού. Κι αυτό, άθελά μας, μας θυμίζει την υπόσχεση του Κυρίου: Και θα γράψω πάνω του το όνομα του Θεού μου και το όνομα της πόλης του Θεού μου»** (σελ. 115).

Για την ετυμολογία της λέξης ο Μπήντ γράφει: **«Φιλαδέλφεια. Φιλαδέλφεια ερμηνεύεται «αδελφική αγάπη», και σ' αυτήν είναι η πόρτα του βασιλείου ανοικτή, και η υπόσχεση δόθηκε διότι είναι αγαπημένη από τον Κύριο».** Φιλάδελφος είναι ο

φιλών δηλ. αγαπών τους αδελφούς του. Και Φιλαδέλφεια επομένως είναι η επισκοπή που χαρακτηρίζεται από την αδελφική αγάπη των μελών της.

Όπως ο επίσκοπος της Φιλαδελφείας **στήριζε τους αδελφούς του** με το παράδειγμά του και την αυτοθυσία του, αντιπαλαίοντας με τους ανθρώπους του Σατανά στη ζωή αυτή, αντίστοιχη θα είναι και η θέση του στην αιωνιότητα. Δηλ. θα είναι **στύλος** της Ουράνιας και πνευματικής Ιερουσαλήμ κατά την υπόσχεση του Κυρίου: **«Αυτόν που νικά θα τον κάνω στύλο μέσα στο ναό του Θεού μου και έξω δεν θα βγει πια»**. Και η δόξα του επισκόπου θα είναι τριπλή όπως σημαίνεται από τα τρία ονόματα που λαμβάνει:

1) από τον Θεό διότι **«ο αγαπών με αγαπηθήσεται υπό του Πατρός μου»** (Ιω Ιδ 21),
2) από την Νέα Ιερουσαλήμ που απαρτίζεται από τους χαριτωμένους από το Άγιο Πνεύμα πιστούς στον Ουρανό, που όσο προστίθενται κι άλλοι σ' αυτή, τόσο περισσότερο πλησιάζει η ολοκλήρωσή της και το «κατέβασμά της» στον περίγειο χώρο για τη 2α Παρουσία. Και
3) από τον ίδιο τον Κύριο Ιησού Χριστό, που θα γνωρισθεί στους αξίους, μετά την Κρίση, με νέα πολύ μεγαλύτερη δόξα.

Γι' αυτό γράφεται: **«Και θα γράψω πάνω του το όνομα του Θεού μου και το όνομα της πόλης του Θεού μου, της καινούργιας Ιερουσαλήμ, που κατεβαίνει από τον ουρανό από το Θεό μου· και το όνομά μου το καινούργιο»**.

Σαν γενικότερη εποχή **«η Εκκλησία της Φιλαδελφείας είναι η προτελευταία περίοδος της ζωής της Εκκλησίας του Χριστού. Πρόκειται για σύγχρονή μας εποχή, όταν η Εκκλησία θα έχει «μικρή δύναμη» στη σύγχρονη ανθρωπότητα, καινούργιοι διωγμοί θα ξεκινήσουν και θα απαιτείται πολύ υπομονή»** μας λέει ο αρχιεπίσκοπος Αβέρκιος (+1976) όπως γράψαμε ήδη. Επειδή υπελόγισε ότι η Εκκλησία των Σάρδεων κράτησε, σαν μεγαλύτερη εποχή, μέχρι τον 18ο αιώνα, έπεται ότι η Φιλαδέλφεια κρατάει από τον 19ο περ. αιώνα μέχρι τις ημέρες μας, ή μάλλον μέχρι το ξεκίνημα της Παγκοσμιοποίησης, δηλ. μέχρι περίπου το 1990. Ακριβέστερα **από εκκλησιαστικής πλευράς, μέχρι το 1986 χρονιά έναρξης της Πανθηρησκείας και του Τσερνομπίλ**.

Η Εκκλησία διωκομένη ως τότε στη Σοβιετική Ένωση και σ' όλα τα άλλα αθεϊστικά καθεστώτα μεγαλούργησε δημιουργώντας πολλά εκατομμύρια νεομαρτύρων της πίστεως. Στην Ελλάδα η Μικρασιατική καταστροφή, εκτός από τους πιστούς που αναδείχθηκαν νεομάρτυρες από τους Τούρκους, ανέδειξε μέσα στα δύσκολα χρόνια και τους πολέμους που ακολούθησαν, και πολλές οσιακές φυσιογνωμίες, όπως του Αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως, των αγίων γέροντων Γεωργίου Καρσιλίδη, Παΐσιου του Αγιορείτου, Πορφυρίου του Καυσοκαλυβίτη, Ιακώβου Τσαλίκη, Σωφρονίου του Αγιορείτου και κτήτορος Μονής στο Έσσεξ, Αμφιλοχίου του Μακρή, Γενναδίου από τα Ακούμια της Κρήτης, Ευμενίου και Θεοδοσίου από το Ρέθυμνο της Κρήτης, Νικηφόρου του λεπρού επίσης από την Κρήτη, ενωρίτερα του Αγίου Ανθίμου της Χίου, του Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου κλπ. Στη Ρωσία επίσης πολλοί όσοι βοήθησαν τον πιστό δοκιμαζόμενο λαό, όπως ο αρχιεπίσκοπος Λουκάς ο ιατρός, η αγία Ματρώνα της Μόσχας η τυφλή, ο στάρετς Λαυρέντιος του Τσερνίκωφ, ο γέροντας Αριστοκλής, ενωρίτερα ο άγιος Ιωάννης της Κροστάνδης και πιο πριν ο άγιος Σεραφεΐμ του Σαρώφ, πολλοί γέροντες της Μονής της Όπτινα, δια Χριστόν σαλοί, και άλλοι πολλοί. Στη Ρωσική διασπορά έλαμψε ιδιαίτερα ο άγιος Ιωάννης ο Μαξιμόβιτς ο θαυματουργός.

Αυτά ας τα κατανοήσουν όσοι έχουν την πνευματική ικανότητα, διότι απευθύνονται στους πιστούς κάθε Εκκλησίας, σε κάθε χρόνο και τόπο: **«Όποιος έχει αυτή ας ακούσει τι λέγει το Πνεύμα στις εκκλησίες»**.

άνω ο αρχιεπίσκοπος
Αβέρκιος Τσασέβ, αξιόλογος
ερμηνευτής της Αποκάλυψης

Επιστολή στην εκκλησία της Λαοδικείας.

3-14 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ Ἀμὴν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ·

3-15 οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός· ὄφελον ψυχρὸς ἢς ἢ ζεστός

3-16 οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ζεστός οὔτε ψυχρὸς, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου.

3-17 ὅτι λέγεις ὅτι πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα καὶ οὐδενὸς χρειᾶν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ ὁ ταλαίπωρος καὶ ὁ ἐλεεινὸς καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός,

3-18 συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς ἵνα πλουτήσης, καὶ ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλη καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχὺνὴ τῆς γυμνότητός σου, καὶ κολλύριον ἵνα ἐγχαρίσῃ τοὺς ὀφθαλμούς σου ἵνα βλέπῃς.

3-19 ἐγὼ ὅσους ἂν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω· ζήλευε οὖν καὶ μετανόησον.

3-20 ἰδοὺ ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἂν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ.

3-21 Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς καὶ ἐγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρὸς μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ.

3-22 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

3-14 Καὶ στον ἄγγελο τῆς ἐκκλησίας στη Λαοδίκεια γράψε. Αυτὰ λέγει ὁ Ἀμὴν, ὁ μάρτυρας ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσης τοῦ Θεοῦ.

3-15 Ξέρω τὰ ἔργα σου· ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶσαι οὔτε ζεστός. Ἐπρεπε νὰ ἦσουν ψυχρὸς ἢ ζεστός.

3-16 Ἔτσι, ἐπειδὴ εἶσαι χλιαρὸς καὶ οὔτε (εἶσαι) ζεστός οὔτε ψυχρὸς, μέλλω νὰ σε αποβάλω σαν ἐμετό ἀπὸ τὸ στόμα μου.

3-17 Γιατί λες ὅτι πλούσιος εἶμαι καὶ ἔχω πλουτίσει καὶ ἀπὸ τίποτα δὲν ἔχω ἀνάγκη, καὶ δὲν ξέρεις ὅτι ἐσύ εἶσαι ὁ ταλαίπωρος καὶ ἐλεεινὸς καὶ φτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός.

3-18 Σε συμβουλεύω νὰ αγοράσεις ἀπὸ ἐμένα χρυσάφι που ἔχει πυρακτωθεῖ καὶ καθαριστεῖ ἀπὸ τὴ φωτιά, γιὰ νὰ πλουτίσεις, καὶ ρούχα λευκά, γιὰ νὰ ντυθεῖς καὶ νὰ μὴ φανερωθεῖ ἡ ντροπὴ τῆς γυμνότητάς σου, καὶ κολλύριο, ὥστε νὰ χρίσεις τοὺς ὀφθαλμούς σου, γιὰ νὰ βλέπεις. **3-19** Εγὼ ὅσους ἀγαπῶ ἐλέγχω καὶ παιδεύω. Ἐχε ζήλο, λοιπόν, καὶ μετανόησε.

3-20 Ἰδοὺ, ἔχω σταθεῖ μπροστὰ στὴ θύρα καὶ κτυπῶ. Ἀν κάποιος ἀκούσει τὴ φωνή μου καὶ ἀνοίξει τὴ θύρα, τότε θὰ εἰσέλθω πρὸς αὐτὸν καὶ θὰ δειπνήσω μαζί του καὶ αὐτὸς μαζί μου.

3-21 Σ' αὐτὸν που νικά θὰ του δώσω νὰ καθίσει μαζί μου στὸ θρόνο μου, ὅπως κι ἐγὼ νίκησα καὶ κάθισα μαζί με τὸν Πατέρα μου στὸ θρόνο του.

3-22 Ὅποιος ἔχει αὐτὴ ἀς ἀκούσει τί λέγει τὸ Πνεῦμα στὶς ἐκκλησίες.

2.11. Σχόλιο (για τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Λαοδικείας).

Στὴν ἑβδομὴ καὶ τελευταία τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀσίας ἀπευθύνεται ὁ Κύριος με τὸ ὄνομα **Ἀμὴν**. Καὶ ἐπειδὴ με αὐτὴ τὴν Εβραϊκὴ λέξη που σημαίνει «γένοιτο» (εἴθε νὰ γίνῃ, εἴθε νὰ πραγματοποιηθοῦν ὅσα ζητάμε) κλείνουν οἱ προσευχές μας, αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ὁ εκπληρωτὴς τῶν αἰτημάτων μας, ὅπως καὶ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Λαοδικείας. Καὶ συγχρόνως εἶναι **«ὁ μάρτυρας ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός»**, που εἶχε καὶ πρὶν τὴν Σταύρωση τὴν βεβαίωση τῆς ἀληθείας τῆς διδασκαλίας του ἐκ τοῦ Θεοῦ Πατρός: «ο

πέμψας με Πατήρ, αυτός μεμαρτύρηκε περί εμού» (Ιω Ε-37). Με την, μετά τα σεπτά Πάθη, Ανάσταση, ο Χριστός έγινε η αρχή της νέας πνευματικής κτίσης: **«απαρχή Χριστός, έπειτα οι Χριστού εν τη (Δευτέρα) παρουσία αυτού»**⁹⁹ (Α Κορ. Ιε-23). Σαν Υιός του Θεού ήταν η Αρχή δια του οποίου έγινε όλη η κτίση: **«πάντα δι' αυτού εγένετο, και χωρίς αυτού εγένετο ουδέ εν ο γέγονεν»** (Ιω Α 2-3).

Επομένως όλη η κτίση και η αναδημιουργία της οφείλεται στον Κύριο Ιησού Χριστό, που εύκολα μπορεί να αναζωογονήσει και τον επίσκοπο της Λαοδικείας αν το θέλει. Διότι από τα έργα του αποδεικνύεται χλιαρός στην πίστη και χρειάζεται διόρθωση: **«ούτε ψυχρός είσαι ούτε ζεστός. Έπρεπε να ήσουν ψυχρός ή ζεστός»**. Αν δεν θελήσει να διορθωθεί θα αποβληθεί από τον Κύριο: **«Έτσι, επειδή είσαι χλιαρός και ούτε (είσαι) ζεστός ούτε ψυχρός, μέλλω να σε αποβάλω σαν εμετό από το στόμα μου»**. Το αντίθετο είναι αυτό που συμβαίνει με τους αληθινά ανθρώπους του Θεού, όπως τον προφήτη Ιερεμία στον οποίο ο Κύριος υποσχόταν ότι θα είναι σαν το στόμα του αν με το λόγο του κάποιοι μετανοούσαν: **«εάν εξαγάγης τίμιον από αναξίου, ως το στόμα μου έση (θα είσαι)»**. (Ιερ. Ιε-19)

Ο αρχιμ. Χαράλαμπος Βασιλόπουλος γράφει: **«Η Λαοδίκεια ήταν Ελληνική¹⁰⁰ πόλη. Κτίσθηκε υπό του Αντιόχου Β,¹⁰¹ στην εύφορη κοιλάδα του Λύκου ανατολικά της Εφέσου και απέναντι της Ιεραπόλεως. Ήκμαζε σ' αυτή το εμπόριο, η βιομηχανία και η ιατρική. Αλλά παρά την υλική πρόοδο υστερούσε τρομακτικά σε θρησκευτική ζωή... Η Εκκλησία αυτή είχε ιδρυθεί υπό του αποστόλου Παύλου διά του Επαφρά, με πρώτο επίσκοπο τον Αρχιππο. Κατά τους χρόνους της Αποκαλύψεως ευρίσκεται σε πλήρη μαρασμό... Γι' αυτό και ο Κύριος την αναφέρει τελευταία στην Αποκάλυψη, διότι ήταν και στην αρετή τελευταία»** (σελ. 210). Κατά τον μακαριστό Βασιλόπουλο ήταν πλούσια πόλη σε υλικά αγαθά από τα οποία μάλλον ήρθε σε πνευματικό μαρασμό.

Κάπως ανάλογα σκιαγραφεί τη Λαοδίκεια ο αρχιεπ. Αβέρκιος: **«Η Λαοδίκεια που τώρα αποκαλείται από τους Τούρκους Eski-Gissar, δηλ. «Αρχαίο Οχυρό», βρίσκεται στη Φρυγία, στον ποταμό Λύκο, κοντά στην πόλη Κολοσσαί. Στην αρχαιότητα ήταν γνωστή για τη γονιμότητα του εδάφους της, το εμπόριο και την κτηνοτροφία της. Ήταν πολυπληθής και πλούσια πόλη. Αυτό μαρτυρούν εκσκαφές κατά τις οποίες βρέθηκαν πολύτιμα γλυπτά, πολυτελή διακοσμητικά αντικείμενα από μάρμαρο, βάθρα κλπ. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι ο πλούτος ήταν που έκανε τους Λαοδικείς τόσο χλιαρούς στην πίστη, και γι' αυτό η πόλη υπέστη την τόσο αυστηρή τιμωρία του Θεού, την ολοσχερή καταστροφή και ερήμωσή της από τους Τούρκους»** (σελ. 119).

Ο Κύριος καλεί τον επίσκοπο να μην επαναπαύεται στον υλικό πλούτο που έχει λόγω της γενικής ευμάρειας. Τον συμβουλεύει να αγοράσει από τον Κύριο αγιαστική χάρη, που είναι πνευματικό χρυσάφι καθαρισμένο με τη φωτιά των δικιμασιών, ώστε να ντυθεί με αρετές για να μην φαίνεται ότι είναι γυμνός από αυτές όπως οι άπιστοι, αλλά και να ανοίξουν έτσι οι οφθαλμοί του για να βλέπει: **«Σε συμβουλεύω να αγοράσεις από εμένα χρυσάφι που έχει πυρακτωθεί και καθαριστεί από τη φωτιά, για να πλουτίσεις, και ρούχα**

⁹⁹ Και: «αυτός (ο Χριστός) έστιν η κεφαλή του σώματος της εκκλησίας· **ος έστιν αρχή**, πρωτότοκος εκ των νεκρών, **ίνα γένηται εν πάσιν αυτός πρωτεύων»** (Κολ. Α-18).

¹⁰⁰ «...εἰσὶ δὲ καὶ Ἑλληνίδες πόλεις κτίσματα τῶν Μακεδόνων ἐν τῇ Μηδίᾳ, ὧν Λαοδικεῖα τε καὶ Ἀπάμεια καὶ ἡ πρὸς Ῥάγαις [Ἡράκλεια] καὶ αὐτὴ Ῥάγα, τὸ τοῦ Νικάτορος κτίσμα...» γράφει ο Στράβων ο γεωγράφος (Leipzig: Teubner, 1877 βιβ. 11, κεφ. 13, παρ. 6).

¹⁰¹ Μάλλον από τον πατέρα του Σέλευκο, «...τῆς δὲ Συρίας καὶ Βαβυλωνίας καὶ Παλαιστίνης Σέλευκος ὁ Νικάνωρ, ὃς καὶ πόλεις δύο κτίσας ἐν τοῖς μέρεσι Κιλικίας καὶ ἄλλην ἐν Συρίᾳ τὴν μὲν Σελεύκειαν ἐκάλεσεν **τὴν δὲ Ἀντιόχειαν τὴν δὲ Λαοδικεῖαν** εἰς τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα **καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς Λαοδικῆς...**» κατά τον χρονογράφο Ιωήλ του 13ου αιώνα (TLG 3140 001). Και για την ετυμολογία από άλλη πηγή του 11ου αιώνα: «Λαοδίκεια, πόλις Ἀσίας, ἀπὸ Λαοδικῆς θυγατρὸς Σελεύκου, κτισθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ. **Λαοδίκη, ἐκ τοῦ λαὸς καὶ τοῦ δίκη...**» (ETYMOLOGICUM GUDIANUM TLG 4098 002)

λευκά, για να ντυθείς και να μη φανερωθεί η ντροπή της γυμνότητάς σου, και κολλύριο, ώστε να χρίσεις τους οφθαλμούς σου, για να βλέπεις». Τον προτρέπει να μην φοβάται τις δοκιμασίες, και προσπαθεί να ξεφύγει με τη χλιαρή συμπεριφορά από αυτές, διότι **«Εγώ όσους αγαπώ ελέγχω και παιδεύω»**. Τον καλεί σε μετάνοια **«έχε ζήλο, λοιπόν, και μετανόησε»** μέσα από τον έλεγχο που γίνεται μέσα στη συνείδησή του, διότι εδώ είναι ο Κύριος που κρούει τη θύρα της καρδιάς του. Όλοι εμείς, και από μόνοι μας, μπορούμε και πρέπει να ζητάμε τα χρήσιμα για την ψυχή μας από τον Κύριο, όπως λέγεται και στο Ευαγγέλιο **«κρούετε, και ανοιγήσεται υμίν (θα σας ανοιχθεί)»** (Ματθ. Ζ-7).

Μπορούμε να δούμε την κρούση και εξωτερικά, στα γεγονότα της ζωής μας που μας βοηθούν να αλλάξουμε πορεία στα θέματα της αρετής. **«Πως κρούει ο Κύριος: 1) Με τον λόγο του Ευαγγελίου. 2) Με το κήρυγμα. 3). Με τις ευεργεσίες. 4) Με τις θλίψεις»**, λέει ο μακαριστός Χαράλαμπος Βασιλόπουλος (σελ. 222).

Οι νικητές του πνευματικού αγώνα σε μια εποχή γενικής κατάπτωσης και χλιαρότητας θα έχουν σπουδαία ανταμειβή: **«Σ' αυτόν που νικά θα του δώσω να καθίσει μαζί μου στο θρόνο μου, όπως κι εγώ νίκησα και κάθισα μαζί με τον Πατέρα μου στο θρόνο του»**.

Η Λαοδίκεια, όπως υποσημειώσαμε, ήδη έλαβε το όνομά της από την **Λαοδίκη** θυγατέρα του Σελεύκου. Σημαίνει δίκη του λαού, με την έννοια ότι **δικάζεται ο λαός**, αλλά μπορεί και αντίστροφα να εννοηθεί ότι εκεί **δικάζει ο λαός**. Την εποχή που γράφτηκε η επιστολή της Αποκάλυψης συνέβαινε από τους ηγεμόνες το πρώτο, να δικάζουν αυτοί το λαό. Προχωρώντας προς την συντέλεια όμως ο λαός, έστω και επιφανειακά, αποκτά δημοκρατικά δικαιώματα και πλέον συμμετέχει στη διοίκηση. Από πνευματικής πλευράς η Εκκλησία θέλει όλοι οι πιστοί να έχουν πλήρη γνώση¹⁰² των ιερών κειμένων και παραδόσεων για να μπορούν **να κρίνουν (δικάσουν) στον εαυτό τους τι είναι δίκαιο και σωστό, και παράλληλα να δέχονται και τις κρίσεις των κληρικών** για να διορθώνονται. Παλιότερα ο θείος λόγος διδασκόταν κυρίως από τον επίσκοπο και τους (ιεροκήρυκες) κληρικούς, αλλά τώρα η πρόοδος στην τεχνολογία και την διάδοση της γνώσης κάνει δυνατή και την απ' ευθείας από τους πιστούς μάθηση των συγγραμμάτων των Πατέρων μαζί και της Βίβλου. Αυτό είναι ιδιαίτερα χρήσιμο στην εποχή της αποστασίας που ζούμε και της χλιαρής και αμφιλεγόμενης υποστήριξης της πίστης υπό των επισκόπων.

Σαν γενικότερη εποχή **«η Εκκλησία της Λαοδικείας είναι η τελευταία, η τρομερότερη όλων των εποχών, πριν από το τέλος του κόσμου, και χαρακτηρίζεται από αδιαφορία προς την πίστη και εξωτερική ευημερία»**¹⁰³ λέει ο αρχιεπ. Αβέρκιος. Ακολουθεί την εποχή της Φιλαδελφείας και, όπως είπαμε ήδη, **αρχίζει μαζί με την παγκοσμιοποίηση, (κατά το 1986) όσον αφορά τα εκκλησιαστικά γεγονότα**, από τα οποία εξαρτώνται όλες οι άλλες εξελίξεις σύμφωνα με το πνεύμα της Αποκάλυψης. Αν και επίσημα η παγκοσμιοποίηση πολιτικά αναγγέλθηκε το 1990 από τον τότε πρόεδρο George Bush, **οικονομικά ξεκίνησε στις 27 Οκτωβρίου του 1986**,¹⁰⁴ όταν το χρηματο-οικονομικό της σύστημα άρχισε να δουλεύει σε παγκόσμια βάση, με την ηλεκτρονική διασύνδεση όλων των χρηματιστηρίων και τραπεζικών συστημάτων. Δεν μπορεί να είναι τυχαίο ότι την ίδια ημερομηνία ακριβώς, **στις 27 Οκτωβρίου 1986, ξεκίνησε και η πανθηρσκειά στην Ασίζη!**

2.12. Συνοπτικά για όλες τις Εκκλησίες.

Ο Ιησούς Χριστός σαν θεμελιωτής και κεφαλή της Εκκλησίας απευθύνεται στους επισκόπους των εκκλησιών και σε όλους τους πιστούς δια του Ευαγγελιστού Ιωάννου, που είναι και ο συγγραφέας της Αποκάλυψης, για να τους νουθετίσει. Απευθύνεται σε όλες τις

¹⁰² Μάλιστα σε ερευνητικό επίπεδο: **«ερευνάτε τις γραφάς»** (Ιω Ε-39).

¹⁰³ «Η Αποκάλυψη του Αγίου Ιωάννη», σελ. 123 και 124.

¹⁰⁴ <http://www.imdleio.gr/diaf/2011/vid11/28-10-1986.htm>

μέσα στο χρόνο Εκκλησίες που σημαίνονται με τον αριθμό επτά (7), και σε όλες τις κατά τόπους Εκκλησίες που δηλώνονται από το όνομα της Ασίας που σημαίνει «πάσα γη».

Επομένως σε κάθε επίσκοπο υπάρχει κάτι ωφέλιμο να μάθει από τις επιστολές αυτές προς τις Εκκλησίες, διότι ότι συμβαίνει σε κάθε επισκοπή είναι ότι γράφτηκε προς κάποια από τις επτά αρχικές Εκκλησίες ή είναι μέρος ή συνδυασμός των γραφομένων σε περισσότερες της μιας από αυτές. Επειδή τα νοήματα είναι πνευματικά, είναι ωφέλιμα σε όλους, διότι στηρίζουν τις ψυχές των Χριστιανών στην αλήθεια της Ευαγγελικής διδασκαλίας, ώστε να ενεργούν με τρόπο Θεάρεστο. Γι' αυτό ο απόστολος Παύλος απευθυνόμενος στους Κολασσαείς,¹⁰⁵ ζητάει μετά την ανάγνωση από αυτούς της επιστολής του, να σταλεί αυτή και προς τους Λαοδικείς, και αντίστροφα, των Λαοδικέων προς τους Κολασσαείς. Για τις προσωπικές όμως συμβουλές ισχύει το λεχθέν υπό του Κυρίου προς τον Πέτρο όταν ήθελε να μάθει για τον Ιωάννη: **«Τι προς σε»;** (Ιω κα 23).¹⁰⁶

Αλλά και στους πιστούς είναι πολύ ωφέλιμα όσα γράφονται στην Αποκάλυψη, και προς τις Εκκλησίες, διότι **κάθε πιστός είναι μία εκκλησία του Θεού**. Και όλα όσα εξωτερικά βλέπομε να υπηρετούν το σχέδιο της σωτηρίας μας, και την τελείωση του συνόλου της Εκκλησίας (της Νέας Ιερουσαλήμ), όπως ναοί, εικόνες, ιερά άμφια κλπ, έχουν γίνει για να καθαγιάζεται το σώμα, και να υπηρετεί και αυτό την τελείωση της λογικής ψυχής μας. Διότι **η ψυχή είναι η ζώσα και αληθινή του Θεού εκκλησία** λέγει ο **Άγιος Μακάριος**.¹⁰⁷ Και τονίζει ότι στην Συντέλεια καταργείται όλη η φαινόμενη (εξωτερική - ορατή) οικονομία¹⁰⁸ και διακονία, ακόμη και αυτή που υπηρετεί τα Μυστήρια της Εκκλησίας, και μένει η λογική ψυχή που με τρόπο νοερό, όπως αρμόζει σ' αυτήν, τελεί τα Μυστήρια με τη δύναμη του Αγίου Πνεύματος.¹⁰⁹

Είναι πολύ σημαντικό να το ξέρομε αυτό, ότι η ψυχή μπορεί να πάρει τον αγιασμό των θείων Μυστηρίων με τρόπο καθαρά πνευματικό σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως στην εποχή του διωγμού του τελικού Αντιχρίστου, οπότε δεν θα τελούνται δημόσια θείες λειτουργίες. Σε τέτοιες περιπτώσεις αναφέρεται επίσης ο **Άγιος Νικόλαος ο Καβάσιλας**: *«Λοιπόν, θα ερωτήσει κανείς αν κάποιος από τούς ζώντες έχει στην ψυχή του όλα τα καλά πού είπαμε (που τον καθιστούν άξιο της θείας Μεταλήψεως), δεν προσέλθει όμως στα Μυστήρια, θα λάβει εξίσου τον αγιασμό πού προέρχεται από αυτά; Όχι ο καθένας, αλλά εκείνος πού δεν μπορεί να προσέλθει σωματικώς, όπως οι ψυχές των νεκρών. Τέτοιοι*

¹⁰⁵ «Καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν (Κολασσαεῖς) ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε». (Κολ. ιδ 14)

¹⁰⁶ Δηλ. τι σε νοιάζει εσένα; Αντιλαμβάνεσαι πόσο υψηλή είναι η αποστολή σας; Έχει σημασία ο τρόπος που ζητεί να μάθει κάποιος για αυτά που αφορούν άλλους. Τότε οι Απόστολοι, πριν την Πεντηκοστή, ήταν ακόμη ατελείς.

¹⁰⁷ «Πᾶσα ἡ φαινομένη τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ οἰκονομία γέγονε διὰ τὴν ζῶσαν καὶ νοερὰν οὐσίαν τῆς ψυχῆς τῆς λογικῆς τῆς κατ' εἰκόνα Θεοῦ ποιηθείσης, ἥτις ἐστὶν ἡ ζῶσα καὶ ἀληθινὴ Θεοῦ ἐκκλησία. Καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ὁμοίοις ὀνόμασιν ἐτιμήθη τὰ ἄλογα καὶ ἄψυχα καὶ σωματικὰ τῶν λογικῶν καὶ ζώντων καὶ ἐπουρανίων, ἵνα διὰ τῆς σκιᾶς ὁδεύσασα ἡ νηπία ψυχή ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν καταντήσῃ. Ἐκκλησία γὰρ Χριστοῦ καὶ ναὸς Θεοῦ καὶ θυσιαστήριον ἀληθινὸν καὶ θυσία ζῶσα ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος τυγχάνει, δι' οὗ καὶ τὰ σωματικὰ ἁγιαζόμενα τὴν ἐπίκλησιν τῶν οὐρανίων ἔλαχεν». (Αγίου Μακαρίου του Αιγυπτίου, λόγος ΝΒ).

¹⁰⁸ Οικονομία είναι το Θεϊκό σχέδιο της σωτηρίας.

¹⁰⁹ Στον ίδιο (ΝΒ) λόγο: «Ὡσπερ γὰρ ἡ τοῦ νόμου λατρεία καὶ διαγωγή σκιά ἦν τῆς νῦν ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, οὕτως **ἡ νῦν ὁρωμένη ἐκκλησία σκιά ἐστὶ τοῦ ἔνδον ἀνθρώπου τοῦ λογικοῦ καὶ ἀληθινοῦ**. ἰδοὺ γὰρ πᾶσα ἡ φαινομένη οἰκονομία καὶ διακονία τῶν μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας παρέρχεται ἐν τῇ συντελείᾳ καὶ μένει ἡ λογικὴ καὶ νοερὰ οὐσία τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, εἰς ἣν πᾶσα ἡ οἰκονομία καὶ ἡ διακονία [τῶν] μυστηρίων τῶν ἐπουρανίων τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἐν δυνάμει Πνεύματος ἁγίου ἐπιτελεσθῆναι ὀφείλει, ἵνα ἀληθῶς ναὸς ἅγιος Θεοῦ καὶ ἐκκλησία Χριστοῦ διὰ τῆς ζώσης τοῦ πνεύματος ἐνεργείας καταρτισθεῖσα ζωῆς αἰωνίου κληρονόμος γένηται».

υπήρξαν όσοι έζησαν περιπλανώμενοι σε ερημίες και όρη και σπηλιές και οπές της γης (Εβρ. 11,38), για τούς οποίους ήταν αδύνατον να δουν θυσιαστήριο και ιερέα. Αυτούς ο ίδιος ο Χριστός τους αγίαζε αφανώς με αυτόν τον αγιασμό. Πώς το ξέρουμε αυτό; Από το ότι είχαν μέσα τους ζωή, την οποία δε θα είχαν, αν δε μετείχαν στο Μυστήριο αυτό. Διότι ο ίδιος ο Χριστός είπε: «Αν δε φάγετε τη σάρκα του Υιού του ανθρώπου και δεν πιείτε το αίμα Του, δεν θα έχετε ζωή μέσα σας**» (Ιω. 6, 53). Και για να το φανερώσει αυτό, σε πολλούς από αυτούς τους αγίους έστειλε Αγγέλους για να τους φέρουν τα τίμια δώρα».**¹¹⁰

Επειδή λοιπόν **«Εκκλησία Χριστού και ναός Θεού και θυσιαστήριο αληθινό και ζωντανή θυσία είναι ο άνθρωπος του Θεού»**,¹¹¹ έπεται ότι οι προειδοποιήσεις του Χριστού προς την Εκκλησία της Λαοδικείας, αυτής των εσχάτων ημερών κατά τον αρχιεπίσκοπο Αβέρκιο, πρέπει ιδιαίτερα να προσεχθούν από όλους τους Χριστιανούς και όχι μόνο από τους επισκόπους των Εκκλησιών.

Η χλιαρότητα στην πίστη έχει αρχίσει να διαφαίνεται από τις μέρες μας, και θα γίνει ακόμη μεγαλύτερη πλησιάζοντας προς την συντέλεια, οφειλόμενη στην εκκοσμίκευση και εξωτερική άνεση, όπως περιγράφεται στην Αποκάλυψη: **«Διότι λες ότι πλούσιος είμαι και έχω πλουτίσει και από τίποτα δεν έχω ανάγκη, και δεν ξέρεις ότι εσύ είσαι ο ταλαίπωρος και ελεεινός και φτωχός και τυφλός και γυμνός»** (3-17). Οι επίσκοποι θα επαναπαύονται στην εξωτερική άνεση με την οποία θα λειτουργούν οι εκκλησίες τους, και θα γίνονται διαρκώς ανακαινίσεις και στολισμοί των εκκλησιαστικών κτιρίων, χωρίς όμως την απαραίτητη πνευματική εργασία¹¹² με την οποία καθαγιάζονται όλα αυτά. Αν και εσωτερικά (δηλ. πνευματικά) θα υπάρχει φτώχεια και τυφλότης και γύμνια, εξωτερικά θα υπάρχει πολυτελής εμφάνιση.

Το χαρακτηριστικό της εποχής αυτής που αντιστοιχεί στην Εκκλησία της Λαοδικείας είναι **η υποκρισία, ακόμα και στο θέμα της πίστης**. Αν και δεν θα υπάρχει αληθινή αγάπη προς το Θεό και τον συνάνθρωπο, θα κτίζονται εκκλησίες από κενοδοξία περισσότερο παρά από φιλοθεΐα. **Αλλά κανείς δεν πρέπει να πηγαίνει σ' αυτές τις εκκλησίες την εποχή του Αντιχρίστου: «Ξανά σας επαναλαμβάνω: Κανείς δεν πρέπει να πηγαίνει σε εκείνες τις εκκλησίες. Θα είναι στερημένες ελέους!...»**, λέει εμφαντικά ο στάρετς **Λαυρέντιος του Τσερνίκωφ** (+1950, βλ. Επίτομο υπό ΛΜΔ). Και ανάλογα, ο στάρετς **Σεραφείμ της Βύριτσα** (1866-1949) προειδοποιούσε τα πνευματικά του παιδιά ότι: «Θα έλθει εποχή, όταν όχι οι διωγμοί, αλλά τα χρήματα, οι ανέσεις και οι απολαύσεις θα διώξουν τους ανθρώπους από τον Θεό και τότε θα χαθούν περισσότερες ψυχές απ' ότι στους καιρούς του ανοικτού πολέμου κατά του Θεού. Από τη μια θα ξαναστήνουν σταυρούς και θα επιχρυσώνουν τους τρούλους και από την άλλη παντού θα βασιλεύει το ψεύδος και το κακό. **Η πραγματική Εκκλησία θα**

¹¹⁰ Αγίου Νικολάου Καβάσιλα, «Ερμηνεία της Θείας Λειτουργίας», Θεσσαλονίκη 1991, σελ. 133. Οι άγγελοι απλώς φανερώνουν το μυστήριο, δεν είναι πάντα απαραίτητοι. Στο θέμα αυτό αναφέρονται και άλλοι άγιοι, όπως ο άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης που θέλει ο ασκητής να είναι πλήρως συνειδητοποιημένος και προετοιμασμένος έχοντας πει και την ευχή της Θείας Μεταλήψεως, και είναι γραμμένες σχετικές ιστορίες στο Γεροντικό, στους βίους παλαιών και συγχρόνων ασκητών όπως του γέροντος Ιωσήφ του ησυχαστού κλπ.

¹¹¹ Κατά τον Άγιο Μακάριο, και είναι σύμφωνο με το πνεύμα των Γραφών και τους άλλους Πατέρες. Κατά τον ιερό Χρυσόστομο: «Έκαστος γὰρ ὑμῶν ναός ἐστι, καὶ κοινὴ πάντες, καὶ ὡς ἐν σώματι Χριστοῦ οἰκεῖ, καὶ ὡς ἐν ναῷ πνευματικῷ οἰκεῖ...» (PG 62, σ. 44).

¹¹² Ο στάρετς Λαυρέντιος λέει χαρακτηριστικά για τις έσχατες ημέρες: «Θάρθει καιρός που θα ανακαινίσουν ακόμη και τις κλειστές εκκλησίες, και θα τις στερεώσουν όχι μόνο εξωτερικά αλλά και εσωτερικά. Θα χρυσώνουν τους θόλους και τα καμπαναριά. Αλλά όταν αυτός ο καιρός περάσει, θα μπει η εποχή της βασιλείας του Αντιχρίστου... Δεν βλέπετε πόσο υποκριτικά έχουν ετοιμασθεί όλα; Όλες οι εκκλησίες θα είναι απόλυτα μεγαλοπρεπείς, όπως ποτέ πριν. Αλλά κανείς δεν πρέπει να πηγαίνει σ' αυτές τις εκκλησίες (την εποχή του Αντιχρίστου). Ο Αντίχριστος θα στεφθεί βασιλιάς σε ένα μεγάλο ναό στην Ιερουσαλήμ, με τη συμμετοχή κλήρου και του Ρώσου Πατριάρχη! Η ζάλη που θα επικρατεί θα είναι τέτοια, που ακόμα και ο Ρώσος Πατριάρχης, κατά τον στάρετς Λαυρέντιο, δεν θα έχει πεισθεί στους λόγους των προφητών Ηλία και Ενώχ που θα αποκαλύπτουν τον Αντίχριστο! Όταν όμως ο τελευταίος στην στέψη του, κατά την ορκωμοσία, θα περικόψει τις λέξεις που αναφέρονται στο Θεό, και θα αναγνωρίσει μόνο τον εαυτό του, τότε ο Πατριάρχης θα αναφωνήσει ότι αυτός είναι ο Αντίχριστος και θα φονευθεί...

διώκεται πάντα και οι άνθρωποι θα σωθούν μόνο μέσα από τις θλίψεις και τις αρρώστιες. Οι διωγμοί θα είναι ύπουλοι και απρόβλεπτοι. Θα είναι πολύ φοβερό να ζει κανείς τότε... Λυπάμαι αυτούς που θα ζουν τότε»!

Η επίταση της αποστασίας, που είναι ένα φαινόμενο χαρακτηριστικό της προετοιμασίας για την έλευση του Αντιχρίστου, και η υποκρισία στα ζητήματα της πίστης που ήδη θεσμοθετήθηκε από τον καιρό των πανθηρσκειτικών συνάξεων (επίσημα το 1986 όπως αναφέραμε), προφητεύθηκε από τον άγιο επίσκοπο **Θεοφάνη τον έγκλειστο: «Αν και το όνομα του Χριστού θα ακούγεται παντού, και παντού θα είναι ορατές εκκλησίες και εκκλησιαστικές ακολουθίες, όλα αυτά θα είναι μόνο εμφάνιση, ενώ μέσα θα επικρατεί αληθινή αποστασία. Σε αυτό το έδαφος θα γεννηθεί ο Αντίχριστος...».**¹¹³

Ο μακαριστός πατήρ Σεραφείμ Ρόουζ (+1982), ο ένθερμος και χαρισματικός Ορθόδοξος από την Αμερική, αναρωτιέται για τους διαθηρσκειακούς διαλόγους.¹¹⁴ **«Σε ποιο πιθανό έδαφος μπορεί να βρίσκεται οποιοδήποτε είδος ενότητας, έστω και χαλαρής, ανάμεσα σε Χριστιανούς και αυτούς που όχι απλώς δεν γνωρίζουν το Χριστό, αλλά - όπως στην περίπτωση των μη χριστιανικών θρησκειών που βρίσκονται σε επαφή με το Χριστιανισμό - απορρίπτουν κατηγορηματικά το Χριστό»;** Και αναφέρει πολλά παραδείγματα “θεολογικών” ανοησιών αλλά και βλασφημιών που ακούγονται στις οικουμενιστικές και πανθηρσκειτικές συνάξεις από πολλά χρόνια πριν. Για ένα μητροπολίτη από το Λίβανο λέει: «Αναφερόμενος στην προφητεία **«θα εκχύσω το Πνεύμα μου σε κάθε σάρκα»** (Ιωήλ 2:28), ο μητροπολίτης δηλώνει: «Πρέπει να θεωρήσουμε ότι αυτό εννοεί μια Πεντηκοστή που είναι παγκόσμια από την πρώτη στιγμή... η έλευση του Πνεύματος στον κόσμο δεν εξαρτάται από τον Υιό... Το Πνεύμα ενεργεί και εφαρμόζει τις ενέργειές Του σε συμφωνία με τη δική Του οικονομία και **από αυτή τη σκοπιά μπορούμε να εκτιμήσουμε τις μη χριστιανικές θρησκείες ως σημεία όπου εργάζεται η έμπνευσή Του**»! Το Πνεύμα τις Αληθείας εμπνέει πλάνες κατά τον μητροπολίτη! Έτσι ουσιαστικά δηλώνει ότι μόνο με παραχάραξη των αληθειών της Ορθοδοξίας μπορεί να γίνονται τέτοιοι διάλογοι και αυτός προτείνει μία μεγάλου μεγέθους πλάνη σαν βάση. Παρόμοιες πλάνες έχουν ακουστεί πολλές, όμως η πιο επικίνδυνη είναι αυτή που χαϊδεύει τα αυτιά των αφελών προβάλλοντας την ανάγκη προώθησης της κοσμικής ειρήνης μέσω των πανθηρσκειτικών κατασκευασμάτων, παρόλο που μέχρι τώρα δεν την βοήθησαν καθόλου. Μάλλον αποκοίμιζαν τον κόσμο, δείχνοντας προς τα έξω μια ειρηνόφιλη μάσκα, ενώ το σχέδιο των πολέμων της Νέας Τάξης προχωράει προς την γενική ανάφλεξη, με τις ευλογίες μάλιστα του πνευματικού της ηγέτη, δηλαδή του πάπα.

Η άσχημη πνευματικά κατάσταση θα παρασύρει περισσότερο τους κληρικούς, που θα εκτραπούν ηθικά και δογματικά: **«οι κληρικοί θα γίνουν οι χειρότεροι και οι ασεβέστεροι των όλων»**, έλεγε ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός. Ο Θεός όμως σαν Θεός αγάπης εύκολα μας συγχωράει κάθε φορά που προστρέχουμε σ’ Αυτόν. Μάλιστα **όπου επλεόνασε η αμαρτία, εκεί υπερεπερίσσευσε η χάρη κατά τον Απόστολο** (Ρωμ. Ε20). Επομένως εκείνο που είναι σημαντικότερο είναι η μετάνοια. Είναι η λεύκανση των ενδυμάτων της ψυχής με το Μυστήριο της Εξομολογήσεως, που όπως γράφεται προς τον επίσκοπο, δίνει **«ρούχα λευκά, για να ντυθείς και να μη φανερωθεί η ντροπή της γυμνότητάς σου»...**

Λόγω των συχνών πτώσεων οι άνθρωποι πρέπει να έχουν και ανάλογα συχνή προσέλευση στο Μυστήριο της Μετανοίας. Διότι αν δεν έχουν πνευματικά κατορθώματα και αρετές, τουλάχιστον ας έχουν όσο το δυνατόν λιγότερα αμαρτήματα να βαραίνουν την ψυχή τους, μάλιστα κατά την ώρα του θανάτου.

Όταν βασιλεύσει ο τελικός Αντίχριστος δεν θα γίνεται δημόσια θεία λειτουργία πουθενά στον κόσμο, και οι αληθινοί Χριστιανοί θα βρίσκονται υπό διωγμόν. Τότε το βδέλυγμα της ερημώσεως θα έχει μπει (πνευματικά) μέσα και στις Χριστιανικές εκκλησίες, όπως μας

¹¹³ Και αυτό από τον Επίτομο, πηγής: Bishop Theophan, Tolkovanie na Vtoroe Poslanie sv. Apostola Pavla k Soluniam, 2.3-5.

¹¹⁴ Στο «Η Ορθοδοξία και η θρησκεία του μέλλοντος», από το 2: «Χριστιανικός και μη χριστιανικός οικουμενισμός».

πληροφορεί ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος,¹¹⁵ και ο ίδιος ο Αντίχριστος θα στήσει τον θρόνο του στον ανοικοδομηθέντα ναό των Ιουδαίων της Ιερουσαλήμ, κατά τους Πατέρες της Εκκλησίας, όπως τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκινό,¹¹⁶ όπου θα έχει την απαίτηση να προσκυνείται σαν θεός. Ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος λέγει ομοίως: **«Βδέλυγμα της ερημώσεως που στέκεται σε τόπο Άγιο, λέγεται, διότι ο ναός των Ιεροσολύμων θα οικοδομηθεί ύστερα, καθώς ο Αντίχριστος θα πιστευθεί από τους Ιουδαίους ότι είναι Χριστός, και θα καθίσει και θα θεωρηθεί βασιλιάς όλης της Οικουμένης. Θα έρθει δε για να ερημώσει τον κόσμο, διότι είναι βδέλυγμα της ερημώσεως».**¹¹⁷

Κατά την αναλαμπή της Ορθοδοξίας, μετά τον 3ο Παγκόσμιο Πόλεμο, θα υπάρξει μια γενική αναστολή του κακού, όχι όμως εξαφάνισή του. **Ο λύκος τότε θα ζήσει με τ' αρνί** κατά τον άγιο Κοσμά τον Αιτωλό. Και όπως εξηγεί ο άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος, σε επόμενο κεφάλαιο της Αποκάλυψης, οι άνθρωποι που επέζησαν του πολέμου, στην πλειοψηφία τους έμειναν αμετανόητοι. Θα υπάρξει όμως και μετάνοια. Δηλαδή προσέλευση στην Ορθόδοξη Χριστιανική πίστη ανθρώπων που είχαν έως τότε παραδοθεί στα θηριώδη ένστικτά τους. Και ο λύκος είναι ζώο αρπακτικό. **«Διότι αν εισέλθει εδώ άνθρωπος που αρπάζει, πλεονεκτεί, ακούσει δε τους λόγους της διδασκαλίας, μεταβάλλει τη γνώμη του και αντί λύκου γίνεται πρόβατο. Διότι ο μεν λύκος και τα ξένα αρπάζει, το δε πρόβατο και το μαλλί του προσφέρει».**¹¹⁸ Και σε άλλη ομιλία: **«Τότε θα συμβοσκηθεί ο λύκος με τα αρνιά. Λύκο λοιπόν καλεί η Γραφή τον πλούσιο, αρνί τον πτωχό».**¹¹⁹ Δάσκαλος της αρπαγής όπως και κάθε κακίας, είναι κατ' εξοχήν ο Διάβολος, όπως αναφέρεται στο Ευαγγέλιο. Επομένως κατά την αναλαμπή της Ορθοδοξίας θα υπάρξει πνευματική αναζωογόνηση της Οικουμένης, ανάλογη αυτής που υπήρξε τα πρώτα χρόνια του Χριστιανισμού. Σ' αυτά αναφερόταν, η προφητεία του Ησαΐα¹²⁰ που επανέλαβε, κατ' επέκταση, για την εποχή μας ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, αλλά η διάρκειά της τώρα θα είναι πολύ σύντομη... **συνεχίζεται...**

26-11/9-12-2011, Νίκωνος του «Μετανοείτε».

Λεόντιος Μοναχός Διονυσιάτης

www.imdleog.gr

¹¹⁵ Στην 2η προς Θεσσαλονικείς ομιλία, PG 62, σ.482: «Καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος, φησὶν, ὁ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον Θεὸν ἢ σέβασμα. Οὐ γὰρ εἰς εἰδωλολατρείαν ἄξει ἐκεῖνος, ἀλλ' ἀντίθεός τις ἔσται, καὶ **πάντας καταλύσει τοὺς θεοὺς**, καὶ κελεύσει προσκυνεῖν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ καθεσθῆσεται εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, οὐ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πανταχοῦ Ἐκκλησίας». Εδώ ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος μιλάει για Εκκλησίες με «Ε» κεφαλαίο, όχι δηλ. κτίσματα αλλά υποδιαρέσεις εκκλησιαστικές, όπως πατριαρχεία, αρχιεπισκοπές, επισκοπές κλπ. **Αυτές θα αποστατήσουν μαζικά, δηλ. πνευματικά θα αποδεχθούν τον Αντίχριστο.** Ο Αντίχριστος, σαν άνθρωπος, θα καθίσει στο ναό των Ιουδαίων, και δεν μπορεί να είναι παντού, όπως ο Χριστός που είναι μέσα σε κάθε Εκκλησία Του, ως Θεός.

¹¹⁶ «...ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, (ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ὡς θεὸν καθίσαι ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν, ὅτι ἔστι θεός». **Εἰς τὸν ναὸν δὲ τοῦ θεοῦ οὐ τὸν ἡμέτερον, ἀλλὰ τὸν παλαιόν, τὸν Ἰουδαϊκόν**». (Περὶ τοῦ ἀντιχρίστου, «Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως»).

¹¹⁷ Από την «Σημασία (σημείωση) στον Ιεζεκιήλ», PG 36 σ. 668: «Βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἐστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, φασὶν, ὅτι ὁ ναὸς ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις οικοδομηθήσεται ὕστερον, ὡς τοῦ Ἀντιχρίστου πιστευθησομένου ὑπὸ Ἰουδαίων Χριστοῦ εἶναι, καὶ καθεσθησομένου, καὶ δόξοντος ὅλης τῆς οἰκουμένης εἶναι βασιλέως. Ἦξει δὲ ἐπ' ἐρημίᾳ τοῦ κόσμου· βδέλυγμα γὰρ ἐστὶ τῆς ἐρημώσεως».

¹¹⁸ Ιω. Χρυσοστόμου ομιλία στον Λάζαρο, PG 48, σ. 1038.

¹¹⁹ Του Ιω. Χρυσοστόμου επίσης: «Τότε συμβοσκηθήσεται λύκος μετὰ ἀρνῶν. Λύκον τοίνυν καλεῖ ἡ Γραφή τὸν πλούσιον, ἀρνίον τὸν πτωχόν». MPG 50, σ. 437.

¹²⁰ **«καὶ συμβοσκηθήσεται λύκος μετὰ ἀρνός, καὶ πάρδαλις συναναπαύσεται ἐρίφῳ...»** (Ησ. Ια 6). Μαζί με τον προφήτη Ησαΐα λέει και ο Ιερεμίας, εξηγεί ο Χρυσόστομος: **«Εγώ σαν αρνί άκακο ήρθα να θυσιαστώ.** Αρνί ήταν ανάγκη να ονομαστεί (ο Χριστός) διότι δεν επαναστάτησε για το πάθος, δεν ελάκτισε (= δεν αντιστάθηκε) στην σφαγή». (PG 59, σ. 615).